

М. Годованецъ

БАЙКИ

Микита Годованець

Байки

Державне видавництво
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
Київ-1963

У2
Г—59

Художник
В. Д. ЧЕРНУХА

З великим інтересом відкриє читач нову книгу байок Микити Павловича Годованця, з сторінок якої щедро сочиться невідкупно щирий гумор. Своєрідність поетичного стилю, влучність та дотепність, вміння говорити просто і доступно, дошкульно та емоційно надають байкам М. Годованця великої популярності.

Твори Микити Годованця не переплутаєш з байками інших авторів. Поет весь в своїх образах, в колі своїх тем, проблем та сюжетів, що вихоплені з нашої дійсності, продиктовані потребами часу.

Очевидно, саме це дало всі підстави поетові-сатирикові Сергію Воскрекасенку в дружній епіграмі на Микиту Годованця щиро написати:

В нас байкарі є — хлопці й молодичі,
Але не кожен з них у цьому жанрі молодець,
Хоч і живуть вони у Києві, в столиці,
Столиця ж байки на Україні — Кам'янець.

Микита Годованець байкар не локально-подільського значення. Він український і національний поет. В його творах знайшли своє відображення найхарактерніші етапи нашого суспільного життя, в них відбиті нові риси характеру радянської людини, її свободолобство і відданість Комуністичній партії, її жагуче устремління до кращого майбутнього.

Цей новий герой історично сивої байки присутній в кожній поетичній праці митця. В одних творах він виступає в образі веселого оповідача; в других — від імені народу — формулює афористично чітку мораль; в інших ототожнюється з читачем, який роздумує над творами байкаря і виносить вирок алегоричним персонажам байки.

І щоразу за цим героєм ми бачимо його творця — мудрого і досвідченого байкаря Микиту Годованця. Він стверджує пафос нашого життя і розвінчує його ворогів. Він є носієм того позитивного ідеалу, який характеризує і визначає ідейну та естетичну вартість поезії байки.

Микита Годованець поет глибоко інтернаціональний. В нього ніде не знайдемо найменшої нотки національної обмеженості, відрубності, непотрібного високомір'я. Байки Микити Годованця служать великій меті будівництва комунізму. Вони є бойовою зброєю трудящих будь-якої національності, будь-якого народу в боротьбі зі злом та несправедливістю.

Герої творів Микити Годованця вихоплені з життя. Це наші знайомі, можливо й друзі, приятелі. Ми з ними часто зустрічаємось, говоримо, бачимо їх недоліки та вади, але звикли до них, не помічаємо їхніх пороків. Ми на якусь мить погрішили, покривили своєю совістю і не сказали їм правди у вічі.

Іншої вдачі письменник. Він не тільки побачив вади, але й загострив їх, викрив, сказав про них натхненним голосом свого схвильованого, сатирично настроєного серця.

І не випадково так щиро і безпосередньо звертається байкар до своїх читачів:

Читачу мій! Поклястись можу:
Картину бачив ти, на цю похожу!
А може, той... сам брав
Грішок на душу
І до громадського добра
Підсаджував дружка — на грушу?

(«В громадському садку»)

Серце поета-байкаря схвильоване і неспокійне. Поет пильний і уважний до найменших подихів нашого життя. Він нагадує нам того доброго хірурга, про якого тепло говорив М. С. Хрущов у березні 1963 року на зустрічі керівників партії та уряду з представниками творчої інтелігенції. Він є тим майстром, що уміє показати нарости людини, вміє зрізати їх і не завдати шкоди живому організмові.

Бути таким лікарем висока честь і велика відповідальність. Його приціл повинен бути точним, удар впевненим і нищівним. Об'єкт сатиричного обстрілу визначається нашим життям, політикою партії.

В своїх творах Микита Годованець бичує людські пороки, викриває окремі вади нашого життя, зриває маску з бюрократів та вельмож, розвінчує пристосованців та хапуг, виводить на чисту воду шахраїв та окозамилювачів, головоत्याпів і затискувачів критики.

Центральним героєм творчості Микити Годованця є радянська людина. Поет славить людську натхненну працю, яка стала джерелом естетичної насолоди, розкриває її душевну красу, велич серця і почуттів простого трудівника. Все це робиться на фоні контрастного співставлення, порівняння того високого і чистого, що є в нашому житті, і того низького та підлого, що дісталось нам у важку спадщину від минулого. Автор все зважує, відбирає і оцінює. Він створює типові образи тих «механічних людей», про яких свого часу так влучно і нищівно писав великий Максим Горький.

Всю свою творчістю, викриваючи і бичуючи Павлика та його дружка — злодійкуватого Омелька Черевка, безхвосту Лисицю та грізного володаря Лева, нахабного Трезора та його покровителя,

Осла-хориста, всевладного Слона та десятки інших негативних типів, байкар виступає на захист людської гідності, веде боротьбу за чесність та прямоту у відношеннях, за взаємне довір'я, чуйність та щирю повагу до справжньої людини. Високою життєвою мудрістю сповнена лаконічна мораль байки «Хома»:

То щастя для Хоми навіки,
Що є на світі товариські ліки.

В творчості Микити Годованця значне місце займають байки на літературні теми. В них чітко і конкретно сформульовано естетичне кредо байкаря:

Наш сміх — слуга, і друг,
І син народу.

Поет щиро говорить про своє ставлення до творчої праці як до свого трудового обов'язку перед своїм народом.

Багато літ з великим творчим ентузіазмом та незмінним успіхом працює Микита Годованець над використанням спадщини старогрецького байкаря Езопа, його багатих сюжетів. Своє завдання поет вбачає у творчому переосмисленні сюжетів та тем, у «використанні гострої зброї сатири в боротьбі проти залишків старого і потворного, що неминуче має зникнути в нашому житті».

В цьому році Микита Павлович Годованець зустрічає своє 70-річчя з дня народження і 50-річчя свого творчого життя. Народився байкар 26 вересня 1893 року в с. Вікнині на Вінниччині (сьогодні Бершадський район, Вінницької області), в селянській родині. Після закінчення второкласної вчительської школи довгий час працював народним вчителем. Ще на шкільній лаві юнак почав віршувати. Першими його літературними вчителями були Тарас Григорович Шевченко та славнозвісний український байкар Леонід Іванович Глібов.

Ранні виступи Микити Годованця в періодичній пресі припадають на 1913 рік. Після цього поет систематично друкує свої ліричні та сатиричні твори в київському журналі «Маяк» і ряді інших видань.

Широка робота над байкою почалася 1920 року. Молодий поет пише оригінальні твори, успішно перекладає байки та пісні російського поета Дем'яна Бедного. Він активно друкується в кам'янець-подільській періодиці, виступає на сторінках столичних видань.

В своїх творах М. Годованець закликав народ до творчої праці, до захисту революційних здобутків та відбудови народного господарства. У своєму патріотичному звертанні «До рідного народу» він писав:

Перед тобою вільний шлях буття:
Ставай до праці в світлій кузні щастя!
Тяжким трудом тобі удасться
Скувать нове життя!..

В 1920 році політвідділ 41-ї стрілецької дивізії Червоної Армії видав окремим виданням у перекладі М. Годованця книгу «Д. Бедний. Байки і пісні».

То був вихід байкаря у велику літературу. З 1924 року він переходить на журналістську роботу, працює в редакціях провінціальних та столичних газет і журналів. Основним і улюбленим жанром поета стає байка. Перша оригінальна книжка поета вийшла у Вінниці в 1927 році під досить промовистою назвою «Незаможник Клим».

Слідом за цією книгою виходять збірки «Про добробут і культуру» (1928), «Парася на парастасі» (1929), «Будяки», «Довгоносик», «У колектив» (1930), «Трактор і рало» (1931), «Байки» (1932). В 1937 році М. Годованець видає в перекладі на українську мову казку російського письменника Олексія Толстого «Золотий ключик, або Пригоди Буратіно». Цим завершується перший, довоєнний, період творчості байкаря.

В післявоєнний період творчості талант Микити Годованця зріс та змужнів. Він видає цікаві книги своїх поетичних творів: «Байки» (1957), «Осел на хаті» (1958), «Байки» (1960), «Заяча математика» (1961). В перекладі на російську мову виходить книга «Соловей в курятнике». Байкар є постійним автором літературно-художнього та громадсько-політичного місячника «Вітчизна», журналу сатири та гумору «Перець», друкується в періодичній пресі. Останнім часом Микита Павлович продовжує плідно працювати над спадщиною Езопа. Він опрацював та підготував до друку 250 байок за сюжетами легендарного байкаря.

Багато уваги байкар приділяє перекладам прозових байок Леонардо да Вінчі.

Микиті Годованцю сімдесят років. А він повний сили і творчого горіння! Його поетичний голос звучить бадьоро і ніжно, впевнено і мужньо. Байкар весь з народом, з його думами і прагненнями, радіщами та болями. Він весь у завтрашньому дні, в творчому дерзанні.

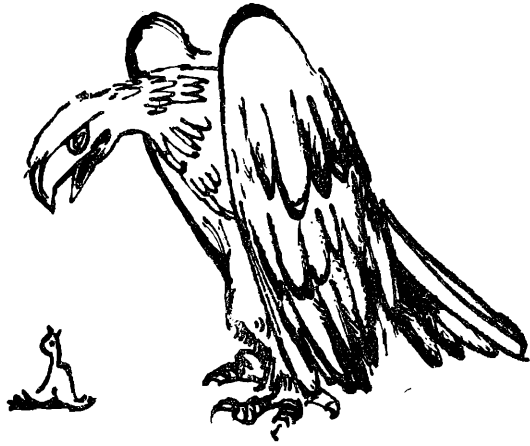
Щастя ж Вам, поете-байкарю, на цьому благородному шляху служіння рідному народові. Щастя Вам!

Іван Дузь

I

ОСЛИЦЯ В КВІТНИКУ

*Лід наші гоєжи за нове,
Що веіх до шаєря світлого зове,
Весь чесний люд у радості живій.
Лідніме келих свій.*

ВИМОГЛИВИЙ ЖЕНИХ

Я кось-то до свого гнізда
Орел покликав Сойку-свашку на
пораду:
— До краю вже самотність обрида,
А з нареченими не можу дати ради,
Боюсь нажить біду:
Ті — гарбуза під носа тичуть,
Ті — залицяються і кличуть,
Ті — нависом по сліду йдуть...
У тебе там нема дівчаток ладних?
— О, чом нема? Знайду!
Тепер дівчат порядних,
Що заміж їм пора іти,
Хоч гать гати!
Папуга, скажемо. Такої не знайти:
Барвиста, вбрана по останній моді;

Так дзвінко іноді викрикує слова;
І брівки вищипа, і чубчик завива.

В твоїй господі

Окраса буде, втіха втіх!

З такою межи люди йти не гріх.

Та хиба є: на думці — жарти, смішки,

Зернятка та горішки.

Та й ця біда ще не одна:

Вона

Мов пень дурна!

— Гм... Да... А ще хто в тебе на приміті?

З таких, щоб до душі прийшлась мені,

Не гид щоб з нею показатись в світі

В моїй височині?

— Є, звісно. Раджу взять Сороку.

Красуня, як поглянеш збоку!

Вона

Усі новини зна.

А господиня? Чарівна!

У парубків за нею — битва.

А розум? Іскра! Бритва!

І серцем пристрасним кипить,

Всім правду в вічі каже,

Неправді не стерпить

І підлості не вважить.

А словом критики, колючим як жало,

Коли побачить зло,

Разить в чоло —

Кого б то не було... —

Орел стривожився, скипів, мов на вогні:

— Ні-ні,

Не по мені.

Сорока!

Така дружина — вічна заморока!

Прошу тебе як друга:

Давай... хай краще вже Папуга!

Є в нас обачні женихи:
Беруть собі Папуг — шукати серцю втіхи,
Лише б не чути слів колючих про гріхи
Та про свої огріхи.

1956

ЛЕЛЕКА І ГОЛУБ

же осінь махнула барвистим крилом,
І зорі на небі вже холодно сяйні...
Замисливсь Лелека
На домику крайнім:
Летить він далеко,
А жаль розлучатись з гніздом
і селом.
— Прощай, любий Голубе, друже мій
щирий!
— Куди ти?
— У вирій... У вирій...
Вернусь навесні, як не буде біди.
А може, і ти полетів би туди?
— О ні!—мовив Голуб.—Свою батьківщину
Й на хвилю коротку ніколи не кину,
Бо статися може (як то вже й було) —
Моє їй легке знадобиться крило...—
Горобчик тут до них злетів
І до Лелеки гаряче загерготів:
— Візьми мене! Давно хотів.
Я чув від Горобця-туриста,
Що за кордоном не життя, а рай:
На вулицях валяється там пити-їсти,

Що хочеш, вибирай,
Хапай двома руками;
Казав: добро, хто дружить з візниками!..
Не хочете мене? Я сам лечу!
Через кордон без дозволу втечу!

* * *

Пішла зима
В своє далеке.
Весна дихнула на сади, поля —
Зазеленіла радістю земля...
Ось повернувся Лелека,
А Горобця нема:
На кінській вистоянці
Одного дня уранці
Турист-порадник крила обламав.

1953

В ГРОМАДСЬКОМУ САДКУ

Аорогою йдучи, мов друзі, в ногу,
Я з Павликом веселу вів розмову
Про се, про те
І тішився: чудове хлопчενя росте —
Правдиве і порядне.
Аж дивимось: в громадському садку
Ліз Павликів дружок на грушу на
струнку,
Мабуть, побачив щось принадне.
Жадобою світилися очки;
Мале — дурне:

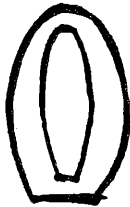
Підлізе і сповзне, підлізе і сповзне;
Штанці тріщать, сорочечка — в шматочки,
Вже закривавилось плече,
Але йому не боляче,
Малий дереться, а не плаче:
Вгорі грушки смачненькі баче...
Тут Павлик мій зірвавсь в галоп,
А я його за руку: — Стоп!
Не смій в чужий садок ходити!
— Ну, треба ж друга підсадити!
— Не смій, бо діло це дурне!
— Учора ж він підсаджував мене!

* * *

Читачу мій! Поклястись можу:
Картину бачив ти, на цю похожу!
А може, той... сам брав
Грішок на душу
І до громадського добра
Підсаджував дружка — на грушу?

1956

ОРЕЛ

рел з захмарної вершини
(Відомо, де живуть Орли!),
Занудившись, на низину прилинув:
Хотів дізнатись, як жили
Його пташини.
Зраділи бідні птахи. Сльози на очах:
— О батьку! Щастям наші дні осяяв!

До ніг тобі схиляєм
І радість серця і печаль...—
Та в грішних мешканців землі
Такі ж земні, на жаль,
І радості й жалі.

Одне пищить — ситніш було б поїсти,
Той скаржиться — гнітить нужда;
В того турбот, що ніколи й присісти,
А в іншого нема свого гнізда...

Всміхнувсь Орел, спинив на слові:

— Ах-ах,
Які ви дріб'язкові!
У мене самого поганий дах:
Коли за комір не тече,
То сонечко пече,

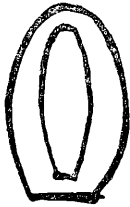
Та я ж не скаржусь вам на долю
І не прошу зарадити мені?..—
Те чувши, птахи — фур-р по полю
І причаїлись в бур'яні:
— А ми... надіялись, дурні!

* * *

Чого там від Орла чекати,
Коли в самого драна хата!

1956

ОСЛИЦЯ В КВІТНИКУ

слиця до хліва через квітник брела,
Сумна, як завжди, зла,
На світ увесь гнівлива.
Буркоче Солов'ю: — Ой пташко ти чудна!
Одна лиш квітка розцвіла, одна,
А ти, забравшись між гілля,
Розтьохкалась, щаслива,
Так ніби квітками укрилась вся земля.
Ось я ту квіточку ковтну,
По чім тоді пізнаєш ти весну? —
Сміється птах: — Не каркай, потороче!
Приходь-но завтра рано подивись!..—
Засяло сонечко по теплій ночі,
Сад срібною росою вмивсь —
Увесь квітник розкрив квітчасті очі.
Знов Соловей-музика виграє.
Ослиця знов своє,
І злісна, і сумна:
— Пхе! Чваниться! Порозпускались квіти!
Була одна, ну, перша, новина,
А тут чого радіти?
На те весна!

* * *

Є люди — ніби ця Ослиця сумовита:
Коли не зазирнуть в квітник наш запашний —
Не тішить їх наш світ ясний,
Шукають приключки бурчати чи ганьбити.

1958

СВЯТКОВІ ТОСТИ

Підстрішник Горобець,
Бадьорий скакунець,
І садова Синиця,
Весела мирна птиця,
Збираються, як людяним годиться,
На свято гуртове під Новий рік,
Що поведе наш світ
в новий принадний вік;
Майбутнє хочуть серцем зустрівати,
Гуртом за щастя «слава!» проспівати,
Надіям світлим крикнути «ура!»...
Одна Сова лиш, витріщивши очі,
Сутулиться в проваллі димаря,
Стрічати рік Новий не хоче.
— Чого це ти ховаєшся, стара?
Чи, думаєш, у радісній громаді
Тобі не будуть раді?
Чи випити святкового питва
Не хочеш з нами? От ще голова!
Всі чесні птахи — всі летять на свято,
А ти одна тут будеш сумувати?
— Та... п'ють питво — не перти тягаря,—
Сова простугоніла з димаря,—
А знаю наперед: почнуть там пити —
Святкові тости будуть говорити
Про подихи весни, про сонечко ясне,
Про труд, про дружбу, і любов, і братство
(Життя окрасу, радість і багатство).
Від тостів тих труситиме мене,
Мов лихоманка люта,
Я буду там немов нудьгою скута.
Нехай під тости ті
Хтось інший чарку п'є,

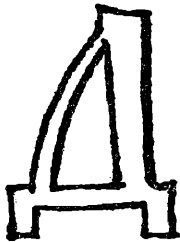
А я на самоті
пугутькуватиму
своє...

* * *

Невіри Соби незугарні
У злості піняться димарній,
Та думи їх пусті і марні.
Під наші тости за нове,
Що всіх до щастя світлого зове,
Всі чесні люди в радості живій
Піднімуть келих свій!

1961

ЖУРИЛИСЬ НА МЕЖІ

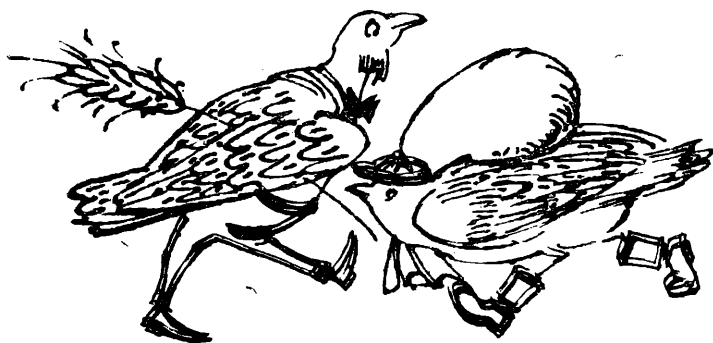
еркач і Перепел — не друзі, не брати,
А на одній межі прийшлося ночувати.
— Ну, як воно життя, мій брате?—
Питає Перепел.— Чи ти
Спокійно можеш спати?
Я чув тривожну вість,
Сказали: «Хто не робить — той не їсть!»
Прощай, зерно, що їли ми віками,
Вилискуючи ситими боками.
Прийдеться, бачу, спину гнуть
І, не сподіювшись на спритні ноги,
Зазнати долі трударя-небоги,
Нову в житті шукати путь,
Або... живитись черв'яками,

Мурашками та кузочками...—
Деркач про себе посміхнувся,
На довгій ніжці спритно обернувся:
— Як не знайдеш хитрішої дороги,
Привчайсь до долі трударя-небоги,
А я? Як і раніше, з вік віків,
Дерчатиму
Й обідати літатиму
До Колосків.
За мій лункий деркачий голос,
Мов за заслугу трудову,
По зерну скине кожний Колос.
Отак хитренько й проживу!

* * *

Трудитися — не клич, хитрують скільки змоги,
То там то сям у нас сновидять Деркачі
І клянуть в Колосків уваги й допомоги.
А нуте геть з дороги,
Крикливі паничі!
Вже Колоски для дармоїдів
Більш не дають смачних обідів!

1961

В

один погожий день
Василик Чередник
Безслідно зник.
Шукали хлопця — не знайшли ніде.
Матуся плаче, батенько лютує:
— Ох, чоботи в дорозі пошматує!—
Аж ось верта дитина люба,

А батько — хап його за чуба:
— Ага! Я так і знав!
Взуття до цурки доконав?
— Ні, таточку! — син каже сміючись.—
Я був дурний колись,
А зараз — в мене сам повчись!
Бувало, їдуть по дорозі —
Я вже, дивись, на возі.
Не довелось багато йти.
Гарненько примощуся ззаду,
Під'їду й калача із торби вкраду...
Глянь, чоботи цілісінькі в торбині!
Нові, немов з крамниці нині.

* * *

Василики у нас не вивелися й досі —
Нахабні, спритні, ловкачі! —
І пробиваються по життьовій дорозі
На наших возі,
Ще й крадуть наші калачі.

1921

Х О В Р А Х

В

есна ласкавим оком глянула зі сходу...
— Тікаймо, братику! На полі й по ярах
Синіє сніг і скоро пустить воду,
І нам тоді з тобою крах! —
Сказав до Зайчика Ховрах.
— Куди? — питає брат, скосивши око.
— Туди, де он гора висока

В зеленому вбранні
Промінням оповита.

Отам життя — веселе, вільне, сите!
Не те, що тут, на бідних цих полях.
Зазнаєм щастячка, що бачать лиш у сні!
— Ну що ж,— радіє Заєць,— дальній шлях,
Труди і небезпеки не страшні,
Коли попереду такі щасливі дні! —
І друзі рушили. Вже й сонечко пригріло,
Зник сніг,
Навкруг зазеленіло,
Земля потроху підсиха...

Якось минає ніч — немає Ховраха.
Стривоживсь Зайченко: — Годинонька лиха!
Де ж він?.. Ага! Знайшов чужу комору,
Заліз і лапки склав?
А хто ж, запінившись, волав
І кликав на високу гору,
Де повно світла, щастя і добра?
— Мовчи, мій брате любий! —
Ховрах йому крізь зуби.—
Коли потрапилась нора,
В ній повно всякого добра,
Чого тепер мені
Шукати вдалині?!

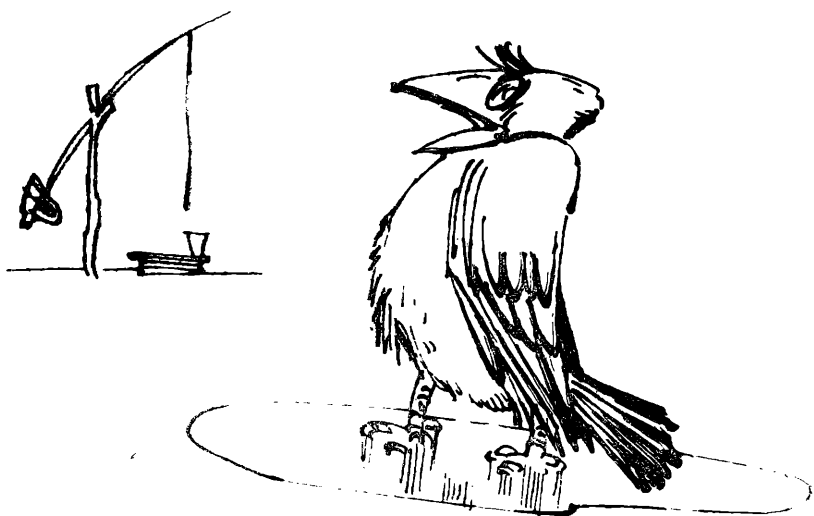

* * *

В привабні далі осяйні
Запально звав такий Ховрах пузатий
І ніби сам мостивсь до перших лав.

Аж глянь — буде власну хату,
Завів кролів, корівку, курочок,
Тепер спокійно лапки склав
І від воріт новеньких ні на крок.

1960

ГАВА НА ЦЯМРИНІ

Попивши на жарі водиці
З глибокої криниці,
Що в ній не видно дна,
Ішли гуртом прохожі люди
І гомоніли: — Ох, вода смачна!
Немов напій цілющий, живить груди!

А глибина яка в ній, глибина! —
Почула Гава те, сидівши на вербі.
«Дай,— думає,— в криницю подивлюся,

Ще, може, і собі
Води нап'юся!
Гай-гай, слизькоязикі брехуни!
Свій дзьоб і голову там бачу,
Але нема ні дна, ні глибини.
Ось полечу, на весь лісок прокрячу:
«В криниці цій вода — не похваляйтесь дуже!
В нас краща в лісовій калюжі!»

* * *

В криниці наших світлих днів
Чужацькі Гави глибини не бачать
І, захлинаючись в брехні,
На всесвіт крячуть:
— В криниці тій вода — ніякий не напій.
Вже краща в нас в калюжі лісовій!

1960

З КОВБАСКОЮ БАГАТОЮ І З ГОСТРОЮ ЛОПАТОЮ

Н

а іменинну прогулянку
У вихідний, в неділю, зранку,
Іван подавсь в зелений ліс.
З ним, поруч жіночки Марусі,
Гурток дітей, що буйно ріс;
За ними — два діди і дві бабусі,
З дружинами брати,

Куми веселі і свати,
Сусідка жвава, бойова,
Що гопака так ловко вибива;
І баяніст тут — радість для душі.
При кожному — авоськи і коші,
А з них (напевне, ви вгадали?)
Веселі пляшечки й ковбаски виглядали.
Все явно свідчило про те,
Що пишне свято в лісі жде.
— А ти куди чимдуж
Пошилась між травою? —
Пита Гадюку Вуж
З усмішечкою злою.—
Вони у ліс гулять пішли,
Та чарочки тобі не запасли.
Чи й веселитися з твоєю головою?!
— Мовчи! Я йду туди не галасать:
Коли почнуть співати

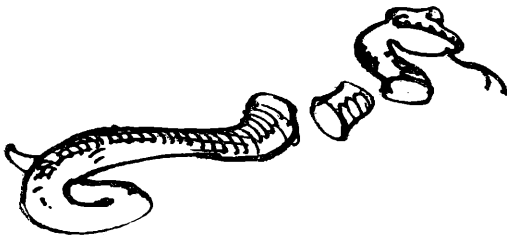
І танцювати —
Отут їх і кусать! —
Сміється Вуж: — У тебе скіпка в оці!
Ти не примітила: Іван на вас
На всякий випадок припас
Лопату гостру (висіла при боці),—
Гуляючи, він буде слухать навкруги,
Чи не сичать де вороги...

Але прощай там, мудрість і розсуда,
Де лютий гнів, ненависть і страхи:
Гадюка кинулась Іванові на груди...
...Її порубану їдять вже мурахи.

* * *

Ми любим працювать, умієм відпочити;
Танцюєм гопака, а шабля — наголо...
Отут би декого з заморських поповчити:
Івана не чіпай, сховай своє жало,
Щоб так з тобою не було!

1961

КОРОВА В ПРОСІ

Прип'явши до хвоста корові сосунка,
Омелько Черевко з базару вів корову.
Мале теля усю дорогу
У мами клянчить молока.
— Ат, одчепись! — одрізала зла мати.—
Голодна я весь день, де молока узяти?
Он бачиш — просо? Ближче підійдем,
Попастись забредем...—

Корова знала звичку Черевкову —
Живитись без труда, на дурняка.

Пустив у спаш корову,
А сам приліг, пославши піджака.
Враз Сторож виріс за плечима:
— Це що ж? У тебе совість є?
Так нищити своє?! —

Омелько кліпає злодійськими очима:

— Це... не моє.

— Ну, не «моє», так «наше»!

Сказать би: це — не паша,

Майбутня каша?

— Воно-то, звісно, каша, та не наша,

Бо я в колгоспі не стою,

А тільки в цім селі жию.

* * *

У нас такі жуки —

Омельки Черевки —

Подекуди ще й досі є:

Все міряють на «ваше» і «моє»!

1956

ПЕС СІРКО

Андрій Стерня
Приніс від кума цуценя.
І виріс пес такий
Страшний,
Кудлатий
Та сторожкий,
Завзятий.

Хвалили люди: — Ач, який!
Слугує, не втиха!..—
Аж ось війна лиха.

Прорвались вороги страшні рікою
І палять, знищують безжальною рукою
Що їм під руку потрапля:
Старе — старе, маля — маля.
Піднявсь Андрій. Поніс
Гаряче серце в ліс,
Щоб стать до бою

І застить ворогам шляхи собою...

А на добу четверту-п'яту
Кривавий ворог вліз у хату.

Сірко на службу став:
То скавучить,
Заводить і гарчить,
То гав і гав,

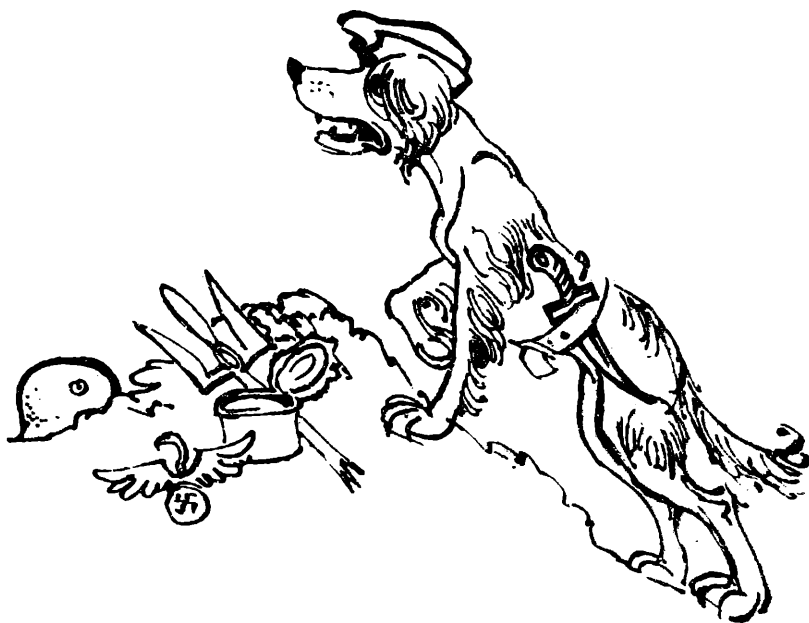
Аж у вухах лящить;
На хвильку, клятий, не приляже.
— Нема, Сірко, нема
У тебе соромá! —

Андрієва стара сусідка каже. —

Кому ти, ворогові служиш?

Андрій заради нас за зброю взявсь,
А ти Андрія зрадив і продавсь?!
Та це ж ганьба, а ти й не тужиш?! —

Сховавши очі злючі,
Сірко уклавсь на гною кучі:
— Зате хлебчу
Помиї досхочу
І ніг, як ти, не волочу! —
Сусідка ухопилася за дрюка:
— Ах, клята псюка!
Ти зрадник, ти падлюка!
Себе продавши чужині,

Ти радиш те робить мені?
Ні-ні!
Хай сто раз гірше буду жити,
А не піду я ворогу служити!

* * *

Святі слова!
Хай кожен в серці їх хова
І пам'ятає відповідь гарячу
На філософію собачу!

П І Д Ж А К

Сусід, купивши піджачину,
Приніс та й хвалиться мені:
— Поглянь! Ти тямíš на сукні!
І до фасонів маєш добрий смак.
Хоча влетіло в добру копійчину,
Зате піджак — всім піджакам піджак!

— Та так-то так...—

Оглянувши, промовив я глузливо.—
Ти не піджак придбав — базарне диво!
— Ой?! — покупець скипів, як на вогні.—
Що? Брак находиш на сукні?
Зате, глянь, шитий як,
Як гарно опрацьований!
— Ха-ха! Піджак
Перелицьований!

* * *

Відтоді мій сусід немов недужий став:
Не тільки до речей,
А й до людей
Утратив і довір'я, і пошану:
Навиворіт перевертав,
Шукав, а чи нема обману.
Безсоромно копавсь в душевній глибині:
Перелицьований чи ні?

1928—1956

Х

ома у нас робив з юнацьких літ.
 Хоми у нас і шана, і привіт,
 Бо працював — дивитись мило.
 Спеціаліст! Та ще який!
 Не міряв честь на копійки.
 І на заводі всі його любили:
 Старіші звали другом молодим,

А молоді любовно — стариком,
 Охоче радилися з ним...

А це Хому обрали у завком.
 Він попрощавсь з верстатом
 І став, на диво, бюрократом.

Змінився враз Хома!
 Хоми колишнього нема!
 Про себе говорив у множині;
 Порадитись з товаришами? Ні!
 А хто по ділу зауважить,
 Хома тому поважно каже:
 — Мені указувать? Мені?!

Та що ти!

М-ми... принципово... проти...—
 А врешті що ж? Та що ж: назад
 Громадою, на товариський лад,
 Поставили на місце, за верстат.
 І знов Хому мов підмінило:
 Працює гарно, любо, мило!

* * *

То щастя для таких навік,
 Що є на світі товариський лік.

1926

ВІЙСЬКОВИЙ ЧОБІТ

Ти чув, старий? — питає Туфель Модний.—
Ми вранці будем балювать:
Художник видатний народний
Прийде когось з нас малювать.
Ну, звісно, не тебе, коли казать одверто:
Он в тебе прорвано, а он дірок-дірок,
Як в небесах зірок;
Підошву геть протерто...
Кого б цікавила мізерія стара?!
Знать, хтось носив тебе з ледачих.
Та й сам ти, бачу, не з добрячих,
В утиль би здать тебе пора!
— Так, так... Вже підтоптались сили...
Лежать давно в гробу, які мене носили,
Лише прориви і дірки рясні
Нагадують про славні дні.
Простріляно мене в Берліні,
Як на рейхстазі прапор ставив на даху;
Прорив здобув, як підірвавсь на міні
На Празькому великому шляху,
Коли у сорок п'ятому за всяку змогу
Ми поспішали чехам на підмогу...

Аж ось і день новий настав.
Прибрався пишно Туфель Модний.
Художник справді завітав
І... Чобіт взяв в музей народний.

Будуючи життя нове,
 Б'ючись за щастя світове,
 Нам не забудь бійців
 За батьківщину милу —
 І тих, хто ще живе,
 І тих, хто склав кістки в могилу.

1962

АФРОДИТА І МОМ*

й, Моме! — через пліт гука Сусіда.—
 Ти чув? От чудеса!
 З морської піни народилась Афродіта,
 Нечувана краса!
 Всі жіночки аж лопають з досади:
 В новій дівки ніякої вади.
 — Це як, без вад? — гукає Мом сердито.—
 У нас так повелось:
 Нове побачать щось,
 То очі витріщать, одне — аби хвалити.
 Ось я туди піду
 І сотні вад знайду! —
 Того ще не було, щоб він та не зганьбив,
 Чи похвалив кого, чи добре щось зробив.
 А насміятися? А язиком плескати?
 Чи тінь на кого навести?..

* Мом — бог лихослів'я і глузування. За міфом Мом нібито луснув од злості, що не міг знайти ніякої вади в Афродіти, богині жіночої краси.

На березі морським, у сяйві сонця-світла
Стоїть, всміхається богиня краси,
Мов квітонька розквітла.
Жіноча ліпота — що краще є в житті?!
Юрба чудується,
Юрба хвилюється,
Юрба співає славу красоти...
Аж Мом пригнався злоязичний.
Немов перекупка в Одесі на товчку,
Він церемонитись незвичний,
Оглядує Зевесову дочку,
Мов іграшку яку,
А не красуню божу.
Як не чіплявсь, а хиб знайти не може.
В його житті це перший раз:
— Невже? Хіба? Я вади не знайду?! —
І Мома охопив шалений сказ.
І злоязичець враз
У люду луснув на виду.

* * *

Ех, Моми, Моми наших днів!
Вас хлібом не годуй —
У нас шукать би вади.
Глядіть, дурні,
Ще луснете з досади!

1962

БРИТВА

перукарні.

Були всі Бритви дуже гарні.

Між них була одна —

Її там кожен знав:

Вона

У бороді

Твердій

У піні мила,

Всміхаючись, ходила.

Але якось забулися майстри

Зітерти пляму мила на вістрі.

На ранок дивляться — іржа!

І стала Бритва гірш ножа.

* * *

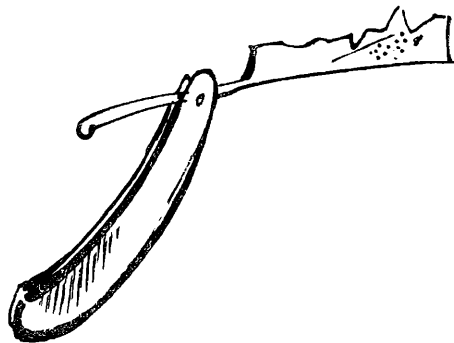
Хороша наша молодь ясна —

Талантом світиться душа,

А не зітрете пляму вчасно —

Ураз поїсть іржа.

1931

КСЕНЬКА

Прибігла з вулиці маленька Ксенька,
До Мама горнеться, аж труситься усенька
І слова вимовить не може за слізьми:
— Знов хлопчики глузують між людьми!
Знов, Мамо, випікають очі,
На весь куток гудуть, немов хрущі,
Що я в дитинстві на печі
Спросоння заблудила серед ночі.
Коли було,
А й досі хоч не йди із хати!
— О доню, заспокойсь! — говорить Мати.—
Прости їм зло!
Як хлопчиків побачу,
То я їм розтлумачу!

* * *

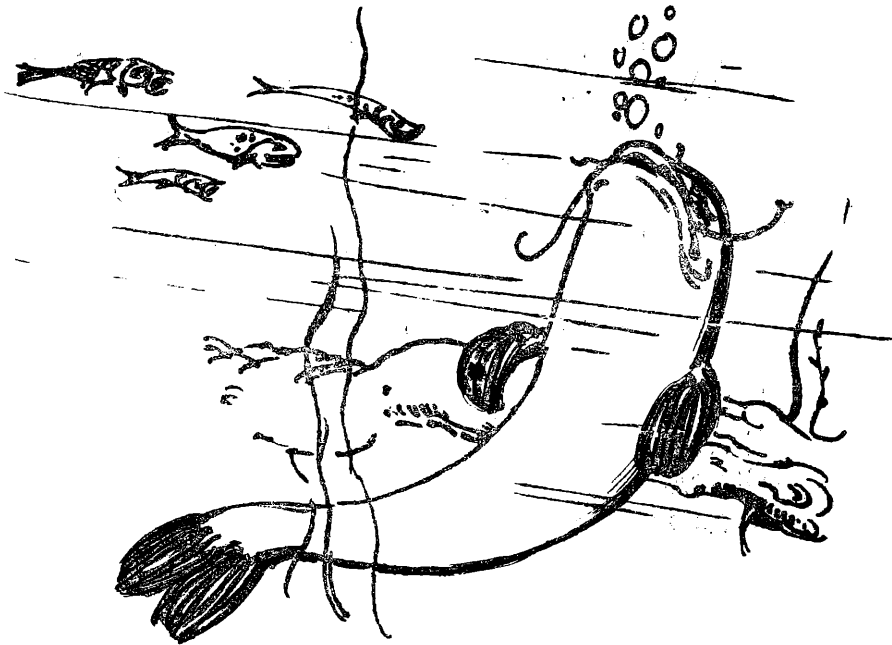
Чи ж нарікати на дівчу?
Та он дорослі є, які
Такі
Охочі
За давнину
Дурну
Колоти очі,
Гасити в серці радість життєву!

1953

БУЛЬКІ

Весна-красна! Світ сонце залило!
Зеленим килимом лежить долина.
На березі квітується калина...
В ставку ще радості такої не було:
Святкують дорогі весняні дні:
Ті нищать черв'ячків на дні,
Ті в сяєві небаченого ранку

Гуртом виводять ігрище веснянку,
Неначе гімн всевладниці весни.
Всім любо їм: просторо і глибоко!
Один лиш Сом, самотник-лежебока,
Вмостивсь на дні,
Пускав бульки у сні.
— Ей, лежню! Покидай корягу
Та йди до нас на труд і на розвагу!

Не можеш діла іншого знайти —
Вилежувать боки і в череві рости?!
— Я... Я не сплю і вас не уникаю,
Труджусь — бульки наверх пускаю!

* * *

Від лінощів, від жиру очманілий,
Нас запевняє Сом такий,
Що трудиться на світ наш білий —
Пуска наверх бульки.

1959

ЛИСИЧА МОРАЛЬ

осподар півночі, Їжак, шеберхне у траві,
Збираючи лісні солодкі груші,
Чи Миша запищить, попавши в дзьоб Сові,
А вже Сорока напорошить уші,
І довго-довго ліс лункий
Тривожить скрекіт гомінкий...
— Ти, кумо, бачила цю осоружну птицю? —
Зустрівши в шалині,
Питає Вовк Лисицю.—
З нічної йдеш, бува, не чуєш ніг,
В думках ягнятї смертне пишеш,
Обходиш кожен кущик, ледве дишеш,
Гадаєш — все гаразд, ось-ось барліг,
Аж тут Сороку чорт надносить.
Тривожить весь заснулий ліс,

На всю округу, гад, голосить,
Мораль і суд тобі виносить,
Неначе пальцем штрика в ніс,
Отак живи, живи й дрижи.
Що діять, серденько, скажи?
— Так, любий, так.

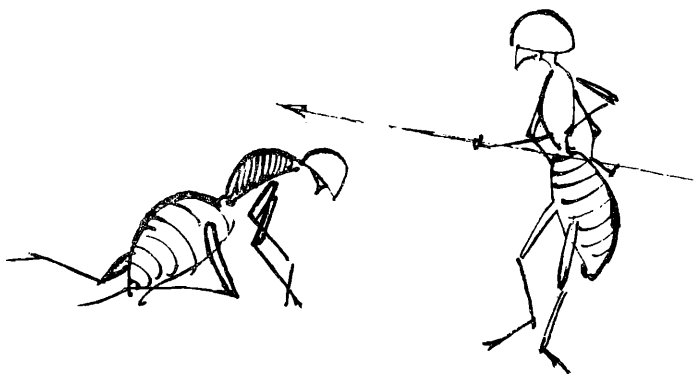
Вона таки мастак
Плескати язиком, мораль читати.
В самої ж пахне часником душа.
А про її гріхи б її спитати?..
Взялась мені вичитувать помилки,
Так я дала їй зразу одкоша:
«Скажи, хто в дитсадку хапа ножі
і вилки?

Хто викрада курчат коло коша?
Випалювати хиби — то святе веління!
Боротись проти зла — я «за».
Коли ти адвокат громадського сумління,
То сам май душу чисту як сльоза!»
Таку мораль Сороці прочитала —
Враз утекла, хвостом лиш
похитала... —
Лисицю слуха Вовк — на лоба лізуть очі:
Куди супроти цих моралі ті Сорочі?!

* * *

Овва! Овва!
Які в Лисиці дорогі слова!
І все те сказано з одвертими очима.
А що в них за плечима?!

1959

МУРАХИ

В

мурашнику до світу-сонця метушня:

По здобич рушили на тисячу доріг,

І кожен біг

Протепом, навмання,

Щоб швидше повернутись до гнізда.

І не з пустим, а то біда:

Черговий вартовий — не пробуй і прохати! —

Без здобичі в гніздо не пустить ночувати...

Зійшлась вся комашня

За світу-дня.

Аж ось один, небога,

Насилу тягне ноги

І не несе нічого.

— Куди? Назад! — гукає вартовий.—

Ти знаєш наш закон? Що трапилось з тобою?

— Голу... голубчику! Я ледь живий:

Я з бою...

— Не можу, ні. Закон. У нас ведеться:

Недбалим спуску не дається.

— Ох, братику! Чудове ніс зерно.
Коли дивлюсь: Жук, паразит клятуций,
Насів на Мураха. Хоч він у нас найдужчий,
А не одбивсь, упав в рівчак на дно;
Загинув би небога,
Так я метнувсь на допомогу...
І брата виручив, і ворога здолав.
Сам в ранах весь, всю силу там поклав.
А зеренце... хтось підібрав... Їй-богу.—
Тут виповзло з гнізда
Багато лицарів труда,
Які по здобич теж ходили.
Послухали завзятого бійця,
У мурашник пустити присудили:
— У кого чесні, сміливі серця —
Тим похвала, почесні тим місця!
Закон наш свят, та був би дерев'яний,
Коли б не зважив на любов і рани.

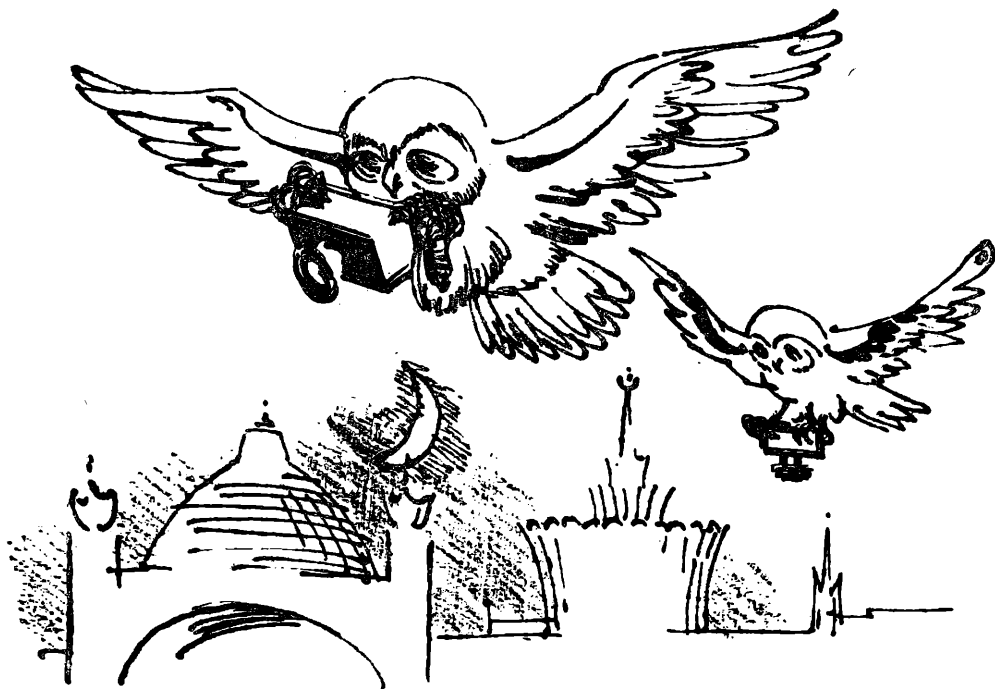
1962

ДВА СИЧІ

Літаючи над містом, два Сичі
Над виставкою пролетіли уночі.
Вони б там політати ще охочі,
Так світло дуже б'є їм в очі.
Сховались в димарі
І там кричали до зорі.
— Хав-хав! — гукав один.—
Хав-хав!

Про виставку хтось добре набрехав.

Хвалив-вихвалював дарма:
Нічого там хорошого нема!
— Умгу! І я там очі як не витріщав,
Нічого доброго не помічав.
Я там літав та позіхав...
Хав-хав!

— Хав-хав!

— Хав-хав!

* * *

Там, за кордоном, наче ті Сичі
Кричать про нас пани і паничі.
Не думайте — вони бездарні
І творчу працю бачить незугарні
Чи оцінить уміння не стає,—
Ні, їм у вічі наше світло б'є.

СМЕРТЬ НЕ ЖДЕ

П а в л о

Недавно трапилась історія гірка.

Ти знав Омельченка Грицька?

С е м е н

Не знать новатора-робітника?

Ми на Грицька рівняємось з охотою,

Ми гордимось його роботою,

Працюєм краще всі тепер!

А що?

П а в л о

Як «що»? Помер... Помер...

С е м е н

Коли? Як? Де? Від чого?

П а в л о

Ого! «Від чого?» «Як» та «де»...

Якась біда прикинулася в ногу.

Смерть завжди приключку знайде,

Щоб повести кого в свою дорогу!

С е м е н

Подать би зразу допомогу!

П а в л о

Гм... «Зразу»...

Чекали всі наказу!

А смерть не жде...

На цвинтарі було так людно,

Бо всяк іде

В останню путь проводить до могили.

Там дехто каявся прилюдно,

А більш, як водиться, хвалили...

Ох, на наказа смерть не жде!

Коли, питаєте, було це? Де?
В історію не встигли записати!
Я хочу вам по щирості сказати,
Що жаль мене на тих бере,
Хто на могилі рот дере,
Умерлого не може нахвалитись,
Готов над ним слізьми облитись,
На людях серцем гірко мре,
А на живого без наказу
По-доброму не гляне й разу.

1956

ЛЕЛЕКА І ГОЛУБКА

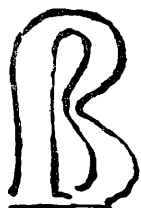
о л у б к а

Як восени ти в ирій відлітав —
Ледь-ледь крилом хитав.
А навесні, коли вертав до нас,
У тебе з поспіху і дух ледь не погас?

Л е л е к а

Бо ирій, хоч і ирій — чужина.
Багато там тепла — весни в душі нема.
А тут чуть розвеснить, і дивовижна сила
Несе сюди, де батьківщина мила!

1962

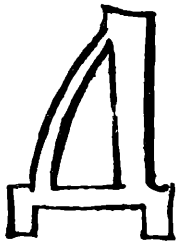
садку, під гаєм, край села
 Чудова пасіка була.
 Ведмідь не може пити-їсти:
 Ой як би в пасіку залізти,
 Щоб не кусалася Бджола?!
 Не так, щоб способом нападним
 Там стати повновладним,
 А так, щоб мед спожить
 І поговору не нажить.
 Ведмідь, чутки ідуть в народі,
 Із неба не хапає зір,
 Та й позичати розуму не ходить...
 На пасіку чвалає звір:
 — Цікавлюсь, Бджоли, знати,
 Як ваша Мати?
 Як ваші Трутні?
 Не кривдять вас ті Мурахи паскудні?
 Я проти них вам хочу допомогти
 І працю вашу зберегти...—
 Тут Бджоли за турботу склали дяку:
 Ведмедю добре втерли маку —
 Не сподівавсь собі біди.
 Одразу спухли щоки й боки,
 І двинув звір навтьоки.
 — Отак до них у гості і ходи!
 Не тільки-но медівочки — води
 Попить у них не жди! —
 Усе це бачить Грак з діброви.
 Всміхаючись, промовив:
 — Бджола — вона чутка!
 Не обмануть її слова принадні:
 І в запахи чудово проника,
 Й думки читає задні!

* * *

Колонізатори на Заході і Сході
Личкуються по найновішій моді:
Солодкі на словах — за спиною обух,
Напоготові ярма злотні носять.
Але народи геть од себе просять:
За словом приязним звіриний чують дух.

1948

ШАБЛЯ І ДИВАН

Диван із Шаблею в комірнім бруді
Лежали в кутику, всіма забуті.
— Ох,— стугонить Диван,— нудне буття!
І важко жить, і нічого вже ждати...
А славний одкусив я шмат життя!
Минувшина частенько сниться дорога,
Ох, є що спогадати!

Попереду ж — і старість, і нудьга...—

Так бідкувавсь Диван.

— Не скигли там, нещасний дідуган! —

Гукнула збуджено Шаблюка,

Аж враз упала з неї вся пилюка.—

І в мене молодість була,

Змістовна і цікава,

Про мене по світах гула

Непереможна слава.

На мене глянь: ще здатна погулять

По бойовому полю

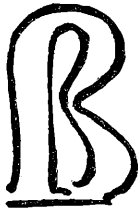
І батьківщині послужить в боях
За кращу долю,
І не боюся я...—
Аж двері — рип. Господар — у комору,
І сонце щастям бризнуло знадвору.
— Оце по-нашому! — господар проказав
І Шабельку до боку прив'язав.—
За долю за свою
Не бійся той ніколи і ніде,
Хто з нами і в бою,
І в праці дружно в ногу йде!

* * *

Не в'яла слава ввік,
Не в'яне й нині,
Хто працю і життя
Дарує Батьківщині!

1935

К В О Ч К А І Т А Р Г А Н

ночі крєктала Квочка на гнізді.
Які приємні сни,
Коли хороше сниться:
Під сонцем кучерявої весни
Пухнаті ціпки молоді,
Комашки і травиця...

Аж зирк — Тарган із шпарки вигляда:
— Яка завзята ця нещасна птиця!
Не злазить стільки днів з гнізда!
Нудьга і жаль бере дивиться:
Сидить, сидить, поблідла як стіна,
Ні радощів, ані розваг не зна.
— Замовч, ледащо світове!
Сиджу в гнізді — творю життя нове.
Ось діток висиджу, і зможеш сам дізнатися,
Яке то свято буде тут,
Коли родиною, після важкої праці,
Возславлю сонячне життя і чесний труд.
— Слова! Кажі те іншому кому!
А я що вигляну з гнізда,
То бачу ніч німу,
І сон, і чарівну пільму,
Ні сонця, ні труда...
— Бо ви, нікчемні
Нероби, паничі,
Вдень сидите у шпарці темній,
А дивитесь на світ наш уночі!

1930

ЯБЛУНЯ І САДІВНИК

осаджена в садку, прищеплена, полита,
Тоненька Яблунька, мов панна чваньковита,
Позаздрила, чудна,
На Дуба-товстуна:
— Переросту я Дуба товщиною,
Клянусь, щоб з місця не зійти!
Я покажу їм, як рости!

Всі милуватимуться мною! —

І Яблунька росла, росла, як із води,
Кругом товста — і спереду, і ззаду...
Питає Садівник, ховаючи досаду:
— А де ж твої, голубонько, плоди?
Ти виросла зелена і здорова,
А користі питать — даремна мова...—
І зрізав Яблуню на дрова.

* * *

Таких, як Яблуня, здібав я не одну:
Собі в заслугу ставить... товщину!
Безсоромно з землі завзято тягне соки,
А яблuchок — хоч би одне червонобоке.

1961

Г Р І Ш Н А К О М А

рицько Чухрайко на затишній дачі
Газету свіжу повагом читав.
І враз: — Ой, що я бачу!? —
Від радості задріботав.—
Стара! Агов! А йди-но глянь, стара!
По-мил-лоч-ка! Таж не туди вмістили кому!
Мерщій давай ціпок, майну із дому —
Охріму, Мотрі, Федю показати тра!

* * *

В газету дивляться: як кома там лягла,
Готові нам усім оголосить догану.
Спитай: коли ракета всесвіт обійшла
І «Ленін» наш поплив по океану
Чи Аномалія руду дала,—
Не чули, скажуть, про такі діла.

1959

ХМІЛЬ І КАБАЧИННЯ

Хміль неспокійну вдачу мав,
Ненавидів і бур'яни, і тінь,
Очима всесвіт обіймав,
Душею рвався в височинь.
А серце радісне, привітне
Не може бути самотне.
Хміль Кабачиння звав на тичку:
— Сусіде мій! Зусилля невеличке —
Зі мною будеш тут, в височині,
Поглянемо на обрії ясні! —
А друг з грядок: — О, що ти, що ти?
Боюся відірватись від землі.
Мені страшні твої висоти,
Там всякі небезпеки злі...—
А Хміль не зрадив звичку:
Боровся, ріс, тягнувсь на тичку,

Все вище, вище вився,
Зелений і рясний;
Веселий, сонячний, ясний,
Широкий світ йому відкрився...

* * *

О друзі дорогі, великі і малі!
Візьміть у Хмеля звичку золоту:
Не відриваючись від матері землі,
Душею й думкою ви рвіться в висоту!

1923

II

ДО РОБОТИ—ОХ, А ЇСТИ ЗА ДВОХ

*Радію, краю мій, що в нашій хаті,
Де часця працює хлібцар шодня,
Виводяться сміття —
Таки Осли вухаті,
В яких весь зміст життя —
Лужки їа зелення!*

ОСЕЛ З ДЗВОНΙΚОМ

Задравши голову, ждучи собі хвали,
Осел із поля йде з Биками,
Іде, Биків розштовхує боками,
Немов у плузі він ходив, а не Воли:
— Ану, дорогу дайте, круторогі!
Хіба не знаєте, уми убогі,
Кому дано дзвінок носитьь,
Той мусить спереду ходить! —
Осел,
Не шкодувавши ніг,
Вперед побіг
І перший до ясел
Прибіг,
Надійно став з того кінця,
Де більш сінця.

* * *

Скажіть, дурний Осел?
Ге-ге, таких є досить:
Охоче дзвоник носить,
Щоб не до праці першим бути — до
ясел!

1956

МОЗОЛІ

Н а зборах добре брили Василя:
— Ледачого, як він, не бачила земля!
Спить день при дні
І не проси до праці...—
Василь на те: — Повірте ви мені!
Ой, колька коле, братці,
Під ложечкою жме, буркоче в животі.
Вся медицина зна: фурункул на хребті,
Гниє мені печінка,
кістки,
кишки,
нирки
і селезінка.
А що від сонечка ховаюсь день при дні я,
Так в мене ж, той... гі-гі-гі-пер-то-нія.
Клянусь, не ледар я! Тому є в мене доказ —
На спині мозолі... Ось роздягнусь напоказ,—
Василь крізь сльози проказав,
Широку спину показав...
Тут слово взяв Охрім Дудар:
— Що так, то так,— глузує,— наш Василь — трудар.

Від лінощів мозоля не буває,
Мозоль — то знак труда.
Сусід я Василів і добре знаю,
Чого його болячка обкида:
Василь не сіє і не косить,
Удень спить міцно, а вночі,
Покинувши тепленьке місце на печі,
Добро громадське в двір свій носить.

* * *

Такі є спритні Василі:
Від лінощів, від сну аж сині,
А що до чого — мозолі
Показують на... спині.

1959

ГУСЕНИЦЯ І ГОЛУБКА

олубка серед дня присіла на суку.
Аж глянь: на яблуні, аж на вершку,
Мандрує Гусениця волохата,
Товста і балухата.
Голубка здивувалась:
— Подумати: ні крил, ні дужих ніг,
А лазить як, дивись, в височині!
Чого так високо забралась?
Чи в тебе тут любов і дружба?
Чи тут твоя ретельна служба?
— Ні те, Голубонько, ні те!
Смачненьке листя тут росте!

— А не боїшся часом
Упасти сторчака? —
А Гусениця відказала басом:
— Ні! Я — чіпка!

* * *

Таке огидне і товсте,
Шукає верховіть, де листячко росте;
Умоститися і зразу,
Нахраписте й метке,
Влаштовує собі ситеньку базу
Й на диво держиться... Чіпке!

1930

ТАРГАНИ І МИШІ

хатнім затишку, в довольстві, в тиші
Плодились в нірках Миші,
В щілинах — Таргани.
Не гризлися вони,
А, навпаки,
Клялися: «Дружба наша на віки!»
Та раптом Миші восени
Помітили, що Таргани
Переселяються від них
Під припічок, під піч.
— Сусіди, в чому річ?
Чи ми обридли вам,
Що дружба давня гине,

А чи біда велить тікати з щілини?
То, може, геть тікати і нам?! —
Так Миші дорікали Тарганам.
— Пробачте, дорогенькі! —
Почули Миші голосок.—
Нам коло печі так тепленько,
Тут... ближче до мисок...

* * *

Миски з недоїдками страви,
Тепленьке місце на печі —
Ось вабить що вусатих паничів,
А не любов, не дружба, людяність ласкава.

1956

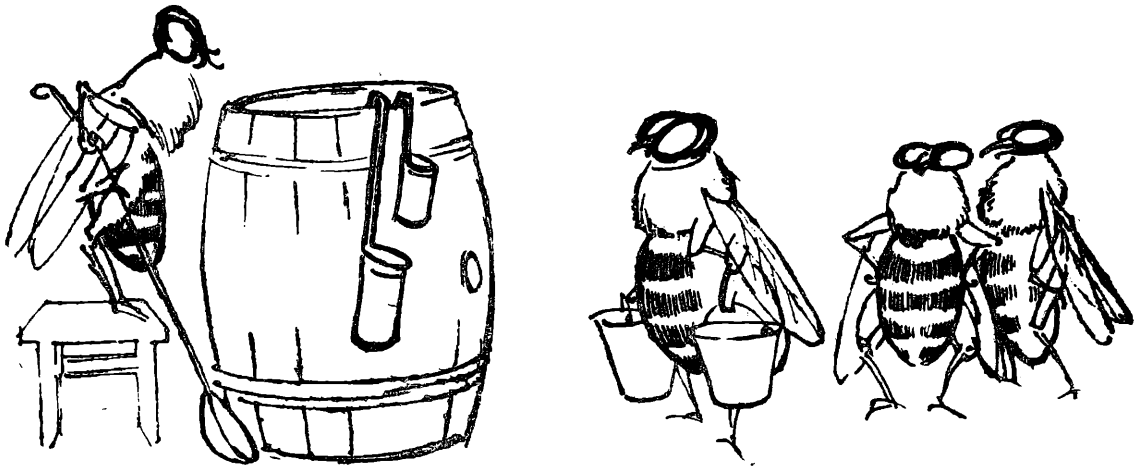
НА ПАСІЦІ

райливо сонечко над обрієм зійшло;
Розквітлі липи ллють меди пахучі;
Піснями дружними над ними загуло —
З'явилися Бджоли, гостоньки летючі,
Частують липи їх нектаром чарівним.
Щасливі Бджоли ним...

А Трутень? О, цей зна свою турботу:
Поїсть смачненького медку
І... Думаєте — на роботу?
Ні, знає він свою дорогу!

Учора він шукав побачення в садку,
Сьогодні він одвідує небогу,
А завтра десь нарада нашвидку...
Так кожен день нова у нього путь.
Вже Пасічник який терплячий,

А й той картав: — Нероба ти ледачий! —
А Трутень: — Ніколи й дихнуть! —
Та ось кінчилось літо трудове.
За час зимовий Бджоли не бояться:
Усе дала їх щира праця,
Всяк трудівник своїм трудом живе.
Коли розподіляли мед,
Пропхався Трутень наперед:
— Мене ж забули, дорогі брати!
Я можу взимку з голоду дійти! —
А Бджоли кажуть жартома,
І весело, і чемно:
— На мед нестатку в нас нема,
Та є закон, для тебе неприємний:
Куди хто влітку труд кладе,
Туди взимі по плату йде!

* * *

Бував на пасіці я восени,
На Бджіл дивився, як вони
Виводили за крила Трутнів.
Оце, кажу, наука на майбутнє!

Завдаючи тваринам на ніч корму,
Охрім сказав Коню: — Хороший мій такий!

Ти завтра йдеш на труд важкий,
Даю тобі вівса подвійну норму! —
Осел, що тут стояв серед овець,
Гукнув хазяїну на весь хлівець:

— І я лицем в грязь не ударю —
Узавтра я зорю й засію по гектару!

Хай всі говорять по селу:
«Уже Осел змінив свою ледачу вдачу,
Уже упрягсь в роботоньку добрячу,
Тепер побільш вівса давать Ослу!..» —

З хліва господар за поріг,
А Кінь регоче, пада з ніг:
— Ой люди! Сміх мене бере!

Уже Осел наш сіє і оре!

На полі ж я тебе не бачив зроду?
Ти, щонайбільш, возив до кухні воду,
Бо до цебра кухонного кортить,
Щоб смачно там поїсти і попить.
— Ну й що ж? Зорю, засію а чи ні,

А обіцять — що легшого мені?

Дивись — господар ласкою обгорне
І сипоне Ослу вівса подвійну норму!

* * *

З дбайливим ставши в ряд,
Що має вдачу людяну і горду,
Ледащо, рвач про чесний труд не дума, гад,
А до вівса протепом тягне морду!

1959

ЛИСИЦЯ-ІМЕННИЦЯ

Лисиця-іменинниця говорить:— Тату!
В засіках прибери і місце позвільняй.
Сам знаєш, що до дня
Прийдуть мене вітати,
То в кожного щось буде у руках.
Одним надала нори в будяках,
Тих влаштувала на посаді ситій,
Тим акт ревізії сховала під сукно;
Сусідці милій, за гріхи побитій,
В торговий світ нарадила вікно;
Дружка, що був прокравсь в казенній хаті,
Улаштувала в м'ясокомбінаті,
Де скрізь діла смачні м'ясні
(І, певна, щось перепаде й мені);
А другого, що гнить йому б в тюрязі,
Сховала за доганою в наказі...
Отож, готуй, татусю, скрині,
Бо подарунків нанести повинні...—
Та хто свою недоленьку вгада?
Вночі нагналася біда:
Мисливці по слідах
Лисицю-іменинницю в норі застали,
І на снігу безжально розплатали.
З підшефних теж ніхто не втік.

* * *

У нас так правила Лисиця знайомига:
День іменин дванадцять раз на рік!
Підлеглі мусили на чарочку ходити,
Дарунки сипати в засік.

1962

ДВА РЯБКИ

В

ерта з базару радісний Павло.
Павлу в базарі підвезло:
На диво всім купив свиняку!
Щоденно продавцю складає дяку:
Сумирна, добре їсть і п'є,
Приріст невиданий дає...
Але чому в хазяйки плачуть очі?

Примітила вона: щоночі
Якесь ледащо нищить їй грядки —
То моркву погризе, то вирве буряки.
— За чим ви дивитесь, Рябки?
В нас злодії орудують в городі,—
Вас не болить піймати їх на шкоді! —

А два Рябки,
Здорові, як бики,
Мордаті
Та пелехаті,
Хвостами товстими виляють:
Мовляв, не бачили, не знають...

* * *

І бачили, і знають, хай їм грець,
Хто бігає на грядку моркву рити,
Та як їм злодія узять за комірець?
З ним разом хлебчуть з одного корита!

1958

СВЯТЕ СЕРЦЕ

Чи за гріхи, чи, може, й без гріха
Посіла Гава доленька лиха:
Хтось перебив крило. Нещасній Гаві
Судилося лягти на смертній лаві,
Бо без летючого крила
На той світ путь вела.

Всі подруги її вважали за пропащу,
Аж навесні побачили ще кращу:
— Диви! Де ж ти була?

Як вижила в такому горі? —

А Гава: — В світі є святі серця.

Я на утриманні була у кума Горобця,

А він посаду має при коморі!

* * *

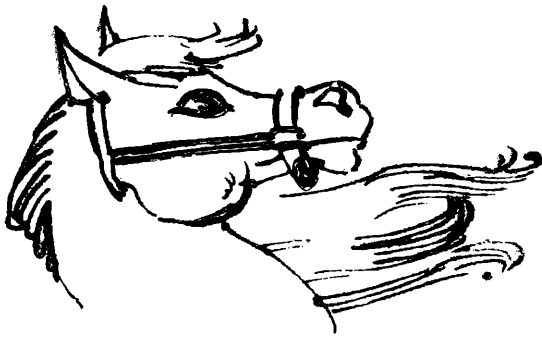
Посада скромна, трудиться щодня,
Поміж людьми на бідність нарікає,
Сумуючи, зітха, мов дух спускає,

А за столом щодня

І співи, і гульня,—

Латаються і друзі, і рідня.

1962

БОЙОВИЙ КІНЬ

Кінь бойовий кінчив бої й походи,
На мирний шлях вернувсь до рідних сел,
І не лежать, немов колода,
І не на пенсію коло ясел,
Дні доживать у стайні гарній,—
А працювать пішов на короварні.
— Гай-гай, дружок! —

Сказав Осел, прямуючи в лужок. —
Оце такий ти бойовий служака?
А де ж твої медалі й ордени?
Я чув, що ідеал твій — бог війни,
А ти ллєш піт, немов простий Кіньяка.
Тобою бувши, з місця б не зійшов,
Убий — на короварню б не пішов!
— Притримай язика на слові! —
Одмовив Кінь Ослові.—

Не за війну, не за пролиту кров

Дають відзнаки й нагороду —
За труд,
за вірність,
за любов
До рідної землі, до рідного народу!
Мені куди велять, я, скромний рядовий,
Охоче йду туди на пост свій трудовий...
— А я,— Осел рушає в путь,—
Охоче йду туди, де зелення скубуть!

* * *

Радію, краю мій, що в нашій хаті,
Де щастя трудове яснішає щодня,
Виводиться сміття —
Такі Осли вухаті,
В яких весь зміст життя —
Лужки та зелення!

1960

МУДРИЙ ХОВРАХ

Н

а дубі восени
Сиділо кілька Гав.
Ховрах побіля них
Неквапно пробігав.
— Сестричко, глянь: красунь який!
Поважний та гладкий!
Цьому байдуже, що корма

Присипле снігова зима,
Понавіває скелі та горби!
Без страху, бачиш, без журби,
Немов з біди знущаючись, гуляє,
А з нашим братом басом розмовляє! —
Ховрах тут зупинивсь, зневажно позирнув,
До Гав крізь зуби гордо протягнув:
— Дивуєтесь, носаті недотепи?
Ви мало знаєте життя і світ.
Чи я вас маю вчить законам степу?
Якщо вас голод стисне за живіт
Чи зверху вдарить люта хуга —
Шукайте спільника і друга,
Що допомогти в нещасті б міг,
Навчив, порадив, допоміг.
Учіться, Гави, в мене.
Я з Бабаком зізнавсь в житах зелених;
Коли в жнива хліба комбайнер косить —
Бабак додому зерно носить;
І я в той слід, признаюсь, не дрімав:
Запасу наскладав, де місце мав!
А хто отак живе з запасом,
Той може говорити басом!

* * *

Знавав я одного скромненького у нас:
Пищав тоненьким тенорочком зроду;
А як нагріб щасливої нагоди,
Обріс, зробив запас,—
Тепер гримить його густенький бас.

1956

ДРОНТ

Читає хлопчик книжку Брема
І раптом як заплаче ревма.
Той плач такий гіркий,
Що слухать — серце біль проймає:
— Татусю! Був на світі птах такий,
Птах дронт. Тепер його немає.
Брем пише: був він плодовитий,
Довірливий, беззлобний, ситий...
— Чого ти, сину, в давнину заліз?
Коли було! Мабуть, із три століття?
То, може, був не птах, а сміття?
За всяким плакати — не стане сліз!
— Еге! — мале до батька як гукне. —
Не знаєш! З дронта м'ясо пресмачне!
М'якеньке, ніжне, тлусте.
Коли до нього покришить
Цибульки, бурячків, капусти,
Та вміло притушить,
Та приперчить, та присолить,
Підливою полить —
Не зглянешся — ковтнеш і язика...
Ой дай мені шмалкенького кілка,
Піду у хлів свиней клятущих бити,
Щоб вдруге знали що робити!
— А чим же свині, сину, винні?
— Брем пише так: «Поїли дронтів свині!..»

* * *

Безсилі глузд та й істина тоді,
Як шунок грає роль судді.

ПОВИТИЦЯ І ГАРБУЗИННЯ

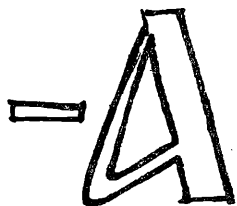

исніючи на сонці, Повитиця
Бундючно мовила: — Подумаєш — яке!
І не жалке, і не гірке,
А чваниться, гляди! Велика птиця!
Хоч родиш ти великі гарбузи,
Але життя твоє — рілля, низи...
Не здатне вилізти, мов Хміль, на тичку,
Вже не кажу, щоб на струнку вербичку.
Ось я: до сонця рвусь, де ясен світ,
Щоб з висоти, з небесного простору
Прославити і ліс, і гору
І проспівати землі привіт.
Спочатку на овес чи льон підскочу,
На соняшник тихенько перескочу,
Там вишеньку міцненько обхвачу,
А там, як схочу,
До явора доскочу
І в небо полечу...
— Скачи, та стережись, бо зломиш ногу! —
Почула відповідь на ту нахабну мову.—
Я добре знаю, ти
Шукаєш по верхах не честь високу —
Насатися чужого хочеш соку,
Щоб в череві рости!

* * *

Є любчики: їх світ — вареники в макітрі!
Немов цей паразит, личкуючи мету,
Пливе нагору при попутнім вітрі,
Хорошими словами любить гратись,
Базікає про світ, про висоту.
А сам? Пильнує, де б там присосатись!

БУВАЄ ДРУЖБА ВСЯКА

й-й-й-й! — Пес не шкодує сліз.—

Що бідному мені тепер робити?

Прогавив я. Господар буде бити:

В комору злодій вліз,

Мішок пшениці вкрав,

А я проспав, не покарав...—

Баран: — Бе-е! Чого там побивається?

Пшениці міх?

Дрібниця! Сміх!

По дружбі будем виручатися:

Я дуже тим не погрішу,

Якщо пшеничку цю спишу.

А ти, гляди, мовчи, коли до конюшини

Залізу я вечірньої години!..—

Баран паперами шу-шу, шу-шу

(На це він перший майстер в світі!),

І вийшло все чистенько в звіті.

* * *

Скарали Барана, і Пес зазнав біди,

Але скажіте правду-матку,

Чому ж сухеньким вибрався з води,

Хто клав на звіт печатку?

1961

ЧОТИРИНОГИЙ ДЗВОНИК

Вернувся з поля Віл, аж сірий від втоми,
І каже Віслюку, що вістоявся дома:
— Хоча валюся з ніг, так радісна душа!
Гарненько поробив, плечей не шкодувавши,
І норму виконав, як завше...
А їсти—аж-аж-аж! Посунься коло коша!
— О ні! Бо сіно це зелене
Покладене для мене.
Весь день я байдиків не бив,
Я щиро дбав, і діло я робив:
В сніданок, на обід, на підвечір'я
Я замість дзвоника ревів на все подвір'я
І звав господарів двора:
«Давати корм пора!»
Не віриш? Ні? Стадничу поспитай Явдоху,
Чи Півня-співуна, чи товсторилу Льюху...
Не лізь, а то поб'юсь!
Я від коша не відступлюсь!

Читачу! Пізнаєш, хто в ролі Віслюка?
Це той, хто трударя від сіна гонить
І до обіду акуратно дзвонить,
Не шкодувавши горла й язика.

1961

МУНДИР І ЧЕРЕСЛО

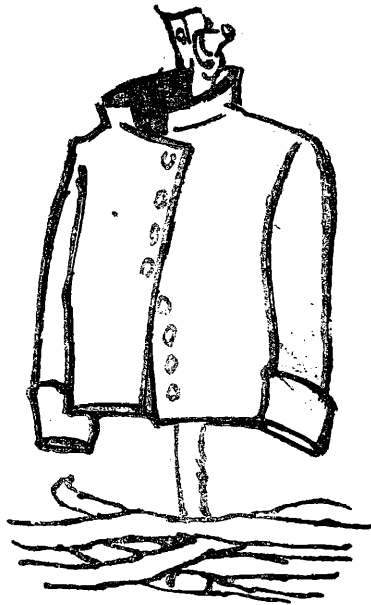
Якось на сонячний веселий світ,
Такий привітний і ласкавий,
Мундир сушить повісили на пліт,
Де перед тим сиділи гави;
На все село
Від нього цвіллю вже несло...
— Та що це сонцем в очі дошкуляє? —
Мундир неквапно промовляє.—
Ага, це ти, блискуче Чересло?
Я думав: що за диво?
Чи зорі то малі
Розсілись по землі,
Чи сонця шмат упав і гра вабливо?
Чи не тобі лунає пісня у садку?
Не знаю, за яку
Велику честь таку!
Ось я здивую світ умить.
Ти глянь-бо: на мені
Вісьмірка гудзиків блистить
І всі — мов сонечка ясні...
Їх блиск і сонця блиск заможе.
Куди тобі до них, небоже! —

Із посміхом ясным сказало Чересло:
— Вся суть — д'є блиску джерело!
Твоїй вісьмірці сяйва додала
Пічна зола,
Мені —
Тяжений труд у борозні!

* * *

Прекрасна відповідь ясного Чересла!
Це тим, яким
Блиск дістається не трудом важким,—
На них старається пічна зола.

1959

РОЗМОВА КОЛО КОРИТА

Старий статечний Пес кудлатий,
Пригодами життєвими багатий,
Якому знані радість і біда,
І спритна Нельмочка — сусідка молода,
Частенько бита,
Блискуча, наче шовком крита,—
Зійшлись коло свинячого корита.

Н е л ь м а

Ну, як живеш, старий, хвались.
З новим господарем зжились?
Лопатою по ребрах не лоскоче?

П е с

Живу, як бог, за спиною його!
Вдоволений з життя свого:

І їм, на що наскочу,

І п'ю, що схочу...

На хатку на нову розжитися зумів,
На чорний день запас кормів,
Подумую — придбати б дачу.
Господар сам то їздить, то гуля,
На мене здавсь, шанує й похваля.
Довірливий і має мирну вдачу...
І заздрять всі мені Собаки і Коти.
А як там, Нельмо, ти?

Н е л ь м а

Я? Гм... Я поки не буду хатки.

Показувать свої достатки,

Можливо, ще не час.

Господар мій, розумний і добрячий,
Кмітливий, спритний, не ледачий,
Уміє дбать про себе і про нас;
Добро громадське під його рукою

В комори йде нам щедрою рікою.
«Що хочеш,— вчить нас,— те й роби,
В свій кут греби,
Покіль є змога,
Але з клубочка нитки не губи,
Бо нитка — то дурна дорога!..» —
Індик, те слухавши здаля,
Сказав Коною без сміху:
— Курли-курли! Ти чуєш — вихваля?!
Хвала така — висока честь і втіха.—
Кінь, пирхнувши, Індику одмовля:
— А за що хвалить? За науку,
Як у добро чуже засунуть руку...
Хвала буває дорога,
Що з неї виростають крила і снага;
Бува хвала й негідна,
Сестра гадюці рідна;
Той похваля, послушний серцеві своєму,
А Нельма похваля тому,
Що похвала ця їй вигідна...

* * *

Не поспішай кричать «курли-курли!»,
Коли
Почуєш славословлення гаряче
Собаче —
Дивися пильними очима,
Що в похвали таїться за плечима!

1956

СОБАКА І КІТ

В

Собак з Котами завжди нелади.

Це з вік віків у них ведеться:

Де Пес лежить, там Кішка не ходи,

Бо зразу бійка заведеться!

Якось питає Кінь: — Барбосе, чи не час

Вам жити з Котом у мирі та в довір'ї?

Сміються люди з вас,

Що ви ганяєте, мов дурні, по подвір'ї.

— Ох! — каже Пес Коню. — Я сам не рад собою.

Чого б з Котом у злагоді не жити?

Так гляну — серце задрижить,

Як він, піднявши хвіст трубою,

Підлесно людям третється коло ніг,

Щоб виманить пиріг...—

Кінь посміхнувся: — Поріддя ти собаче!

Так ось чого гризешся ти з Котом?!

Але чи раз я бачив,

Як ручки ти лизав, піддобрювавсь хвостом,

Щоб кинули тобі краюху?

Обидва ви одного духу! —

А Пес: — Рівняєш до Кота?

Порода в нас не та!

— Воно не та порода,

Але одна природа!

* * *

Підлесники один одному — вороги.

Плетуть один на одного доноси,

Мов на Котів Барбоси.

А заковика в чім тут? Пирог!

БУЙВОЛИ

Східна бувальщина

Ахметка з поля їхав, віз солому.
Йому ріка перетинала путь.
І не прийшло до голови малому,
Що Буйволи в ріку купатися зайдуть
(Забратися по вуха в воду —
Найвищу мають насолоду).

Ахмет співа. Віз тихо торохтить.

Аж ось ріка. Вода блистить...

А Буйволи — мерщій туди.

— Куди? Куди? —

Хлопчина репетує.—

Подумайте: солома сплине по воді —

Нам що робить тоді?

Завгосп сердитий закатує:

Корови й нетелі зостануться голодні!

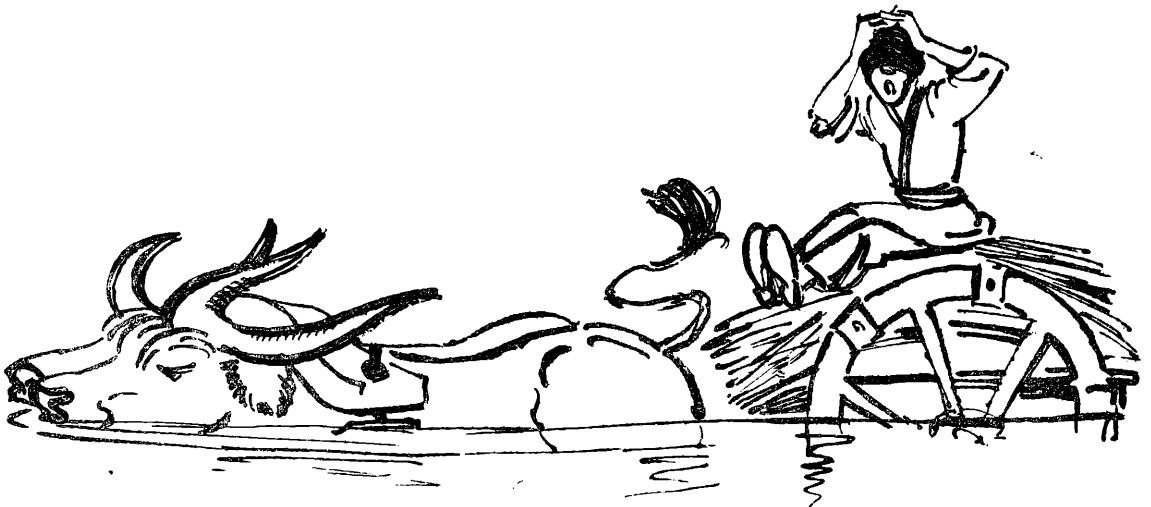
Та майте совість! Будьте благородні! —

В Ахметки з горя пухне голова,

А Буйволи наддали ходу

І з возом бух у воду.

Лягли. Солома по воді сплива.

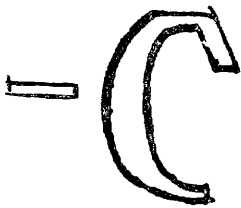
Сміються добрі люди:
— Дурний ти, хлопчику, еси!
Без батога їх не проси —
Пуття не буде.

* * *

Повчання — річ, звичайно, дорога,
Але не скрізь із неї користь бачим:
Де діло йдеться до ледачих,
То чи не краще вжити батога?

1962

ПРУДКИЙ ВІСЛЮК

кажи, що за дивація така, —
Питають Віслюка
Корови, —
Ми дивимось
І диву даємось:
На поле йдеш — насилу тягнеш
ноги,
А з поля — мов несе на крилах хтось?
Віслюк
На полі жде робота потогінна,
А дома — ясла, повні сіна!

1962

ШТАТИ

На пасіці Ведмідь — поважний керівник.
Його не вчи хазяйством керувати,
Він інших слухати не звик,
Він любить сам вказівки всім давати.
Він добре зна: найперше діло — штати.

Насамперед потрібен замісник.

Замісником призначений Індик

(Всі знають люди —

Цей заперечувать не буде!).

Щоб облік був і в справах чистота,

Призначено бухгалтером Крота

(Завзятий правдолюб і на чуже не ласий).

Чесняга Тхір — з ключами коло каси.

Без канцелярії — хоч з моста в воду:

Ловкач Їжак — за діловода,

Сорока — спритна секретарка,

Моторна Ластівка — друкарка,

Ворона — бистра посильна...

Було дві зміни — денна і нічна.

Хтось висловивсь, що ніби штат великий,

Та враз його переконали

(З посади геть прогнали —

Не будь слизькоязыкий!).

Аж осінь. Вітер листя підміта.

Вже Бджілка на роботу не літа,

Готується гніздом на зиму сісти:

— А що ж ми, Матко, будем їсти? —

Наскочила ревізія, насила на Крота:

Чому у вуликах нестачі, пустота?

Кріт скиглить, молить, плаче:

— Ніхто з нас крапельки не бачив!

Ми меду не їмо нізащо! —
Та ось вам результат:
Крота — під суд (було дивитись краще!),
Підкоротили вдвоє штат;
Ведмедя скарано, — нехай зимовим часом
У барлозі лежить із медовим запасом.

Ведмідь прощавсь із штатом.
На складчину всі їли, і пили,
І слъози, випивши, лили,
Ведмедя звали рідним татом.
Коли ж Ведмідь пішов і вхід в барліг запер,
Зітхнули всі: — А щоб той мед тебе розпер!

* * *

Слова, немов терен терпкий,
Я чув,
Коли покараний, мов той Ведмідь гладкий,
Дістав Гнат Карпович відставку:
Він в управлінні був —
Тепер працює в главку.

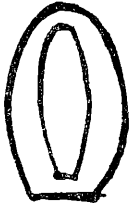
1955

СВИНЯ

Чорна Льоха у хліві
Верещить: «Куві, куві!»
Рилом двері розхитала
І з завісів поскидала,
Та й мерщій наддала ходу
До сусідського городу,
Та прями́сінько в грядки —
В ріпу,
в моркву,
в буряки.
Натворила людям шкоди!..
Завернули до господи
Та нахльóстали боки:
— Будеш знати,
Вража мати,
Як скакати
В буряки!
Бач, зробила людям спаш! —
А Свиня, створіння враже,
Гнівno рохнула та й каже:
— То ж чужий город, не наш!

1917

ЧЕСНЯГА РЯБЧИК

сіннє сонце втомлено лягло
На обрій за вечірню хмару.
Вівчар замкнув за вівцями кошару,
Подавсь по ділу на село,
Сказав Сірку: — Пильнуй, гляди, отару,
А то вовчисько забіжить!..—

Сірко почав казиться:

— Ого, чи стану на овець дивиться,
Коли мені смачна ягничка сниться
І в животі бурчить?! —

Сірко моргнув дружку Рябку і зразу
Шмигнув у потайну пролазу
(А красти злодія не вчить!).

З кошари з ситою ягничкою
Шмигнув за сад, мов тїнь,
Щоб далі десь, за звичкою,
Спожити смачно в темноті.

А Рябчик теж покинув вівці
І за Сірком потюпав навздогінці
(Бо він давно м'ясця не їв).

І в чистім полі
На вольній волі

Ягничку впорали, що не найдеш слідів.
Вівчар на ранок сам, мов пес, заводить:

— Признайтеся, хто шкодить? —

Сірко і оком не моргне:

— Не я! Нехай мене

Лихе мине! —

(Так Сірий бреше,
Що інший правди так не вчеше).—

Я... я стеріг-стеріг,
Всю ніч на хвильку не відбіг,

А де ягня — не знаю, не скажу.—
Чесняга Рябчик говорить не хоче
І дивиться всім гордо в очі,
Мовляв, я звіку чесно стережу;
Рябко чужої крихти не візьме!
Він чув, як щось кричало «ме»,
Що трапилось — не відає, бігме.

* * *

В Рябка обличчя горде, благочесне:
Мені, мовляв, у всьому вір!
На людях — котеня облесне,
В натурі — спритний злодій, звір!

1956

НЕНАВИСТЬ, ЯК ЛЮБОВ...

Голодний Вовк зустрів куму в ліску.
Облизується Лиска, сита і весела:
— Обходила дозором села,
Забігла в пасіку, наїлася медку...
— А де ж та пасіка?
Чи добрі Бджоли там?
Дадуть медку, чи треба брать на силу?
— Ох, кумочку! Скажу одверто вам:
Солодкий мед, та був мені немилий.
Бджола
Мала,

Та сили в неї за вола.
Спитати: в чому сила в горопашній?
В ненависті безстрашній,
Що сили надає!
Нехай нероба до добра її простягне руку
(Таких чимало є!) —
Готовий будь прийняти смертну муку...
— Пусте! — сміється Вовк, що дуже
голодав.—
Я бачив, як Ведмідь дупло їх обкрадав.
Весь рій на злодія напався,
А він їв мед і посміхався...—
Небавом Вовк із пасіки вертався,
Як сніп упав, напасник, під кущем:
— Нехай їм біс — напалися дощем!
Від однієї лютої Бджоли,
Від двох, від трьох ще, може б, відігнався,
А як громадою напали, як дали —
Пожежею в очах веселий світ зайнявся,
Музики в голові одразу загули...

* * *

Ненависть, як любов, ніколи не старіє,
В шерegu першу бити зло стає,
І серце гріє,
І сили надає;
Вовкам, що до чужого прагнуть
І лапу на дурняк до меду тягнуть,
Нещадно одкоша дає.

арячий сонця диск за обрій закотився.
 Хто й зна, куди той день подівсь...
 Метелик налітавсь за день і накрутився,
 Настали присмерки — не зоглядівсь.
 Що тут йому робити в світі?
 Він причаївсь на яблуневім вітті,
 Крильми від прохолоди тріпотить.
 Зраділи Гусениці: — Щастя нам летить!
 Бач, жениха шле доля люба!
 Напевне в нього ощадкнижка груба,
 І, розуміється, є дача в Ірпені;
 На «Москвича» стоїть в черзі тісній.
 Дивись, і вусики — жінкам догода,
 Каптан — із США, остання мода,
 Сам барвами без сонця виграва...
 Давай посватаєм, щоб не утік, бува! —
 Товстухи, звичкою старою,
 Та з одного, та з другого кінця,
 Взяли в атаку молодця.
 І все б кінчилося весільною ігрою,
 Та сонце тут як блисне за горою,
 І гарний вигідний жених
 Махнув крильми — і геть від них:
 — Ну-ну, жінки з такими животами
 І ненаситними ротами —
 Було б мені тяжке ярмо...
 Самі ми працюють не ласі,
 Шукаємо, в котрої гроші в ощадкасі,
 Смачненькі соки на дурняк п'ємо...

* * *

Здубали ми таких дівчат і женихів:
І ледарі, і паразити,
Шукають вигідних шляхів,
Щоб легко, без труда прожити.

1961

III

НА СЛОВАХ—ШОВК, А НА ДІЛІ ВОВК

*Нероба язикаґий, паразит лукавий,
Професіом преґсяв перші лави
Ї видає
Базікання своє
За гомос ґих, чий сік, кажаба, н'є...*

ТРАМПЛІН

Микола з Василем — прекрасні давні друзі,—
Співаючи, ідуть собі у лузі
І бачать новину:
Селянські хлопці край степочка
Плигають вдовжину
З маленького горбочка.

— Ех! — заздрісний Василь зітхнув.—
Ну що зробіть, коб я так скаконув,
Щоб мовили усі: «Оце Василь плигнув!
Убийся — дальш його не скочиш!»
Ось, друже, поможи, я дам тобі, що схочеш!
Ці хлопчаки —
Невдала зміна:
Біда їх — скачуть без трампліна.

А нам це не з руки:
Ставай, Миколо, навкарачки,
Я покажу, як наші роблять скачки! —
Микола рачки вклавсь.
Василь як розігнався,
Одбивсь ногами од Миколи,
Дав скок такий великий, як ніколи,
Від кращих скакунів на сто очок утік...
Тут хлопці скакуна взяли під милий бік
І повели в буфет: вгощають та гуляють,
Героя-скакуна всіляко вихваляють.
Василь втішавсь, і пив, і їв, як міг...
Микола-друг дививсь через поріг.

* * *

Лукавих Василів чимало є,
Що все життя своє
Шукають спин негордих,
Щоб ставити рекорди.

1958

ГОРОБЕЦЬ З-ПІД СТІХИ

иш почало на світ благословитись,
А Горобець — з-під стріхи і мерщій сваритись:
— Джів-джів! Ей ви, сплюшки! Не маєте встида!
Он день новий встає, доба надходить мила
І до життя зове, до щастя, до труда,
А вам би спать, згорнувши крила?!

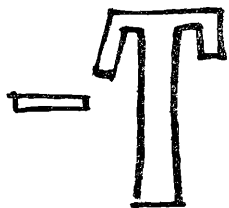
От, Півню, ти: на сідалі свому
Ти любиш погорланить,
Тривожити пітьму,
А труд святий тебе не манить?
Не знаєш, горлодранець,— щастя лиш в труді...
А ви, Качки, рябенькі і руді,
Вам спать би до обіду,
А виспавшись, шукать, де купочки посліду!
Гадаєте, все щастя — в животі?..
Ви, Ластівки, і жваві, й гомінливі,
Ви зрозумійте: наші дні щасливі
Не в щebetі і не в ловитві мух,—
У боротьбі зі злом сталити треба дух! —
Наїживсь Горобець, слова виводить файні...
Аж поки коней виведуть із стайні.

* * *

Трапляється: цвірінькає, гороб'яча душа,
Навчає всіх, де їм шукати щастя.
А сам? У стрісі спить, нехай би йому трясця,
А днює де? Коло конячого коша!

1959

РАТИЦЯ

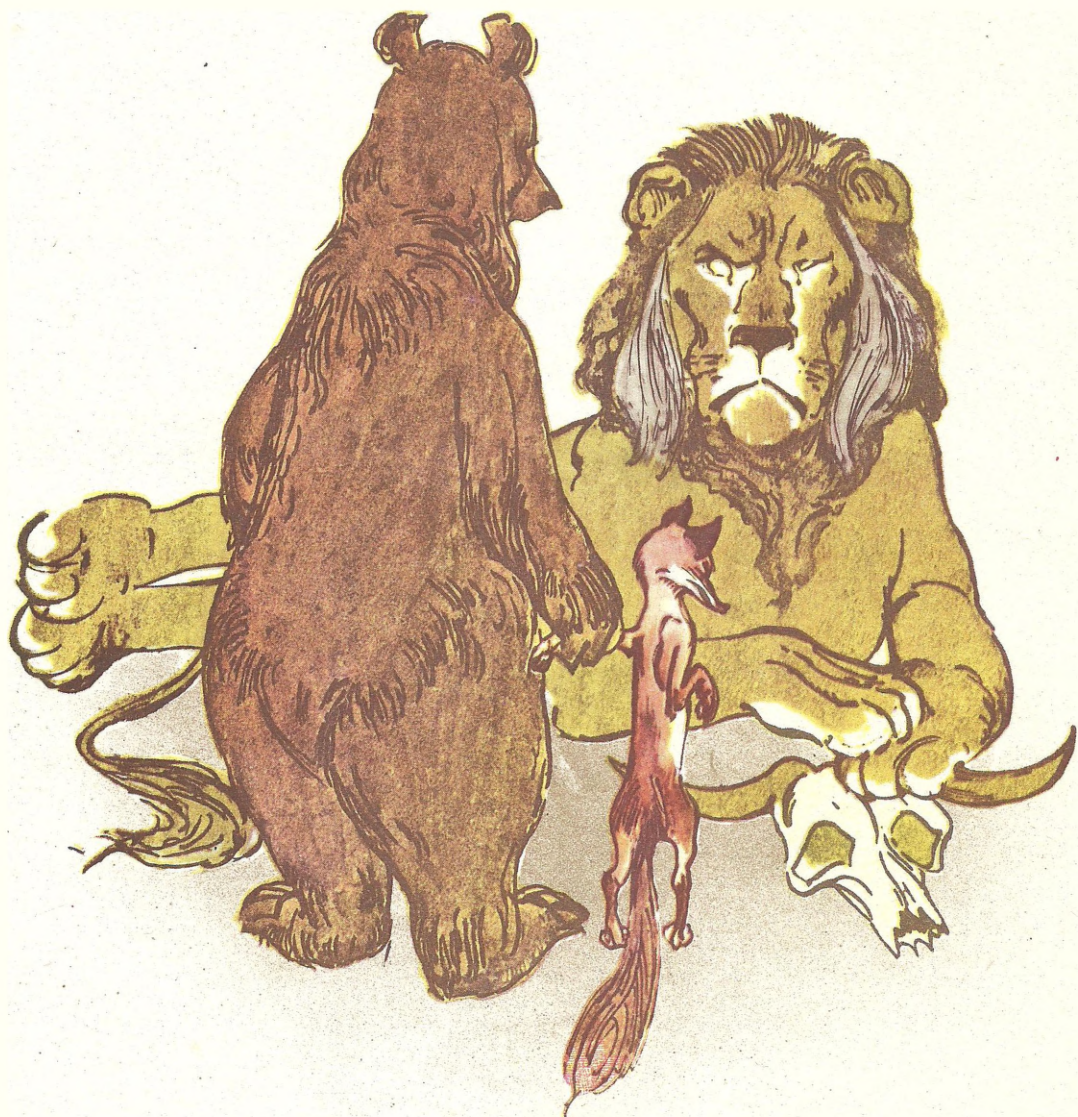

— Так це, голубко, ти тут вічно чиниш шкоду?
Тепер я виведу тебе на чисту воду,
Бо ти на всій біді була! —
Ведмідь загріб Лисицю жваву
І поволік до Лева на розправу:
— Ось, Лево, корінь зла,—
Сьогодні ратицю несла!

Знайшлася ратиця — знайдем вола!
— Так, так, мої ви любі! —
Промовив Лев, облизуючи губи
(А з бороди гаряча кров текла).
Сьогодні я устиг наїстись і напитись,
Приходьте завтра, будете судитись...—
По царській доброті
Лисицю обласкав,
По пишному хвості
Жартливо поплескав
(А й справді, чом тих не ласкати,
Хто любить нам смачних волів таскати?).
Ведмедя «ласкою» також не обминув:
Так проти шерсті потягнув,
Що правдолюб у гущину
Галопом дременув:
— Нехай їй біс! Не буду зроду
Виводити Лисиць на чисту воду!
Ой не знайти там чистої води,
Де наверху такий сидить,
Що ніби судить,
Насправді — воду каламутить.

* * *

Не бійсь, Ведмедику-добродію!
На чистій на воді
Є місце злодію
Й поганому судді!

СЛОВА І ДІЛА

К

ость — тихий чоловік, сумний і мовчазний.
На зборах десь в кутку, було, сидить, байдужий.
Про що хто говорив — він не цікавивсь дуже,
Дрімив, покурював бакун смачний
І оживав, коли ішло про чарку,
Чи бійку, або сварку...
На цей раз Кость неговірливий
Враз на трибуну вилетів, сміливий,
І дозволу ні в кого не спитав,
Палку розмову закатав:
— Сьогодні в нас жіноче свято.
Говорено було багато,
Та головні
Герої наших днів
Пройшли так непомітно.
Це — наші подруги привітні,
На них тримається сім'я!
О люба подруго моя,
Пораднице єдина!
(Тут скося глянув на свою дружину).
Ти — друг надійний нам в житті,
Ти — вірний спільник у труді,
Ти — роду нашого надія,
Що нею серце молодіє,
Ти — наших славних днів краса,
Ти — наше щастя, рай і небеса!..—
Хто зна, до чого б Кость договорився,
Коли б його сусід тут не з'явився.
Послухавши палку
Промову,
Сусід в кутку
Прохає слова:

— Дозволь, спитаю я,—
Говорить стиха,—
З'ясуй ти нам, чому твоя
Частенько в синяках Костиха?!

* * *

Не дуже вийшло в Костя ладно...
Є категорія людей: вона
На язика виводить все так складно,
На ділі ж — як в того балакуна.

1926

КРУЧЕНИЙ ПАНИЧ І ЛОЗИНА

ід сяйвом місячним в чудовім квітнику
Панич розмову вів палку,
П'янку,
Мов чарівне вино:
— Давно, Лозинонько, давно
У мене серце сохне-в'яне.
Терпіти далі сил не стане:
Я з давніх літ
Тебе люблю над цілий світ,
А ти... Взаємності не бачу!
О-ох! —
І слъози полились гарячі,
Великі як горох.
А сам, хитрун, все ближче підступає
І вусиком за стан Лозиноньку хапає,
Сам ніжно-ніжно так зітха:
— Лозинонько! Благаю: покохай!

Молю уклінно: прихилися!
До серця щиро притулися!
Хай вічне щастя неземне
Засвітить нам, як сонце весняне! —
Лозини серце — віск м'який.
Слова палкі — приваблива отрута.
Весна, мов дивний чарівник який,
Уміє накладати на ніжне серце пута;
Звінчали нашу пару солов'ї,
Зозуля накувала безліч літ,
Гриміли співами зеленії гаї,
А квіти слали запашний привіт.
Щасливим усміхається весь світ,
І сонце молодість віта...

А в Панича — своя мета:

Ухопився
За Лозину
В добру пору,
Без упину
Вгору-вгору
Він повивсь,
На Лозину
Й не дививсь...

* * *

Такий Панич, брудну ховаючи мету,
Стоїть за вірність, за любов, за красоту,
Мов соловей, слова солодкі свище,
Аж поки міцно пустить коренище,—
Тоді він топче почуття святі,
Лише б підлізти вище
Хоч на один щабель в житті.

1923

ОМЕЛА

Вітрець вночі одвідав дерева.
— Збираюся раненько Сонце стріти.
Що там про вас сказати, Сонця діти?
Які думки? І чим горить душа жива?—
Не встигло Листячко промовить слова,
Глибокого Кюріння мова
До верху не дійшла,—
Залопотіла Омела:

— Скажи там: слава Сонечку й хвала!
Я дякую йому за долю за свою:
Я ситно їм, я смачно п'ю,
І серцем ні про що мені боліти,
А дума лиш одна — щоб краще зеленіти.
Всі дерева щасливі ним,
Ласкавим Сонечком ясним!.. —
Сховавсь за обрій день. Минув і вечір.
Заснуло небо в зірках золотих.
А Вітер слухав Омели нещирі речі
І не здолав нудьги, дрімаючи, затих...
Веселий ранок стрінувши привітно,
Вітрець поплив до Сонечка в світи,
І, посміхаючись всесвітньо,
Сказало Сонце з висоти:
— Що? Омела? Відома їй ціна:
Вона
До серця хоче шлях найти,
Щоб ситно жить і смачно пити,
Та не трудитись, не робити.

Нероба язикатий, паразит лукавий,
 Протепом преться в перші лави
 І видає
 Базікання своє
 За голос тих, чий сік, нахаба, п'є...

1956

З ВЕЛИКОЇ ЛЮБОВІ

дарка — дівчина на все село!
 По праву дівчині весною повезло:
 Щаслива доля висудила Гната —
 Сам хлопець як орел, і на підмурку
 хата.
 Куди не йдуть — веде її під руку,
 Говорить про любов, про квіти, про
 науку

(Він зна: в Одарки мрії золоті —
 Учитися, рости, горить-кипить в житті).

Гнат молоду жону
 І ніжить, і голубить,
 Мов горличку ясну,
 Її ласкаво любить.

Увечері у клубі лекції чи танці —
 Вони воркочуть дома вдвох,—
 Ах-ах, ох-ох! —

Солодкий чай разом колотять в склянці.

А щоб нудьги не мучив лютий сказ,
 Він про супутника товче у сотий раз.

Якщо із двору йти
Куди,
Казав: — Я сам піду, а ти
Сиди! —
І на диван садив,
І з поцілунком ліз,
І на базар водив
А чи в «Победі» віз.
Всі подруги їй заздрили до сліз,
Хоча й здивовані були:
Чому з великої любові
В Одарки личка одцвіли
І вилиняли брови?!
Чом очі голубі — ласкаві дві зорі —
Потьмарились, як осінь надворі?
Чом ямочки знадні — жіночі дивні чари —
На щоках залягли, сумні, як темні хмари?
— Чому? Чому? — питало все село,
Хто йшов повз Гнатове подвір'я.

* * *

Скажу: Одарці все було,
А не було любовного довір'я.
Що їй «Победа», чай, розмова мила,
Коли важка нога ступила їй на крила?!

1957

СЕРДЕЧНА ПОРАДА

Лисиця в затінку під кущиком на сні
Прикинулась, що спить, зажмурилась, хропе.
Аж тут Ведмідь, вся морда в піні,
Задиханий, заморений, сопе:
— Голу... голубонько! — благав Лапатий.—
З біди утік... Вже думалось — уб'є...

Пусти мене поспати
На місце на своє! —

Лисиця з місця не встає:

— Ох-ох, нездужаю... Так ломить кості...

Ох, з місця не зйду!

Вже не кажу про радощі, про гості —

Повір, забула вже про воду, про їду.

Люблю тебе, в пригоді стати рада,

Так ось тобі порада:

Он купа сушняку —

Цареві б спальню отаку! —

Послушний друг в сушняк заліз.

Невдовзі храпом гримнув ліс...

Лисиця маху не дала:

З-під себе м'ясо відгребла,

Забрала

І... драла.

* * *

Так часто, м'яса схованого ради,
Дають розумні, ділові поради.

1957

ОБРАЗЛИВИЙ МАКСИМ

Максим любив ходити
У гості до Павла.
Така в них дружба завелась була—
Водою не розлити.
Весь світ зійдеш —
Такої не знайдеш.
Бува, Максим спізниться на часину,
Павло за ним вже посилає: — Сину!
Піди,
А чи не трапилось біди! —
А як Павло,
Було,
До сина на село
Погостювать піде —
Максим собі і місця не знайде:
Сумує, охає, буркоче на дружину,
Не їсть, не п'є, не сяде на хвилину...
Та сталась дивина:
Максим у гості йшов раненько,
Павлова псючка, навісна,
Погавкала на нього потихеньку,
Мабуть, зі сну, дурна.
Погавкала, та не вкусила,
Але така в образі сила:
Як в серце попаде,
Немов змія до хати,—
Нізащо з серця не піде,
Попробуй подолати!
Максим вернувся від воріт,
Кляв псючку і Павла на чому світ
І кулаками бився в груди:
— Клянуся, люди:
Ніколи у житті

Нога моя не буде
В Павла на обійсті!

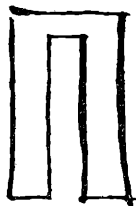
Максим недарма втяв ту штучку:
Павло давно обрид йому,
Та як одрізати другові своєму?
Він склав вину на псючку.

* * *

Частенько так приховуєм причину
І кличемо собі на поміч собачину.

1920

В І Л

о лісі чутка проповзла:
Розгнівався Лев на Сірого Вола.
І враз змінилися всі звірі,
Аж Сірий
сам собі
не вірить.

Той несподівано брикне,
Той рогом штурхоне,
А той укусить...
Що бідний Віл робити мусить?
Пустився був до Лева йти,
Щоб правду там знайти
І чутку з'ясувати,
Так Вовк почав галасувати:
— Куди він? Лиско, не пусти!

Оце б приємність Левові була!
Таж він сердитий на Вола! —
І Вовк став, грізний, на дорозі;
Лисиця в Лева на порозі
Упоперек лягла...

І вилізли б Волові очі,
Так Лев наскочив,
Урятував Вола...
Загинув би наш Віл, а з-за якого дива?
Адже була
Та чутка неправдива.

* * *

Бувають серед нас такі (ще й досить!),—
Хай їх загине путь,—
Їм здасться — Лев на тебе око скосить —
Заштурхають чи загризуть!

1935

ружили з Гнатом ми ще як були малі.

Гнат гарним хлопцем був ізмальства.

В літах дожився до начальства —

Став фінагентом в рідному селі.

Якось іде в село по ділу.

Мені піти з ним закортіло.

Ідем... Та сталась дивина:

Із хати в хату йде Гнат, не мина;

Нахмурить грізно стріхи-брови,

Шумить-гримить іще з дороги,

Мов хмара входить до двора,

Слів найгостріших добира;

У дім іде — болота не струсне,

Не скине шапки, преться до кімнати,

І не подумає присутніх привітати,

І не соромиться ні люду, ні мене...

Ось наближаємось до Гнатової хати —

Очам не вірю: Гната не пізнати!

Говірка ввічлива, люб'язність на устах,

Весела усмішка привіту і довір'я;

Вже не басить — щебече наче птах.

Заходим на його подвір'я;

З поклонами проказує мені,

Культурний і хороший:

— Прощу — он місце для галошів,

Тут умивальник, мийте ручки,

Бо в мене діточки і внучки!

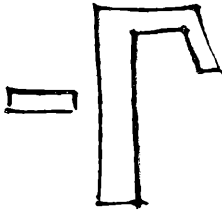
* * *

Про кого байка ця?

Про тих, у кого два лиця.

1955

Г Р А Д

олубки-пташечки! Біда над головою!
Страшенні хмари. Буде лютий град!
Як зливою впаде лихою —
Пропає наш любий сад! —
Занепокоїлись пташки садові,
Біду грудьми зустрінути готові.
Не мала Ластівка гнізда в саду,
Та скрізь літала, наче блискавиця:
— На поміч всі! Загине сад і птиця!
Гуртом давайте одведем біду! —
Одна Зозуля вешталась в безділлі,
Немов дурненька свашка на весіллі,
І весело виводила «ку-ку».
— Чи бачили таку? —
Питає Ластівка: — Немов радіє,
Що іншим лихо в вічі віє,
Загрожує біда.—
Синиця їй відповідає:
— Нема в саду у неї власного гнізда.
Безрідною врсдилася, живе одна,
Не зна
Прихильності й любові;
Наш сад їй чужина,
Сьогодні — тут, а завтра — в тій діброві.
— А чула я: вона клялася цим садком,
Казала: «Вік в нім буду вікувати!»
— Одне у неї — клястись язиком,
А друге — серцем вболівати.

1953

ДАРЕМНИЙ ПЕРЕЛЯК

Хлоп'ята, бавлячись, прибігли до болота —
Нарізати палок була охота,
Та страх узяв їх за живе:
В болоті страшно щось одно гуде, реве.
І не по-доброму, не весело, не мирно,
А гучно, зло, настирно,
Немов на лютий бій зове.
В наляканих малих на лоб полізли очі.
Поскаржились прохожому з слізьми:
— Ой, дядю! Звір нас з'їсти хоче!
Рятуйте нас! Рятуйтеся сами! —
А Дядечко регоче:
— Герої з вас, гай-гай!
Це пташок-довгоший! Це водяний бугай! —
Сміються дітлахи: — Бугай і — птиця?
На м'ясо він годиться?
А яйця він несе?
— Ні, дітки, ні! Гуде, реве — та й все!

* * *

Недавно в нас комизивсь звір такий:
Ревів, страхав, аж зала вся двигтіла.
Доглянулись — то пташок-довгоший,
Не здатний сам ні до якого діла.

1962

ВЕРБЛЮД У МОСКВІ

Святковий день. По вулиці весною
Народ ходив веселою юрбою;
Від радощів, забав і від утіх
Навкруг дзвеніла пісня й сміх.
Сказав один: — Поглянь-но, друже
любий:

Верблюд в Москві іде, відквасив губу,
І невдоволення видати на виду...
— Не диво,— каже друг.— Такі є й люди:
Ми тішимось — він скиглить на біду,
Ми сміємось — він нудьгувати буде...—
Верблюд бреде,
Ні на що й не зирне,
З дороги не зійде
Ні людям, ні машині,
Мовляв: я — диво неземне!
Ви — пхе, я — корабель пустині!
Ось подождіть, в звіринець заженуть —
За плату прийдете на мене позирнуть!

* * *

Трапляються на світі люди,
Мов ці Верблюди —
Пустині кораблі:
На все навколо оком косять,
В душі до всіх зневагу носять,
Мовляв: ми — сіль землі!

1961

ОСВІДЧЕННЯ

К

о м а р *(салютуючи шаблею)*

О Мушечко! Горить у грудях кров!
Подай мені любові руку!

М у х а *(з докором, кокетуючи)*

Коли говорять про любов,
Нащо показувать шаблюку?!

1959

ЛИСИЧА ПОРАДА

Лисицю Вовк зустрів на поляні.
— Кума! Діла мої погані.
Не знаю, як добути дні:
З людьми не вжитися мені!
— А що? — пита Лисиця
(Бо добре зна, що Вовк за птиця).
— Та що? От, скажемо, на днях
Я взяв малесеньке ягня.
Ну, не ягня — курча,
Не стало й до обіду.
А от по сліду і по сліду
Найшли мене в куцах
І... Знаєш вже сама:
Як брата нашого спіймають,
Жалю не мають...
Як далі бути, дорога кума! —
Вовк жалісно пита.
— А ти собі вчепи лисичого хвоста! —
Порадила Лисиця гречна,
Побігла в ліс, весела і безпечна.

* * *

Хіба у нас таких людей нема?
Повернуться — скрізь пальці знати,
А спробуй винного шукати —
Дарма!
Лише лукава посмішка на пиці.
По всьому видно — вчилися в Лисиці!

1956

К

оли Рябенька й Семенатка,
 Кінчивши яйцекладку,
 Злетять з гнізда у курнику,
 Там стільки галасу та крику,
 Немов хтозна-яку
 Зробили справу превелику.
 Якось од нічого робить, чи як,
 І Півень з ними розкричався так,
 Аж Господиня вийшла з хати:
 — Чого кричиш, хвостатий?
 Немов залізом хто припік!
 — Та як «чого»? Яєчка любиш?
 Поглянь, в гнізді яєць, що й лік
 Загубиш!
 — Іч, хитрий біс!
 Та вже... Хоч ти не зніс
 Нам жодного яйця,
 Іди сюди,
 Посиплю зеренця!

* * *

На зборах
 З трибуни, чую, Півники говорять —
 Але-бо хитруни! —
 Не про свою роботу,
 Про надбання чужі деруть одважно рота
 І хвастають, мов ті галасуни,—
 На господарський хліб роззявилися вони!

1956

І В А С Ъ Т А М Е Т Е Л И К

вась-пустун якось ходив у ліс
Помилуватись на лісну пригоду
І звідтіля метелика приніс.
— Матусю, глянь на дивну вроду!
Краса — веселий світ!
Весь наче самоцвіт!
— А й справді, мов павине пір'я.

Іди у двір, там погуляй як слід,
А я управлюсь — вийду на подвір'я,
Покличу на обід.—
Аж згодом гляне мати у вікно:
Що там її синок,
Її пустунчик поробляє?
А він, кмітливеньке хлопча,
На травку насадивши, мов хруща,
В повітря метеля шпурляє:
— Така, мамусю, красота,
Дарма його хвалили —
І за хруща не має сили,
І не літа!

* * *

Є серед нас такі-от Івасі,
Що саме так кохаються в красі:
Хотіли б настромлять, мов це хлопча,
Її на травку, як хруща.

1956

СОВА І ГОРЛИЦЯ

М

инула темна ніч. Засяло сонце знову,
Кришталями заграло по росі.
Розсипались пісні пташині по діброві.
Щасливі пташки і веселі... Та не всі,—
Одній Сові не до співання:
— Потрапила, нещасна, я в біду!

В путі застало сонце раннє,
В своє дупло дороги не знайду.

Сусідко Горличко! Кохана, люба пташко!
Тебе почула — серце ожило.
Врятуй мене! Хіба тобі це важко?
Сховай мене від лиха під крило!
Ти символом у всіх і ніжності, й любові,
У тебе вчаться всі порядності й добра! —
Ласкава Горличка — то ангел у діброві —
Підсіла до Сови, забувши давній страх,
Та враз угледіла в Сови на пазурах
Червоні згустки крові:
— Ага! Це ти мені вночі,
Коли я сонно туркотала,
Крило зірвала у плечі
І дзьобом в лоб дістала?!

* * *

Хижак і дармоїд, герой лихої ночі,
Потрапивши в біду, лепече про добро
І ніжно зазирає в очі,
Готовий пазури встромити під ребро.

1958

ЙОРЖ - ПІДБРЕХАЧ

Тривожний збір Щупак склика:
На бережку он біля річки
Із сіттю ходять чоловічки,
На юшку хочуть Щупака;
Так хай громада скаже слово,
Кому в казан лежить дорога?
Не завжди Щупакам лоби голить,
А то кого не б'ють, а їх болять...
— Зійшлись усі? — Щупак моргнув до друга.
Заїка Йорж, підлиза і хапуга,
Сказав: — Д-дозволь д-доповісти...
Ще Сом не встигли д-доплисти...
— Ага! От бач, широкоротого немає!
Десь в муліні байдужливо дрімає.
Без нього кусня хліба не з'їси,
А от на спільне діло не проси;
Мов звір той, у воді гуляє,
На бідних рибок рота роззявляє.
Всі знаєм, хто в річках
Кожнісінькій рибині
Сидить у печінках,
Немов чиряк на спині! —
А Йорж під риму знов: — Д-дозволь д-доповісти...
Збитошника над Сома не знайти!.. —
Щупак: — Отож-бо, сестри і брати,
Нам треба жертву принести.
Скажіть, кому на юшку йти? —
А Йорж римує: — Д-думка в нас т-така:
Ой, не минути Сому казанка!

Щупак — зубань (це знають всюди),
 Та сила не в зубах, що гострі, мов ножі
 (Ми зуби вмієм рвать, самі — зубаті люди),
 А сила Щупаків — підбрехачі Йоржі,
 В громаді в перший ряд стають,
 Свої думки за людські видають.

1959

ГОСПОДАР І ПЕС

Господар, за столом затримавшись в небоги,
 Хиляючись, верта поволеньки з дороги.
 Зайшов у двір... Як вірити очам?
 Трезор, що мусив пильнувать подвір'я,
 Понехтувавши дружбу і довір'я,
 Хазяйським ласував курчам.

— Трезоре! Ти позбувсь ума!

У тебе совісті нітрошечки нема:

Образити мене, який тебе так любить,

Зневажити Господаря двора?! —

Трезор облизує, знай, губи,

Підлесно в очі зазира.—

Ти в мене спиш на тюфячку з Котом,

Годуєшся з блискучої мисчини,

А капость робиш в мене за плечима? —

Трезор вертить облесливо хвостом.—

Якої карі вартий ти, якої муки? —

Трезор скавчить і лиже руки.—

Ах ти, вертихвосте! Ах ти, лизун!
Нам що тепер від Господині буде? —
Вильнувши задом, наш мазун
Зіп'явсь Господарю на груди.—
Яких ми способів з тобою доберем,
Щоб все було в нас тихо, гладко?
Давай доїж мерщій курчатко —
І всі сліди затрем!

* * *

Хто більше чинить нам біди?
Чи той, хто тихача
Їсть крадене курча,
Чи той, хто затира за ним сліди?

1956

Ж А Б А Н А П Н І

Колись в діброві на узліссі,
Могутній дуб крислатий ріс.
Хто жив у лісі
Чи йшов дорогою повз ліс —
Всі милувалися тим дубом:
Там у зеленім верхів'ї
Дзвеніли славні солов'ї,
А дуб шумів їм кучерявим чубом.
Але роки пройшли
І дуб той вихором змели.
Пеньок лишився — пам'ятка про дуба;
Та пам'ятка була прохожим люба...
На посміх чи на глум, одного дня

Оката Жаба осідлала пня:
— Я солов'ям прийшла на зміну,
Успадкувала славу солов'їну,
Нехай кориться кожен птах мені,
Бо я сиджу на пні!
У мене мудра голова,
У мене розчина без дріжджів кисне:
Я заведу такі права —
Ніхто й не писне!.. —
На слові цім одразу затялась —
Тут Чапля звідкілясь взялась:
— А де той необмежний князь? —
І Жаба з пня, що чванитися звикла,
З ногами в горлі зникла.

* * *

Частенько Жаба, птахів не спитавши,
Пеньок міцненько осідлавши,
Гадає: «Сіла я на трон!»
Але сумний кінець так жде тих завше,
Хто, вище лоба ніс задравши,
Гадає: «Я для всіх закон!»

1959

IV

СТАРЕ-ГНИЛЕ НОГИ ВОЛОЧЕ, А ПОМИРАТЬ НЕ ХОЧЕ

*Поглянеш — сміх і жаль бере:
Попереду — чужві перетекливи,
А він — казак, прогулявся, на диво.
Чому? — Його тримає за рукав сідре!*

ЩАСЛИВИЙ КЛЮЧИК

— Минулася біда! Настануть дні щасливі!
Дивись, який збудовано сарай!
Кому дістанеться цей рай —
Тим ніпочім вітри, і холоди, і зливи! —
Шуміли радісно в дворі
Малі й старі.

Сказав Індик із притиском на слові:
— Кому в сараї жить, як не Волові!
Створить йому над головою дах!
Прожив весь довгий вік в трудах,
Робив нам хліб і пашу —
Тепер хай бачить правду нашу! —
Пристали всі на мову цю палку...
Та подив охопив без краю:
Ключ від сараю
Дістався... Віслюку.

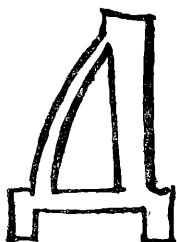
— Та як же так? Нездарі, лайдаку
Вчинив хтось ласку отаку?
Та він не раз в садку, в городі
Ловивсь на шкоді!
Ох, гірко бачити, коли
Ключі щасливі дістають Осли! —
Сміється, будши тут, Лисиця:
— А хто ключі давав? Ослиця!
В далеку путь по ділу ідучи,
Ослиці Кінь лишив ключі...
Віслук сінця їй постачав з городу,
Возив щодня з криниці воду
І в затишку на самоті
Лизав їй рану в копиті...

* * *

Аж бачимо — одного ранку
Віслук-догідник, гемонська душа,
Під дощиком зігнувсь коло коша,
А Віл в хліві жує смачну вівсянку.
Вернувся Кінь, зробив перекиданку.
— Вина моя,— казав йому,—
Лишив ключі казна-кому!

1959

ХОМИН СПАДОК

ізнавсь Хома, що на чужім селі
Старенька тіточка подякувала богу.
Не можна не піти не виплакати жалі,
Небіжку провести в далеку путь-дорогу
(Такий із вік віків порядок).

Та й інше там цікавило Хому:

Казала мати, що йому
Від тітки має бути спадок.
Той спадок казна-що — дійничка,
Але й дійничка не дрібничка,
Коли вона надійно в план стає
І в плані роль відіграє.
«В сусіда є теличка невеличка;
Він дасть теличку за дійничку;
Теличка буде жить,
Рочок перебіжить,
Корівка помудрує,
Бичка мені дарує,
Бичок оформиться в бика,—
Тоді, го-го, не буду дроти пішака!..»
Аж ось село. Ось тітчина садиба
І... тітка по двору весела диба.
Лиха тобі мара —
Не думала вмирать стара!

* * *

Ой, не один Хома погану має звичку —
Писати в плани тітчину дійничку!

1958

ВОРОТА

ід небом місячним завмерла мла.
Північна тиша на село лягла.
Вітрець ледь дише
І Ворітьми, дрімаючи, колише...
Скінчивши клопітні роботи,
Всі люди чесно сплять;
Одні Ворота

Скриплять, скриплять:

— Господар наш не любить правди-матки;
В дворі у нього всякі неполадки,
А сам коли не спить, то рот дере;
Удень одні думки тривожать — чарка!
А ввечері — сусідська куховарка...—
Господар чує те — бере

Опаска:

— А що, підслуха хтось? Впаде огласка,
Неслава людська не мине.

Як втихомирити Ворота?

Знеславлять! Продадуть мене!

Прийдеться, мабуть, іродам замазати рота,
А потім вигнати старенькою мітлюю...—

Господар рано встав, черпнув у квартиру лою,

Ворота обласкав і похвалив,

Люб'язно лою в бігуни налив...

І що ж Ворота? Хай би йому скиснуть!

Ворота вже мовчать, Ворота ані писнуть!

* * *

Бач, розпинається, кричить?

Коли такому рота промочить,

Тоді чи хвалить, чи мовчить.

1921

М

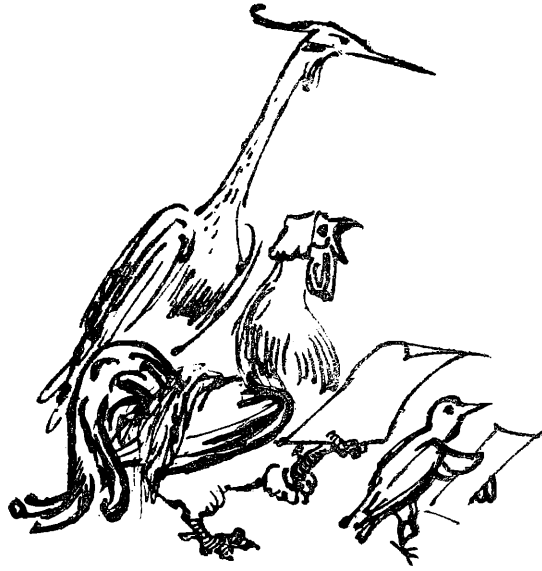
ішок з клеймом «Село — Столиця»
 Лежав пустий в коморі між Мішками.
 Згадавши щось, Мішок почав хвалиться:
 — Гей, тіштесть, що лежу між вами!
 Недовго в світі я прожив,
 А честь яку вже заслужив!

На виставці була мені така увага.
 На стенді слави й шани я стояв
 І, груди вип'явши, з усмішкою зневаги
 Ось на таких, як ви, нікчеми, позирав.
 — За що ж тебе так славили й вітали? —
 Гуртом Мішки, шаліючи, спитали.
 — За що? Бо з написом червоне знамено
 Схилялось гордо наді мною:
 В мені було пшеничне золото-зерно,
 Відзначене медаллю золотою!

* * *

Такі Мішки плескати люблять,
 Що їх, мовляв, і славлять, і голублять.
 А за які діла великі і живі?
 Та не за те, що в серці є чи в голові,—
 Возили напоказ в столицю
 Чужі труди, чужу пшеницю.

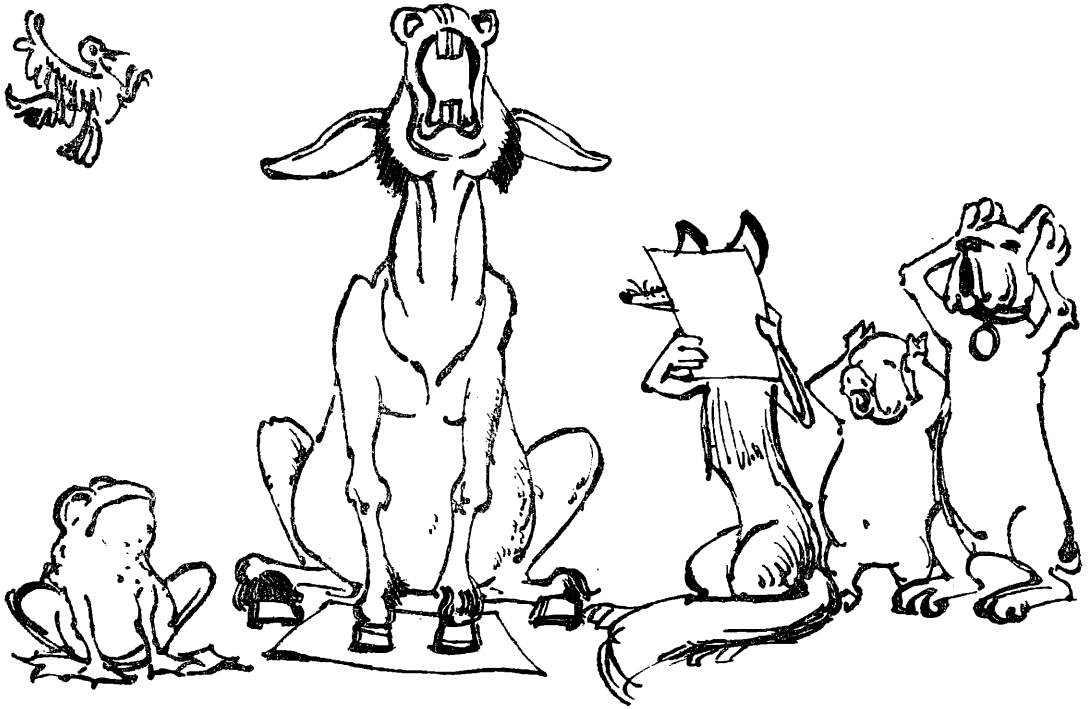
1959

ХОРИСТА

лісі новина потішила громаду:
Там буде хор, як в селах та містах!
Нудне смертельно діло самота —
У співах ні ладу, ні складу:
Те свище, те нявчить,
Той тьохкає, той верещить,
Та в куцику нудливо кука,
Там хтось гуде собі баском...
Це слухать — чиста мука!
Тепер співають — як вчить наука:
Під паличку, ладком!
І голоси всі на підбір.
Порадується тихий бір!
...І сталось.
Зелені ожили ліси:
Зійшлися звірі, птахи позлітались,
Ладнаються співають в чотири голоси.

— Чого це біс
Осла приніс?
Дивись, стає в бази!
Адже хориста він ніякий,
Про це вам скаже всякий.
Він нам все діло зіпсує! —
Сорока стиха голос подає.
На неї лапкою маха Лисиця:
— Коли вона
Ума навчиться?
Мовчи уже, дурна:
У нього є записка від Слона!

* * *

Записки — пхе! —
Папірчики й чорнила,
А бий тебе лихе,
Яка у них буває сила!

СОЛОВЕЙ У ВІДСТАВЦІ

Забравшись в дім Індички чорним ходом,
Шептала Качка новину
Одну:
— Ках-ках! Учора Соловей перед народом
На весь садок чорнив когось, ох-ох!
Обурив, гріх таїти, багатьох.
Кричав, що тут десь верховода єсть,
Якому ніпочому совість, честь;
У нього на умі кормушки та коритця,
А про громадське він не звик журиться;
Обгородивсь, кругом рідня;
Гулянки
Та п'янки
Щодня.
На нього дивлячись, підлеглі всі
Також слідів не залишають по росі.
Покликати б, казав, безсовісних до діла!..—
Індичка, слухавши, то блідла, то жовтіла.
— Індиче, гей! Вставай від сну! —
Мерщій метнулась до покою.—
Послухай новину!..—
На ранок з чуткою такою
Літа Сорока по садку:
— Скреку-скреку-скреку!
Дізналася від Качки я —
Угроблять скоро Солов'я!
Індик в наказі має зазначити,
Що з садом Солов'я прийдеться розлучити:
Постарівся співець, мовляв, погано дзвонить,
Вже починає полутонить...

Мерзотники у папірці казенні
Ховати люблять задуми мерзенні.

1957

ПОШТИВЕ ПОРОСЯ

Телятко з Поросям по вулиці блукали,
Розваги всякої шукали.
Аж ось серед калюжі
Лежать два Кабани,
Такі поважні дуже.
Телятко стало проти них:
— Ха-ха! Дивись, черевані які!

Вухаті,
Рилаті,
Гладкі!

Оце ті дипломовані? Прославлені такі?

Залізли здуру
В гидку баюру,
У грязь по вуха...
Ще й до хліва
Вам нанесуть, бува,
Із гряззю все лихе!

Піди-но добре різкою почухай
Та вижени з калюжі на сухе! —

А Поросятко: — Боже борони!

Вони
У нас шановні Кабани!
У них
Під склом
Диплом!

Сказати правду, часто бачу
Таку поштивість поросячу.

1958

ЯК ВОНИ ВОЛА ДІЛИЛИ

ев, Вовк, Ведмідь, Лисиця

Зійшлись волом ділиться.

— Діли! — Ведмедю каже Лев. — Діли!

У нас ти правдолюб. Твій фах — воли.

— На чверті поділю, — реве Ведмідь

мудрящий, —

Всім буде нарівно, чого іще вам краще? —

Та Лева план такий не вдоволив:

— Не те... А як би Вовк ділив?

— Я? Цей шматок — найбільший,

найсмачніший —

Тобі, бо ти найдужчий, найславніший;

Ведмедеві — ця частка немала,

Щоб він не мав на мене зла;

А стегна ці, мізерненькі, пісненькі,

Хай будуть нам — мені й кумі миленькій.

— Геть! Геть! Ні правди, ні ума!

Ану, що скаже нам кума? —

Кума володарю чолом віддала:

— А я б отак ділити стала:

Насамперед собі оцей задок взяла б,

Що лишиться — те Леву оддала б...—

Лев посміхнувся, короткоухий,
І дорогу куму
Під шийкою почухав:
— Хай! Бути по тому!

* * *

Ти не піддобрюйся, не хвали,
Коли лежать для поділу воли,
А по-лисичому діли!
Тоді тебе охоче будуть слухать,
Під шийкою ласкаво чухать.

1956

Я Г Н Я

Весела Удова вернулася з базару
(Всі знають Удову Варвару:
Невдача чи біда — їй горенька нема,
Проходить життєву дорогу жартома!).
Дрібненькі діти матір обступили:
— Матусю! Що ви нам купили? —
Мустошиться, стає навшпиньки дїтлашня.
— Еге ж, купила вам ягня!
Доглянемо, — жартує Удовиця, —
І виросте ягниця,
А потім і вівця така,
Що дасть сулію молока,
Щоденно будем не без каші! —
Танцюють діти наші. —

Овечку пострижем,— сміється Удова,—
На кужіль вовну навинем і з мички
Насучимо ниток, сплетемо рукавички,
Таких ні в кого не бува!
Розживемось овець, поріжем восени —
І взимку всі гулятимем в кожусі!
— Кожуха! Рукавиць! — маленькі пустуни
Чіплялись до матусі...
Пішла із двору Удова кудись,
Ягня веліла пильнувати,
Кормити й напувати,
А діти зразу завелись —
Котрому перш ходить в кожусі?
Сказала Дуся: — Звісно, Дусі! —
Ванько кричить: — Мені, Ванюсі! —
Солідно каже старший, Гнат:
— А дзуськи, брат!
Не вам, дурненькій малишні,
Кожух той саме по мені! —
Малята посварились,
Носи подряпали, побились.
Побігли в хлів — ой, билися дарма! —
Ніякого ягняти там нема!

* * *

Дорослі є не згірш як малюки:
Частенько так з-за суперечки —
Кому носить кожух з майбутньої овечки —
На лобі носять синяки.

1921

ЧОРНОГУЗ

Чого замисливсь, Черногузе?
Яка журба тебе з'їда,
Що так клекочеш сумно дуже
І не летиш з гнізда?
— Ось лихо: двір господар покида
І переходить до нового дому,
Що збудував на селищі новому,
А хатку цю на дрова продає.
— Ну й що?
— Та, бач, гніздо моє...
— Знайшов чого журитись!
Воно старе
І почина валитись,
А що в гнізді тім — жах бере!
Залиш його! Лети на хату на нову!
— Та... я в нім стільки літ живу...

* * *

Поглянеш — сміх і жаль бере:
Попереду чудові перспективи,
А він — назад, пручається, на диво.
Чому? — Його тримає за рукав старе!

1950

СОРОКА І ОДУД

Сорока з Одудом жили у парі,
Та спільний шлях їх був важкий.
Хороші, мирні пташечки,
А між собою вічно в сварі;
Уранці сонце ще не піднялось,
А в них вже почалось.

Сорока

Сьогодні ми чудово стрінем ранок.
Я полечу курчатко вкраду на сніданок.

Одуд

Нащо мені курчатко, навіжена?
Давай комашок, хробачків для мене!
Якщо ти бережеш сім'ю,
Шануй мій смак і навичку мою!
«Курчатко»! Ха! Хороша куховарка! —
І закипіла сварка.
З досади не їдять
І в парі не сидять.
На другий день до світу ще далечко,
А в Одуда й Сороки суперечка.

Одуд

Чудовий сон приснивсь мені:
Прекрасний гай розвинувсь навесні,

В гаю — веселе новосілля.
Злетілись на дозвілля
Чечітки, Сойки та Синиці...

С о р о к а

Про віщо думаєш — те й сниться!
Поменше зиркай на сусідок збоку,
А більше думай про Сороку! —

І знов гризня.
І так щодня,
Хтозна-коли і край.

* * *

Родина — наш домашній рай,
А тільки часто — глянеш збоку —
В раю тім бачиш Одуда й Сороку.

1950

ВІЛ І КУРІПКА

кось-то влітку

Угледів Віл Куріпку:

— Годинонька лиха!

Оце та знаменита цяця?

Оце такі мисливцям сняться?

Ха-ха!

Та я, як схочу,

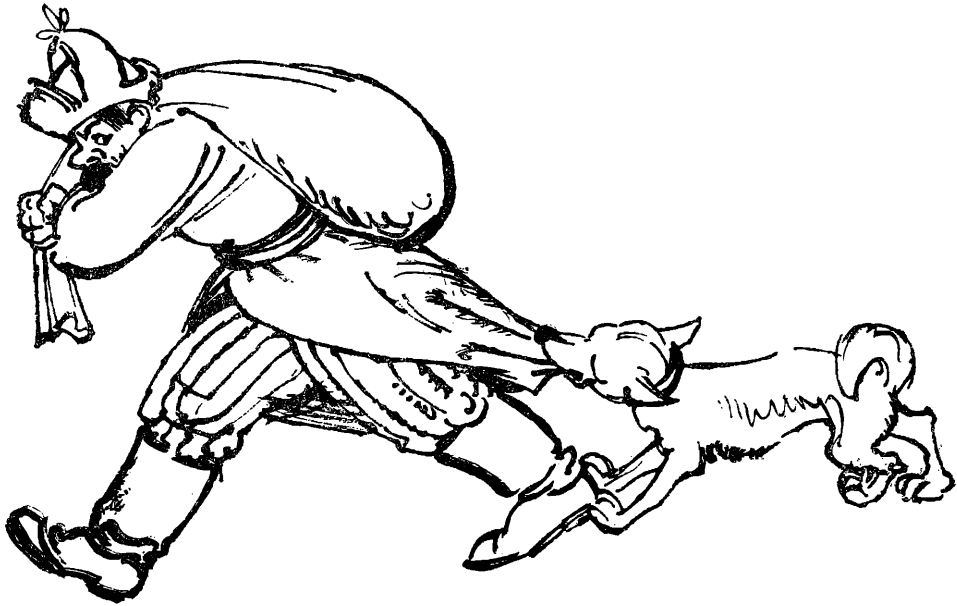
Її, мов жабу, розтолочу!

* * *

І розтолочить, ей же богу!

Погляньте на Волову ногу!

1932

НЕВПОПАД

За сучасним фольклором

Тікав Пес з дому навмання,
Зустрів знайомого Коня.
— Куди так, Песику? Змокрила шкура,
Донизу хвіст, і голова сумна, понура?
— І не кажи! Геть вигнали з двора.
Господар напідпитку
Вночі з колгоспу ніс мішок добра,
А я зі сну не розібрав,
Замість лизнути в литку,
Погавкав і піймав за свитку...

1959

РЕП'ЯХ

В

сі вулиці у зелені і квітті.

Гірлянди лампок світ на юрби ллють.

Поету славному сімдесятиліття.

На честь його музики виграють.

Зустрівши вславленого світом,

Народ поніс любимця на руках...

І раптом хтось з юрби помітив,

Що в нього до поли пристав Реп'ях.

Гадюкою зашелестіла мова:

— Ах-ах!

В поета

під полою

Реп'ях!

— Ага, я бачив сам, такий здоровий!—

Хтось був згадав про вірші пречудові,

Які дзвенітимуть віки,

Та нетерпляче врвали мову

Плескучі язики:

— Подумайте: ах-ах,

В поета

під полою

Реп'ях!

* * *

Питаєш, сину, де ж мораль?

Не дам моралі, на твій жаль,

І без моралі діло видно.

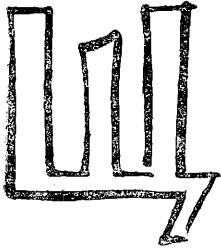
Самим-бо читачам обидно,

Як жуйку їм у рот сують,

Подумать не дають.

1948

КІТ МУРИЙ

ось довго Мурого удома не було.
Вернувся на село —
Самі кістки та шкура.
Шепталися сусідки, ніби Мурий
Ходив до Мурки на заліт.
Але Барбос боживсь перед селом:
— Ходив учитись Кіт!

У Мурого — диплом! —
І легковірна слава — за Котом услід,
На Мурого вже мода:
Скрізь просять на роботу.
— Котую! — гнувсь Хома.— До мене йди!
Бо миші все в коморі перетрублять.
В моїй сім'ї знання й труди
Шанують,
цінять,
люблять!—

Кіндрат хитріший, знає, що робить.
Кота запрошує поїсти і попить,
Дивується з його знання та хисту,
Дає платню велику особисту;
Закріплюють умови в договорі
І — Мурий вже в його коморі.
Очима Мурий на Мишей світив,
Схвильовано хвостом крутив,
А Миші — диво-диво! —
Тікали з лап щасливо
Ще й насміхалися в норі:
— Ха-ха! А дипломант без пазурів!

Ця баечка для тих, які встають на ноги,
Відразу низько б'ють чолом,
Лише почують слово
«Диплом».

1931—1956

Л И С И Ц Я І Я Щ І Р К А

Після невдалих мандрів по селі
Лисиця Ящірку зустріла в лузі.
Вони були сердечні давні друзі.
Розклала Лиска скарги та жалі:
— Така на світі доля-трясця:
Пішла шукати щастя —
Вернулась без хвоста.

— Ти не журиь,—

Втішає та,—

Вернись

І до хвоста стули свого цурпалка.

Я так роблю — і хвіст як палка!

Л и с и ц я

Та в мене хвіст — ледащо,

Не пристає нізащо!

Я щ і р к а

А чула я — сама ледащо ти.

В таких не пристають хвости.

Вже їм ніхто не йме на віру,

Таким вогонь пускають попід шкіру.

Л и с и ц я

Ледащо я? А хто про це говорить?

У мене всяких документів — гори!

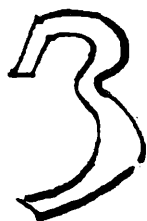
Я рота всім заткну, нехай мовчать.
Дивись: і штамп, і дата, і печать!

* * *

Ой хитрі ж ті хвостаті!
В них штамп, і дата, і печаті
На папірцях на всяк випадок є.
Але мене, скажу вам, інше мучить:
Хто їм, падлючим,
Ті документи видає?!

1962

ЛЮШНЯ

базару Віз веселий торохтів
І дуже поспішав — хотів
В село дістатися за дня...

Люшня

(Бувало, скромна, тиха, працювита)

Сьогодні стала дуже чваньковита:

— Пхе, Орчики! Пхе, Шворні!

Які ви всі погані: чорні,

Нечепурні, слабкі, малі!

Десь там, внизу, коло землі.

Ні сили в вас, ні краси...

От, Заколесник, хоч би й ти:

Ну, що ти в возі важиш?

Шматок залізного прутка,

Що тільки дірку затика!

Ага, мовчиш? Та й що ти скажеш?!

— Скажу — бувай здорова!

Бажаю довгих років! —

І випав, гордий, на дорогу.
І що ж? За кілька кроків
Люшня довготелеса
Упала під колеса
На камінь головою
І тріснула надвоє.

* * *

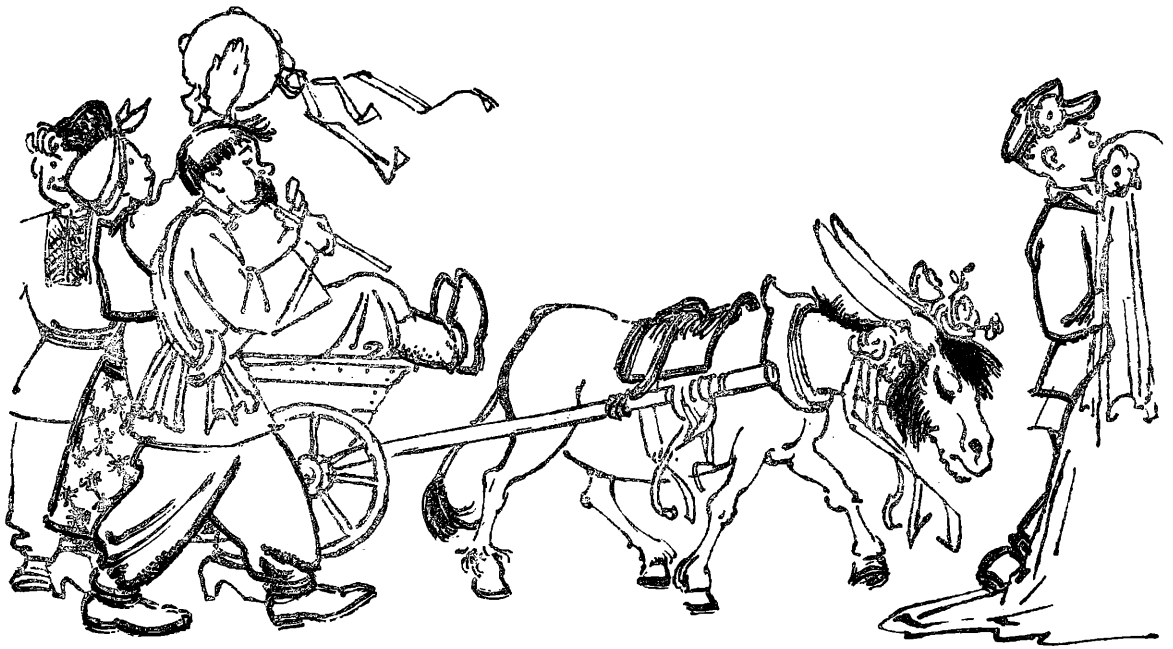
Так думає, бува,
Дурна, як бубон, голова,
Забувши, що вона
Лише в гурті розумна і міцна.

1932

ВІСЛЮК НА ВЕСІЛЛІ

к на весілля кличуть Віслюка,
То знай — не вибивати тропака...
Покликали. Впрягли у віз,
Щоб посаг він до молодого віз.
Іде процесія — картина люба:
Попереду, задравши чуба,
Йде молодий із молодою
З букетами в руках.
За ними — в биндах і квітках —
Віслюк бреде поважною ходою,
За ним — дружби, дружки, світилки.
Ішли, танцюючи, аж всі тремтіли жилки.
З музиками свати позаду невпопад
Співали, грали — кожен на свій лад...

Вухатий, справу бачивши таку,
Подумав: «Честь яку
Улаштували Віслюку!»

— Коли вже так,— сказав, усівшись на заду,—
Вперед ні кроку не піду!
Чи ж я дурний який —
Вшанованому віз тягти важкий?! —
Та вийшли Віслюку кінці погані:
Були весільні п'яні
І за пиху, що розрослась не в міру,
Пом'яли добре, як то кажуть, шкіру.

* * *

Цей східний жарт
Про Віслюка в приданих
Гарненько декому запам'ятати варт:
Дурна пиха, коли немає даних!

ДОБРИЙ ВОВК

Вовк розпустив по лісі славу,
Що душу має він і добру, і ласкаву;
Хай всі до нього йдуть, як в рідний дім,—
Велике, і мале, і біле, й чорне,—
Він жирного м'яся поставить їм,
Усіх він ласкою обгорне...

Слова прекрасних обіцянок — мед!

Ймучи Вовчазі віри,

Зійшлися звірі,

Всяк ближче рветься стати наперед.

Такий був хор завзятий та здоровий,

Що спів його лунав на всі діброви;

Підносили господаря на цілий світ

За розум, обіцянки, за привіт...

Та є всьому кінець: і доброму і злому,—

Солодким славословленням кінець настав.

А що ж потому?

Та про м'ясе ніхто у Вовка не спитав.

Боялись!

Тугіш стиснувши животи,

Заціпивши роти,

Прийшлось додому йти...

А добре наспівались!

* * *

Хористів я б хотів кийком здоровить,

Щоб їм довіку біль не вщух,

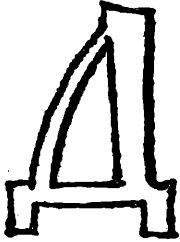
Почують обіцянок жирний дух —

Готові й Вовка славословить,

Роти роззявивши до вух.

1954

РОЖА

Дівча забігло в сад, на метеля похоже.
Усюди пурхає і раптом глядь — квітки!
— Ох, матінко, краса! Які чудові рожі!
А пахощі які?! Не знала я таких! —
Дівча нюхнуло раз, і двічі, й тричі,
І світло щастя сяє на обличчі,
І рожу в косу мостить у вінку.

Гукає Мати:

— Чого ти в рожу уп'ялось, кирпате?
Квіток багато
В чудовім квітнику.
Понюхай ще яку! —

А та понюхала левкой, настурцію, гвоздику
І, носа зморщивши, скривила пику:
— Матусенько! Це ж просто бур'яни:
Не пахнуть, ей же бо, ніскілечки вони!

* * *

Так часто ми, принюхавшись до рожі,
Не чуєм запаху настурцій і гвоздик,
Обходимо бузок і бальзамін пригожий
І зневажаєм сад, що врожаєм поник,—
Про рожу тільки й річ,
Їй — добрив і води,
Всі інші ні на віч,
І близько не ходи!

1960

ЗАЯЧІ СТРАХИ

За сучасним фольклором

Чого ти, Зайчику, слізьми розлився?—
Спитав Ховрах з нори.—
Тремтиш і з горя похилився.
Зайчиху хтось здурив?
Чи діток Вовк пожер?
Чи за капустку хтось в кутку припер!
— Ох, братику! Хай краще б я помер!
Попав у лапи до Лисиці,
Та з остраху узявсь, дурепа, борониться,
Таких мордасів наплескав —
До нових віників їй буде снитися...
Пропав я, голубе, пропав!

1959

КІТ НА ГРУШІ

Збитошник Кіт, що вік живе на штуках,
На грушу видряпавсь, під самий під вершок.
А друг його, кудлатий Псюка,
Під грушею сидить і стежить — де дружок?
— Ох, любий мій! — гукає друг
До Пса: —
Іди поглянь на виднокруг —
Невидана, нечувана краса! —
Пес думає: «Якби росла там ковбаса!»
— Вік живемо, уткнувшись в землю носом,

Не відаєм, що там удалині,
А живимось брехливим розголосом
І думаєм, що світ весь у вікні...—
Зітхає Пес: — Яке добро!
Мені б з помями відро!
— Глянь: за селом лани широкополі,
Ліс смугою побіг між зелення.
І люди там працюють на роздоллі,
І жайворон співає в сяйві дня.
Вилазь сюди! — гукає Кіт до Псюші.—
Послухаєш пісень, потішиш уші...
(Пес позіхнув: — Пісні,
Браток, не по мені!)
А он в селі, в дворі Миколи,
Горить вогонь. Старий свиняку коле.
Від щедрої руки
Куди Собакам кендюха й кишки...
— Де? Де? — кудлатого мов хто обпik
окропом.—
Ти напрям зазначи, давай орієнтир! —
І Пес через горби, зарості, річку, вир —
Де й спритність узялась? — помчав галопом.

* * *

Привабна далина не вабить Пса;
Відгомону в душі у нього не знаходять
Ні труд, ні співи, ні краса,
А кендюхи й кишки з ума відразу зводять.

1962

З

далекого села

Приїхав в місто Сава,—
Важлива ніби справа
До лікаря була.

Втомивсь Гнідий, охляла Кара,
Аж інеєм на них упала пара.

Конята прив'язав,
Спасибі не сказав,—
Мерщій (бо звичай мав)
Пішов пивну одвідать.
Найперше пообідать
Обов'язком вважав.

Укутав кашу, борщ та чашечку компоту,
Хильнув холодного пивця,
Поїв того-сього до поту,
Запас ковбаски та сальця,
Напхав торбину пирогами...
Перекосивши п'яно рота,

З пивної Сава йшов веселими ногами.

Ірже знеможений Гнідий:
— А нам вівса, пробачте, за труди? —
Ікнувши, Сава строго їм:
— Хіба не знаєте? Р-режим!
Копійка — там, тут — п'ятачок,
І... набіжить четвертачок!

* * *

Я господарника такого бачив:
Найкращі настанови так тлумачив.

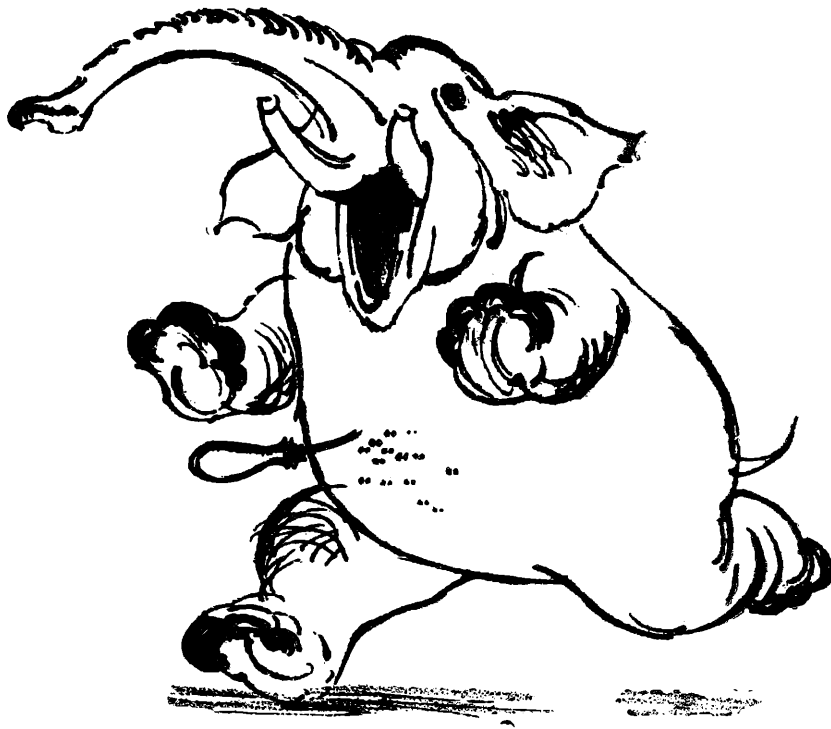
1922

С Л О Н І М И Ш І

юблю я покопатися в книжках!
Одна ось книжка пише,
Що велетні слони бояться миші.
Ану, як вийде це в байках

Не встиг ще вирости з юнацьких літ,
Повчитися, намілюватися на світ,
Слон молодий в сусідку закохався;
Освідчився, поженухався,
Покинув батьків ліс,
Де народивсь і ріс,
І в гай густий до жінки перебрався.
Батьки щось радили, але дитя
Не слухає: — Я знаю сам життя!
Вже виріс з літ, щоб опікати,
Сам знаю, щастя де шукати! —
Щасливо, радісно, говорять всі, живе...
Аж бачать: по дорозі
Біжить наш Слон, кричить, реве
В тривозі,
Рідню на поміч зве.
— Що трапилось? — питають батько, мати.
— Ох, ох! До жінчиної хати
Вселилось наше лихо родове —
Руденькі Миші влізли, на нещастя...
— А жінка ж як?
— Та хай їй трясця!
Де наше лихо, Миші, завелись,
Ви щастя бачили колись?!
— А правда в тім,— сусіди шепотіли,—

Не Миші його щастя з'їли:
Слон до куми-сусідки тайкома,
Коли нікого при дому нема,
Занадився, мерзотник, на зальоти,
А кум засів і дав йому роботи:
Поштрикав шилом живота
І втяв хвоста.

* * *

Так, гріховеде, так: коли впіймають де
Й до шила діло в вас дійде —
У брехнях не шукай ні виправди, ні втіхи,
Не звалюй на Мишей свої гріхи й огріхи!

1959

ЛЮБ'ЯЗНИЙ СТАРОСТА

Барс-молодик позбувся супокою:
Забув цілющий сон, не їсть, не п'є;
То стогне в шалині, то бродить осокою,
Батькам турботи завдає.
Він закохавсь в нерівну —
В сусідську пещену Тигрівну;
І в очі зазира, й хвостом мете,
І з подарунками вчащає —
Вона й не дивиться на те
І гарбузом молодика вгощає.
Лисиця свахою пішла,
Язик розклала — як лопату,
Взялася Барса вихваляти,
Так ледь тепленька утекла;
Ведмідь (вони в ділах любовних дипломати!)
Посватать взявсь,— так витурили з хати.
З'явився Лев на допомогу.
— Нічого, хлопче, не журись!
Любили й ми колись,
Невдач не знали, слава богу!
За старосту проси,
Потрудим кості! —
Ревнув на всі ліси
Й подавсь до Тигра в гості...

* * *

Стара Сова з сусіднього дупла
(Кухаркою на сватанні була!)
Шипіла потім Пугачу: — Я бачу,
Якщо в ділах натрапив на невдачу,
В свати собі таких бери,
Що мають ікла й гострі пазури,—

Таких не виженуть із хати.
Хвостом сваток махне —
І наречена нехотя почне
Тебе любить і обіймати!

1959

КОЖУХ

Н а ярмарку Іван петляє по товчку.
Зима на п'яти наступа, псяюха,
І вимагає доброго кожуха.
Іван тримає гроші в кулаку,
Іван хвилюється в ваганні:
— Пошито лепсько й шкури непогані.
Одне болить мені:

Не передать би у ціні!
Коли б зустріть кого з громади,
Розумної спитати ради.
Не блудить, кажуть, хто пита...—
Аж кум Пилип — мов з копита:
— Що, ярмаркуєм?
— Та... бодай...
Така морока, не питай.
Оглянь-но, куме, цей товар! —
Кум дивиться, розквасив губи:
— Кожух... Ціна скажена, до загуби!
На тому тижні вийдем на базар,
Хіба такий візьмеш товар?

Іванові назад путь видалась важка:
Мороз, мов лютий пес, куса за вуха,
За комір лізе завірюха,
Іван справляє дрижака...

Аж глядь — попереду Пилип,
На нім кожух той — наче влип.

* * *

За комір завжди лізе завірюха,
Де розумом не контролюють вуха.

1958

РЕП'ЯШОК І ТЕРЕН

Конята з досвіту робили в лісі,
Підвечір на село ішли на відпочин.
— Чіпляйся, як хочеш мати славу й чин! —
Гукнув Реп'ях, щовиріс на узліссі. —
Хапайся, Терне, за хвоста!
За Кіньми так доберемось до стайні;
В них добрий корм і ясла файні
І жить нам буде — красота!
Один наш Реп'яшок вчепився до Собаки,
Удвох охороняють двір:
Пес наганяє переляку,
А Реп'яшок до всіх чіпляється, мов звір;
Живуть в Собачій буді, мов царі —
В теплі, у спокої, в добрі...
Наш другий брат, сказать між нами,
Вчепивсь за хвіст до Барана;
Баран, по мудрості, обріс чинами,
Натрапилась посада недурна,
І довгими роками
Тепер командують Лисицями й Вовками,
І слава йде про них гучна...

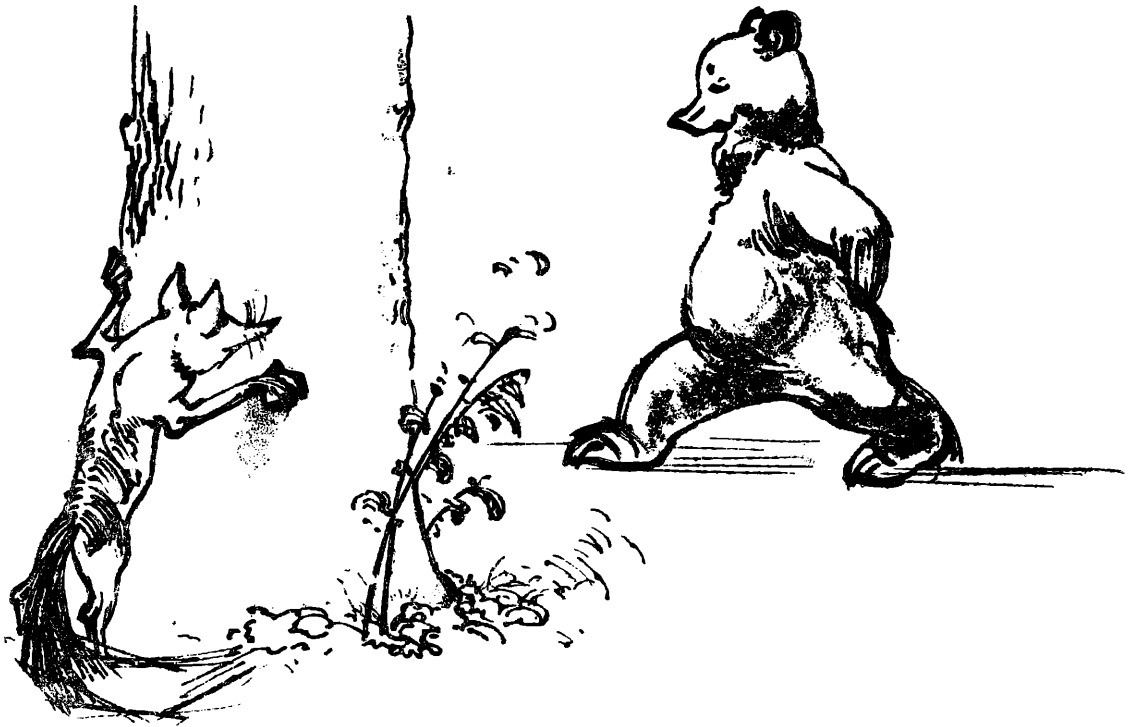
Почув я днями
 Розмову п'яну Реп'яхів.
 Не працею і не знаннями
 Збираються дійти верхів
 І обрости чинами,—
 Засівши під тинами,
 Пильнують: де Коняка та,
 Щоб учепитись за хвоста?

1961

ЛИСЯЧА СТРАТЕГІЯ

кось-то Голуб лісовий підгледів,
 Як Лис поза куці ховався од Ведмедя.
 — Оце,— туркоче Голуб на вербі,—
 Нехай Ведмідь, той головатий сук,
 З дороги сходив би тобі,
 Шануючи і спритність, і красу,
 І розум, що дорожчий злота.
 Ану вилазь з болота
 І не брудни коштовного хвоста!
 — Ох, простота ти, простота! —
 Всміхнувся Лис і виліз з-за куців.—
 Ні розум, ні краса тут ні при чім.
 Стра-те-гія! Стараюся по змозі
 Начальству не ставати на дорозі,

Коли несе
Вівцю з долини,
А він за се
Мені мовчить

І очі закриває на провини,
Коли курча мені в зубах пищить;
Хіба уже, буває, в крайнім разі
Карає не судом — доганою в наказі.

* * *

Де писки курячі не новина,
Де гріх ховається у затишку наказу —
То видно зразу,
Що там кругом стратегія дурна.

1944

В

ернувся Соловей у край свій навесні
 І доповів співочим птахам
 І неспівочим бідолахам:
 — Ось вам мої пісні!
 Їх стане з днів весінніх
 І до сумних осінніх.

— Пісень багато? Ну й гаразд. Нехай!

Співочий скарб не муляє нам плечі.

Всім радість буде: літнім і малечі.

Всіх весели і щастям надихай! —

Аж мимо йде Осел на пасовище:

— А я скажу — наобріда,

Коли без краю свище!

Співай коло гнізда,

Покіль в гнізді соловенята

І коло них клопоче мати,

А там, як кажуть, знай і честь,

Бо й ще співають охочі єсть...—

...З тих пір,

Як ніжна мати

Зняла з гнізда своїх маляток,

Сумує тихий бір:

Не чути пісні співака.

— Бач! — Гава до Шпака.—

І мудрий слухає, буває, Вісюка!

Осел, мабуть, в цім саду

Якусь-то обійма посаду? —

Ховає Шпак гірку досаду:

— Я від Сороки чув і вірю чудесам —

Концерт Осел готує сам!

Вже й дозвіл є, на диво,

І розійшлись квітки по колективах...

Я на концерті був (Осел дає концерти!),
І слухав, бідний... Краще вмерти б!
За той Ослиний спів, за музику нудну
Не дав би Солов'їну трель одну!

1959

НА КОЛГОСПНОМУ ТОКУ

Весною на колгоспному току,
Неначе на параді,
Машини стали в лінію струнку,
У всяку хвильку раді
У поле рушити на працю на важку.
Колгоспники перед сівбою
Прийшли Машини ті оглянуть
І гомонять поміж собою:
— Оці коли до праці стануть,
Не підведуть колгоспний люд!
Полегшать нам великий труд!
— Тепер нам, люди,
Чудово буде! —
Сказав Хома, у котрого язик
Поперед розуму вискакувати звик.—
Машинам труд передамо,
Тоді самі — боками лежимо!
— Тю-тю! Сказав! — сміються з дивака.—
У тебе надто голова палка!
Нічого з мрій твоїх не буде:
Машина без людей — як без Машини люди!

Хіба у нас таких нема,
 Як цей Хома?
 Машину пустять пряжу ткати
 Чи жито жати —
 Самі хочуть бочком лежати!

ПРЕМІЯ

Злетілись пташки з сіл, з лісів і поля,
 Покинули стерню, токи, городи.
 Всі ждуть: кому-то усміхнеться доля?
 Кого-то ошчасливить нагорода?
 І думка певна і одна:
 Найкраще за усіх трудилася Синиця,
 Дістане премію вона —
 Мішок пшениці.
 Та ось наказ (хто міг би те вгадать?):
 «Чечітці
 першу премію
 віддать!»
 У всіх забило дух —
 Неправда гірше, ніж обух!
 Лише Сорока, гомінка скакуха,
 Не розгубилася одна,
 Всім шепотіла в вуха:
 — Не диво, стре-ке-ке, не диво!
 Чому так неправдиво

Дістала премію вона?
Я знаю, стре-ке-ке, в Чечітки
В верхах працюють, стре-ке-ке, дві тітки,—
Пустили тумана...

* * *

Отак, буває, рішення виносять:
Очима дивляться — Синиця чи Чечітка?
А вухом слухають: за кого зверху просить
Тітка?

1953

ДЯТЕЛ І СОРОКА

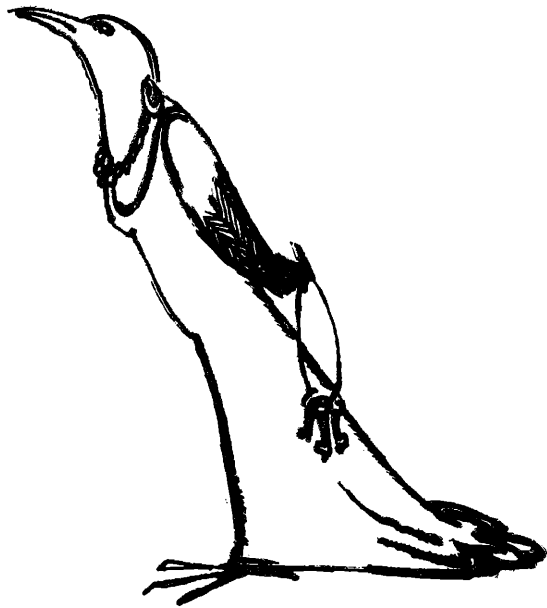
К оли любов вже в серці не кипить,
Пливуть сумні літа, жовтіють вуха,
І всякий з тебе кпить,
Що в чуб козацький вкралась завірюха, —
То мимоволі думка б'є сумна,
Щоб марно не пройшла і ця весна.
— Прийдеться, мабуть, холостяцтво зрадить,—
Міркує Дятел на вербі.—
Мое життя мене не надить,
Пора самотності покласти край,
Улаштувать собі
Родинний рай...—
Ворона прилетіла, радить:
— Кажу тобі: не гайсь

І до Сороки засилайсь!
Красуня наречена,
Всіляким штукам вчена —
Кінчила робітфак! —
Погодивсь Дятел: чом не так?!
Відомо — холостяк,
В котрого пожовтіли вуха,
Чужих порад охоче слуха.
Але... обачність мудрістю ми зовемо:
Не квапся шию затягати в чуже ярмо!
Не провагався Дятел року —
Наміривсь сватати Сороку
І шле листа:
«Голубко золота!
Скажи-но, дорога,
Яка в тобі вага?
Чи не хропиш вночі?
Чи не гуляли в тебе Павичі?
Чи вмієш готувати пити-їсти?»
Недовго думала-гадала
І хліб святий сватам віддала,
Мовляв: чи кращого у нас нема?..
Але Сорока не була гордячка:
Коли минулася гарячка,
То сватача покликала сама,
Мовляв той: то дарма,
Що розуму в старого малувато,
Зате у нього гарна хата
І, кажуть, дача є багата,
Нажита ним без поговору,—
А головне,
Що улаштує мене,—
Уміє
спритно
лізти
вгору!

* * *

У мене є сусідонька, нівроку,—
Весела, спритна, чепурна,
А стрінеться — далеко обмина,—
Гнівиться, бачите, вона,
Що ніби з неї змалював Сороку.

1956

V

ВУЖІ ПІД ЯСЛАМИ

*Живу́ть і в нас
Під яслами Вужі:
Тили хваля́ться – стру́їно не кусаю́ть.
А молочко хазя́йське висисаю́ть?!*

ЧЕРВ'ЯК І СЛИМАК

Здоров! — Черв'як гукнув Слимуші,
Що присмоктався до кори на груші.—
Втомився я крутитись, землю рить
І хочеться поговорить,
Розважить душі.—
Слимак легенько обернувся:
— А ти, дружок, забувсь,
Що тим, хто крутиться і в'ється,
Найбільше дістається?
Держись кори,
Побільше їж, поменше говори...
Черв'як
Люблю труди сердечні, благородні!
До прикладу — візьмим сьогодні:
Землі
Перепустивши кучу,
Зробив її
З голодної родючу...

С л и м а к

Ха-ха! Клянусь, не чув, щоб Черв'яки
Пшеницю сіяли, садили буряки...

Ч е р в'я к

Один поет співав нам оду,
Що служим правдою народу.
Якби не ми — терпіли б з недороду.

Коли ми грунт пісний
Крізь себе перепустим,
Додавши сік масний
Своїх кишок,

То грунт стає родючим, тлустим...

С л и м а к

Не знаю. Не скажу. Я не люблю книжок.

Не вірю я газетярам, поетам.

А вченим можна вірить? Де там!

Ти чув-єсь, мабуть, сам,

Що вчені путь проклали к небесам?

А що, нас небеса ті будуть годувати?

Чи випить щось смачне є в небесах?

Чи, може, там м'якенько спати?

На мене б... Я б... Ой-ой! Ах-ах! —

Світ замакітрився Слимуші,

Філософ — гуп із груші.

* * *

Ми чули одного двоногого Слимушу,—
Отак базікав, вибравшись на грушу.

1959

ВУЖІ ПІД ЯСЛАМИ

— М

ерзотники! Плюгавці! Слимаки!
Обийбоки! Нікчеми! Байбаки!

З такими поживи — в нещастя вскочиш! —

Рятуючи життя,
Тікав Вуж з обійстя.

— Кого це ти люб'язно так пісочиш,
Так згадуєш, ніжніше вже й не тра? —

Спитав Їжак і перетяв дорогу.

— Кого? Господарів двора,

Бодай не знали вік добра!

Підстерegli, що ссу корову,

І крик такий зняли,

Мов ворога знайшли.

А я п'ю молочка не більш півлітра,

Це ж не відро і не макітра?! —

Тут наче щось вколolo Їжака:

— А користь з тебе є яка?

— Про користь не питай! Я ж молока

Всього не висисаю,

І не псуою кормів, і не топчу траву?

Тихесенько під яслами живу,

Не б'юсь, не лаюсь, не кусаю.

На хвіст наступить хто — мовчу,

Хіба що нишком посичу...

За що ж, дозволя спитати,

Мене ганяють, хапатись за лопати,

Проти невинного гострить ножі?..

Живуть і в нас під яслами Вужі:
Тим хваляться — отруйно не кусають,
А молочко хазяйське висисають?!

1961

САК І ПІДСАК

Туманною покритий пеленою,
Сумний, немов слабкий гусак,
На березі лежав продраний Сак,
Натруджений роботою нічною.
Працюючи в ставку на глибині,
Продрався об підводні пні.

Аж баче —

Підсак попереду Рибалки скаче.

Зраділо Сак гукнув:

— Ей, друже мій, Підсаче!

Дай ниточку одну

Заштопатись сяк-так!

— Не дуже-то! — сказав Підсак.—

Не будь такий роззява!

Дивись,

Не рвись,

Працюючи на дні!

Про тебе йде погана слава,

Що ти — брудний, ниряєш в мулині...

У мене вчись!

Хай Вудка скаже — рвався я колись?

На Вудці рибка тільки плись,

Я простягну спритненько руків'я —

Здобиченька моя!
Господар рибку їсть і хвалить, що
старався.
А ти... заліз хтозна-куди і розірвався.
Тепер: «Дай ниточку і виручи Сака!»
Не дам, не дам. Не страпай язика!

* * *

Підсак і Сак між нами є,
І кожен з них
Несе своє —
Улови.
Сак — те, що добува із глибини;
Підсак лиш подає,
Що Вудка зловить,
А похвальби?! Все «я» та «я»...
А весь секрет — довжезне руків'я.

1959

ЛИСИЦЯ БЕЗ ХВОСТА

До Лева грізного, сумна, мов сирота,
Припленталась Лисиця без хвоста:
— Володарю, клянусь: одкину ноги,
Як не дістану в тебе допомоги!
Я що тепер? Сірома! Сирота гірка!
Вже краще будь без вух, без язика,
Ніж без хвоста! —
Лев не спитав,
Коли, за віщо, хто її знеславив,
Такої цінності й краси позбавив.

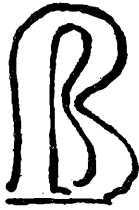
Безхвосту пожалів
І величезного хвоста
Вчепити їй звелів.
Ще й передав наниз записку:
«Влаштуйте якнайкраще Лиску!»
А там в куми
Є свашка Ведмедиця —
І капосна Лисиця
Вже порядкує над курми.
Щоночі дуже щось кричали кури,
Та... кури, кажуть, дури.
Що діялось — попробуй доведи,
Коли Лисичий хвіст, щоб не було біди,
Ретельно замітав сліди.
Невинного Тхора було нещадно бито...
Хоч дехто витівки Лисичі примічав,
Але мовчав,
Не виявляв,
Мовляв:
Хай буде шито-крито,—
Чиєю властю хвіст було пришито?!

* * *

Безхвостих чублено, скажу до слова,
В Езопа, Лафонтена і Крилова.
А результат? Аніякого результата!
Лисиця, з ласки Лева-тата,
Вправлялася, нахабна і хвостата.
Мораль у нас не та,—
Слід чубить тих, хто їй чіпля хвоста!

1956

ОСОТ

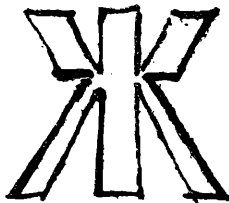
городі у Грицька узявсь Осот,
Розрісся, гемонський, на весь город.
Хто мимо йде — глузує:
— Грицько на виставку Осот готує! —
Грицько й не слухає:
Навкруг Осоту обійде,
Потилицю почухає
І геть іде,
В кишеню руки заховає:
— Іще поколешся, буває!

* * *

Так часто ми з Осотом миримось,
Бо... руки поколоти боїмось!

1922

СИЧ-МОВЧУН

жив Сич-мовчун у димарі.
Жив непомітно і без шуму.
Сидів, мовчав і думав думу
Від досвітку до пізньої зорі,
А вся пташва його вітала.
В садах і по гаях, по хащі лісовій
Сичева слава пролітала
І лепетала:

— Сич щось цікаве творить,
Але нікому не говорить! —
Сорока спритна в гостоньках була,
Але дізнатися нічого не могла;
Пострекотала, повертілась
І десь поділась.
Навідавсь Горобець і кликав у садок
Послухати пісень, поїсти ягідок,
Щоб радість в серце завітала,—
Сич оком не моргнув,
Ще глибше в плечі голову втягнув.
Голубка, кажуть, прилітала,
Про щастя, про любов щось воркотала,
Та Сич на ніжний спів
Не відповів...
Ураз пробігла вість крилата:
Згорів мовчун, як задиміла хата!
Всі кинулись: — Де ж те, що Сич
творив? —
Еге, про славу вітер говорив!

* * *

Сидять, бува, такі-от мовчуни,
Ні шкоди, ні добра від них
Ніхто не помічає,
А слава їх вінком вінчає.

1955

ПРИЯТЕЛЬ ГРАК

Ю

хим на тракторі, що дужчого нема,
Одвічну цілину тривожить і лама
І скибу брилами позаду себе верне;
Одну з шипінням підніма сторчма,
А другу низом вверх оберне.

Грак, що черви шукав на зораній землі,

З докором ремствував з ріллі:

— Ореш до сьомого, як кажуть, поту,

А про хвалу і думати не смій.

Хто схвалить отаку роботу?

Там грудя в тебе, там вибій.

Я чув, як на вербі

Ворони глузували,

Погане щось тобі

Пророкували...

Як приятель кажу:

Чи не праві вони?

Виводь-но на межу

Свій трактор з борозни!

* * *

Є в нас Ворони, отакі пророки,

Є приятелі, отакі Граки.

Ти тягнеш плуг — вони стовбичать збоку

Ще й над тобою

Торочать язики

Порою,

Щоб вивести тебе із строю.

1959

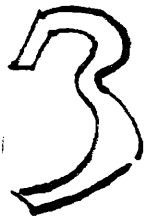

Шепнув поблідлими губами
І скулив вушка.—
Одна і та, дурна,
Малесенька, як мушка! —
Судці: — Одна? Тоді законно:
Хай Вовк візьме і їсть по праву безборонно!

— Чого ти, Зайчику, поблід? — пита сусідка,
— Та був случай: позвали в суд за свідка,
І математику на старість літ складав;
Там Вовк таку складну задачу дав —
Насилечку-насилу відгадав!

1959

ЩИГЛЯ

гілля та на гілля,
Із дерева на дерево Щигля
Удосвіта летіло
До сходу сонця сміло.
Аж на путі з дупла Сова:
— Куди летиш, зелена голова?
— Куди лечу? На свято!
Там сонце, радість і пісні,
Бо хочеться й мені...
— Ха-ха! Співати?
Ти записалося в співці?
Хто буде слухати пісні твої?
Співають там прославлені митці:
Зозулі, Жайворонки, Солов'ї.

Мов зачаровані, їх слухають гаї,
Цвінуть садки під співи їх,
Дрімають в любих снах долини;
Ласкавіш сонце усміхається землі,
Коли їх пісня лине...

Тебе не приймуть в співаки,
Береш на себе забагато.
Обурені, тебе обскубають пташки,
Щоб не псувало їм веселе свято.
І не держай,
і не надійсь,
і не лети!
Криличка позгортай, ховайсь в кути!

* * *

Чимало Сов стоять нам на путях:
Ненавидять наш літ, і радість їм немила,
Хотіли б позгортать нам крила
І вбити сонце нашого життя.

1927

ЩУРИ ЗА ПРИЛАВКОМ

ури вночі, зібравшись під прилавком
І ласуючи смальцем та пшінцем,
Перед Сусідкою хвалились Славком,
Моторним продавцем:
— От кум і брат! Ще краще брата!
З такими жить — не треба й помирати!
Чого душа захоче — все
З прилавка нам несе,

Нехай живе здоровий та щасливий!
— А в нас,— Сусідка їм гуде,—
Про Славка інша слава йде.

Він і ретельний, і дбайливий.

Погана шкірка з ковбаси —

І тої не проси...—

Щури: — Наївна ти!

Ту славу Славко сам пустив.

Сказать, чому живем не тужим?

Він — нам, ми — Славку служим!

Корисна обопільно служба ця:

Ми ситно тут їмо й п'ємо,

Бо акти на нестачу в продавця

З контори крадемо!

* * *

Коли Щури купаються в пшінці

Та смальці,

То знай: там в Славків-продавців

На всьому знати пальці.

1953

НА ПОЖЕЖІ

орить! Рятуйте!
Рятуйте, братця! —
Перелякавшись, репетує
Старий Хома,
Не зна,
За що й хапаться.

А полум'я не слухає Хому,
Все дужче обійма
Хомину хату
І лиже, язикате,
Стривожену пільму.

І збіглись люди рятувати:
Той, жвавий, воду носить,
Той розтягає крокви, лати,
Командує, немов начальник;
Хтось оддалік стоїть, голосить,
Упевнений, що й він
Теж рятувальник...

Аж ось прибіг Антін,
Насилу держать ноги;
В руках
Ані відра, ані гака.
Жди від такого допомоги!
Побачив —

Упала кроква з хати,
Обсмалена, гаряча,—
Узявся рятувати —
На кроковку плювати...
А потім все життя Антін
Ніс вище голови носив,
Усюди голосив
Що й він
Пожежу
Теж
Гасив.

В житті ми помічаєм
Таких паничків, нікчем:
У праці — завжди скраю,
А як підтрима кроковку плечем
А чи води відро подасть, та й все,—
Трудівником себе бундючно величає
І ніс поверху голови несе.

1931

НА ПТАХОФЕРМІ

Н

а птахофермі ще до дня
Якась тривога, метушня:
Сокочуть Кури, ціпотять Курчата,
У вікнах Півники на чатах...
— О, іде вже! — ні мертві ні живі
Гукнули вартові.
Поважно до господи
Старий Індик, розприндившись, заходить.
Години три молів-шеретував,
Крутивсь, курликав, танцював,
Аж сам змокрів, аж слухачі всі — сині.
Курки давно нестись повинні,
Їх тягне на гніздечко сісти;
Малеча квилить пити-їсти —
Промовець писнуть не дає,
Верзе своє:
— План зірвано — то винні все несучки!
Та ми розкриємо їх штучки,—
А не сказав, хто тягне яйця з кучки! —
З Півнів стягну три шкури,
За грати зажену:

У вас дорослі гинуть Кури,
А ви не склали акта й на одну!..—
Задихався. Скінчив. Спітніле втер чоло.
— Глядіть мені! Щоб все гаразд було! —
Хтось слова попрохав — він слухать не схотів
І геть на інші збори полетів...

А дома жінці похвалявся:
— Ох, наморивсь, напрацювавсь,
Неначе ціпом на току! —
Вона сміється мужу в вічі:
— Ха-ха! Що, чоловіче,
Вже мозолі на язичку?!

* * *

У нас порода є така:
Закрутить млин собі у роті
І торохтить, гримить, гука,
А користі — й питати годі,—
Не сиплеться мука...

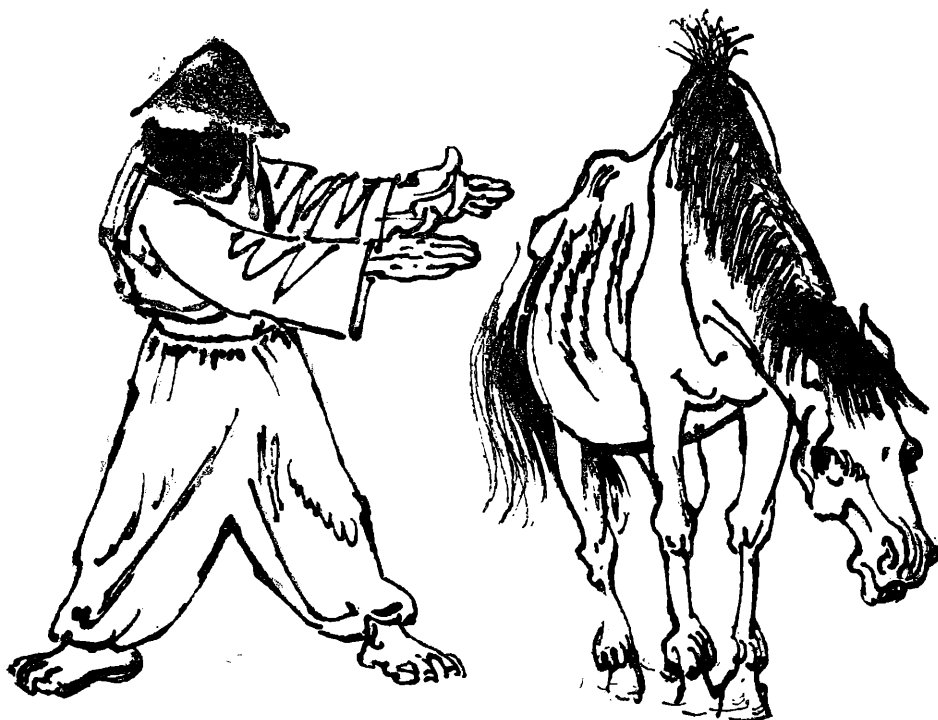
1955

НА ТОРГОВИЦІ

За давнім фольклором

Колись я бачив цигана Панька,—
Він продавав худенького конька.
І присягається, і б'є себе у груди...
— Чого худий такий? — питають люди.
— Держу-бо так,
Щоб був худяк:

Поправиться — не втримаєш ніяк!
— А чом посічена вся на капусту шкіра?
— Брикає в возі й грається, псявіра!
До того ж, трійча битому ціна.

А загалом — розумний, працьовитий,
Малим завсіди ситий
І пустоців не зна.
— Чого він голову схилив так низько?
— Та журиться, що до домів не близько,
А хочеться йому чи в борону, чи в плуг,
А потім побрикать в зелений луг...—
Панько брехав, хвалив і присягався,
Покіль якийсь нетяма не піймався...
З базару ідучи, кажу Панькові:
— Тепер, мов після плуга, поїси!
— А що ж, — сміється, — діло язикове:
Ледачого не похвали — не продаси!

* * *

На зборах я випадок споглядав
І про Панька в торговиці згадав:
В комірники Омелька виставляли
І, мов Панько товар свій, вихваляли!

1957

МУДРЯЩА БАБЦЯ

Вмиваючись слізьми, одного дня
Вернулося з полянки Левеня.
— Що трапилось! Яке спіткало горе? —
Веселий батько Лев говорить.
«Що», «що»! — мов хто вколов Левицю.—
Синок приніс з полянки одиницю!

Директор Заєць (теж, подумай, звір!)
Злобить на нас, а мститься на дитині.
Спустив би ти з вухатого сім шкір! —
Гуде Левиця в уші Львині.
— Невістко, помовчи! Дурна еси! —
З кутка озвалася Левиця-мати.—
Вже час вам знати:
Не ті тепер порядки і часи,
Щоб грубо так показувати силу...
Ходім, малий! —

Взяла онуку милу,
Пішли удвох, немов для прогулянки,

Пройшлися кілька раз коло полянки;
В старі гнівом засвітились очі,
Розкрились щелепи, заграли пазури,

Мовляв: хто жити хоче,

Ану, вилазь з нори!

Не треба натиску, навіщо сварка?

Вже видно й так, до кого п'ється чарка.

Пошерхли в Зайця губи

І задзвеніли зуби...

До Лева дивина прийшла до хати —

Всі не натішаються з дитяти.

Веселий Левик повертався з занять

І завжди мав великі п'ять!

* * *

От бач, Левице,
Чого було гнівиться?
Не драли шкур, не ставили припарки,
Без гомону, неслави і без сварки
Поворожила бабця премудряца,
І все пішло на краще!

1956

ТРУТЕНЬ - ГОЛОВАЧ

В пору найбільшого узятку,
Коли у вулик мед рікою тік,
Якесь лихе вхопило Матку
(Бува і їм короткий вік!).
— Що діяти? Загинем від безладку!
Без Матки нам хоч плач! —
Тривожно Бджоли загули робочі.

Сказав товстений Трутень-головач:

— У вас, я бачу, мокрі очі.

Не пхенькайте, дурні!

Беруся я за Матку,

Довіртеся мені —

Не будете в накладку! —

Три довгих дні,

Три темних ночі

Щось мудрував, аж вилізали очі,

І врешті на стіні

З'явився план:

Кому коли летіть на лан,

Кому виховувати дітку;

Для кожної Бджоли

Години й дні розписані були —

Як жити, що робити влітку.

Сусідських Бджіл, що знали це усе,

За серце заздрість, мов вужака, ссе:

— Де на чолі здорова голова є —

Отам життя буває!

Достаток щастя, радість принесе!..—

Аж наплили осінні хмарні дні.

Ревізія пройшла — наслідок препоганий:

У вулику по всій стіні

Премудрі плани,

А меду аніні!

* * *

Воно бува і голова здорова,
Але біда, що... паперова!

1959

С М Е Т А Н К А

олодний Кіт пригнавсь знадвору,
Заліз протепом у комору,
На ринку Бабину насівсь,
Сметану з'їв, не зоглядівсь.
Бабуся клопітна устала рано-рано;
Варенички киплять; Дід зиркає у піч:
— Піди, піди, старенька, по сметану!
Варенички в сметані — дивна річ!
— Ой батечку! І риночка пуста!
Хапай, лови-но злодія Кота!.. —
Щоб чесний був, щоб жив в труді,
З'явилось діло у суді.
Ось — суд. Ось — свідки.
Сказали дві сусідських Кітки:
— Ми запевняєм вас:
Це не його робота!
В той день, в той час
Приходив Кіт в гостя до нас,
Сметанкою не пахло з рота! —
Запрошені Котом, дві Миші так сказали:
— Тієї ночі
Ми бачили на власні очі,
Як Кіт... сметанки.. не лизали.—
Сказали Судді: — Правда — істина свята,
Де Миші свідчать за Кота! —
У рішинці вписали сміло:
«Закрити діло!»

* * *

Кота Петровича, де я живу,
На лаву посадили судову:

В чужу комору вдерся
І натворив біди.
А він Мишами й Кітками підперся,
Сухеньким вийшов із води.

1959

І Н Д И К

Ворона й Грак на плоті посідали,
Веселе щось розповідали,—
Був гамір там і сміх...
Сорока сіла біля них.
— Помовч,— Ворона шепотіла,—
Сорока прилетіла —
Жди
Біди!

Покрутиться, наробить гамору і крику
І полетить брехать усячину Індику.

— Я знаю, вміє це вона!

Але хіба туди шляхи Сорока зна?

Нічого спільного я в них не бачу.

За віщо полюбив її Індик?

— Говорять, за веселу вдачу.

Вірніше — за слизький язик.

* * *

І люди є, малі й великі,—
Сорок приймають, мов рідню,
Бо люблять плітки та брехню,
Мов ті Індики.

1953

ЛЕЛЕКА І ПІВЕНЬ

Прилинувши з чужих країв,
На рідному гнізді Лелека сів.
— Ура! Кукуріку! —
Утішивсь Півень на току
І, гребенем труснувши гарним,
Почванивсь пір'ям різнобарвним.—
Тепер удвох ми спів заведемо,
Подвір'я піснею звеселимо,
Добряче нап'ємось,
Смачненько наїмось,
За валом в смітнику погребемось
І погуляєм як годиться
(Мої курки — весела птиця!),
І — на бочок
У курничок...—
Лелека одвернувся, балакать не схотів,
Махнув крильми і в далеч полетів.

* * *

Таких Півнів у різнобарвнім пір'ї
Ми бачимо на нашому подвір'ї
То там, то тут,—
Не думають про чесний труд,
Для них є вищим ідеалом
Затишні курники
І смітники
За валом.

1954

Ховрах послав на розвідку синка:
— Бач, луг за річкою вже зеленню встелився?
Пішов би ти рознюхав, роздивився,
Чи буде там здобича нам яка,
А то жовтіють вуха,
Замучила проклята голодуха.—

Синок пішов і швидко поверта,
Дрижить, малий, немов з морозу:
— Татусю, там немає перевозу,
А глибочінь скажена там!
Перепливають? Тому не бути зроду!
Не дурень я — плисти через холодну воду! —
Ховрах сміється: — Іч! Мудрак від мудрака!
Зростеш, то зробиш честь родині...
Там не було якого віслюка,
Щоб перевіз тебе на спині?
— Ні, татку, віслюка там не було.
А щось таке — все в колюках — прийшло,
Сказало: «Що, тобі нужда на ту долину?
Сідай на мене, будеш там в одну хвилину!»
А я — назад, назад... Нема дурних
Сідать і їхати на колюках рясних!

* * *

Мале, але... мудряще, бісова личина!
По життєвим шляху йде з хитрими очима;
Рухатися вперед — боїться їжаків,
Шукає спин слухняних віслюків.

1961

ВЕДМІДЬ І ГАДЮКА

За індійською казкою

Я

кось, неначе на біду,
Підпилий Садівник в саду
Чвала охлялою ходою.
З ним друг Ведмідь, не розіллеш водою.
— Ведмедику! Наліг на мене сон.
За сон віддам мільйон.

Боротись з ним немає змоги.
Дрімота хилить голову мою...
— Лягай! Поспи!—говорить клишоногий.—

А я... на варті постою.—
За хвилику Садівник на моріжку хропів,
А вірний друг його на варті прикипів,—
Ведмідь покаже вірність і любов свою!
Аж другу на чоло вмостилась муха.
Ведмідь зігнав, затамувавши зло.
Вона — на ніс. Зігнав. Вона — на вухо.
Зігнав. А клята — на чоло.

— Хи-хи! — почув з кущів Гадюку.—
Хапай-но камінь в руку!
Хи! Камінь влучно б'є!
Нехай, проклята, дружню кров не п'є! —
Ведмідь, хоч має голову не ззаду,
Не міг Гадючу змислити пораду,—
Хапає камінь — р-раз в чоло,—
І... мухи наче й не було.

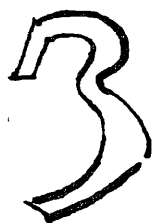
* * *

Загинув Садівник. Казали: винна муха.
А вся біда — Ведмідь Гадюку слуха!

1959

УВІЧЛИВИЙ ПІВЕНЬ

абрався ворог лютий в двір:
У бур'янах в рові з'явився Тхір,
В норі, на лихо, оселився,—
Для бідних ціпок жди
Біди.

Стривоживсь Півень і запечалився.

— Чого це ви забралися сюди?—

Увічливо Тхору говорить.—

Сусідство ваше — горе! —

Тхір висунувсь з норі:

— Боїшся, що твою стривожу хатку?

Нехай спокійно сплять курчатка.

Ти знай: обкрадую чужі двори,

А про свої сам буду я журиться.

Хіба не знаєш — Тхір де оселиться,

Туди не йдуть куниця і лисиця? —

Зраділий Півень шпорами заграв:

— Хай! Згода! Наших щоб не крав!

Мовчатиму. Візьму такий грішок,

Бо про сусідських серце не боліє.

Та попереджую — у вас поганий запашок,

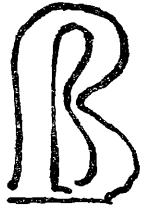
Щоб пес не вчув, що ви в рові є...

* * *

Женить таких Півнів з подвір'я,
Що легко продають своє довір'я,—
Замість схопить злочинця та в мішок,
Турбуються за вражий запашок.

1959

ДРІБНЕНЬКІ ЗУБИ

едмідь вже сходить з літ,
Мов сніг на сонці, тають сили.
І став нудним широкий світ,
І рідний ліс йому немилий.
І барлогу в сусідньому гаю
Він доручає доленьку свою.

Лисиця скрізь божилася, казала,
Що кігті й ікла вже Ведмедю позрізала;
Ведмідь тепер смирніший від вівці,
Їсть ягідки, гриби та корінці,
На м'ясо й кров очей не зводить,
Від барлогу й на хвильку не відходить.
— А я Ведмежий спокій стережу;
Як ляже спать, величний та гладущий,
Казки йому кажу
На сон грядущий...—

Та всі ми в світі тимчасові гості:
Сьогодні сміємось, а завтра склали кості,
Безжальний час сліди затер...
Пішли чутки — Ведмідь помер.
І хоч не був у лісі він кумиром,
До вмерлого всі кинулися миром
(Проводити на спокій вічний —
У нас той звичай предковічний).
Ведмідь, колись лісів гроза,
Зазнавши наглої страшної згуби,
Лежить розтерзаний, мов та плоха коза,
А на кістках чийсь дрібненькі знати зуби.
І каже Слон тут голосом стальним
(У лісі був він головним):
— Зайці! Знайти негайно й доповісти,
Хто, дрібнозубий, смів Ведмедя їсти! —

Їжак, що в листячку копавсь,
Зайцям в пригоді ставсь:
— Лисиця, бачив я, Ведмедеві годила,
Коло слабого день і ніч ходила...—
По лобі ляснули себе Зайці:
— Вона доїхала недужому кінці! —
Веселі з успіху, летіли мов на крилах:
Злочинця знайдено! Складе життя на вилах!
Захекані, прибігли до Слона —
Завмерли на порозі
в тривозі:
— Вона!
Секретарем уже в Слона!..—
Хоч серце гнівом дуже клекотало,
Та викрити Лисицю мужності не стало.
Володарі великих вух
В клубочки скулились і затаїли дух.

* * *

Є любчики такі —
Завзяті і меткі;
А як наскочать на Лисичі душі —
Враз скуляться в клубок, прищулять уші.

1956

VI

САМ У ПОЗОЛОТІ, А ДУША В БОЛОТІ

*Буває: зля прекрасно багить,
Але мовить і боком обличчя,—
Моє собаце,
Мовляв Гей, діло — сфорена.*

ЛЕВ НА СКОНАННІ

Лев, старістю скалічений до краю,
Лежить, безсилий, в гущині лісній.
— Ні грива грізна й пазури страшні
Уже не служать правдою мені,
Лежу як дурень... Помираю...
Прийняв би смерть від кулі, від ножа
(Над всім живим у неї смертна влада),
Та гірко як, усяк, хто на коліна падав,
Тепер мене і б'є, і зневажа.
Поганий водовоз, Віслук, рідня собача,—
І від того пошани вже не бачу,
Відколи я на задні сів...
— Володарю пустелі і лісів,—
Сказав йому на те голодний Ворон-крук,—
Змінилися часи, пустив ти владу з рук,
І спогади всі про минуле марні,
І славою минулою себе не тіш.
Коли б ти міг згадать заслуги гарні!..
Віслук возив хоч воду до пекарні,
А з тебе користі не бачили й на гріш!

1958

СОЛОВЕЙ У ПРИЙМАХ

оету, мрійнику, що народивсь в гаю,
Натхненному співцеві Солов'ю
Любов до Курочки з сусіднього села,
Немов гадюка, в груди заповзла.
В гарячій серці, почуттями повнім,
Цвігуть ясні, привабливі світи,
А Курочка у захваті любовнім

Зове в курник у прийми перейти..

— Не раджу! — каже Шпак.— Перебори!

Зови її сюди на ніжні явори!

Не варто, навіть для любові,

Мінять життя у радісній діброві,

Де в сяйві місячним тріпочуть дерева,

Де кожна травонька і пахне, і співа.

Ти жити взаперті не звик,

Як будеш там співати і літати?—

Та Соловей мов глузд утратив,—

В курник!

В курник!

В курник!..

І в першу ніч, неначе на просторі,

Співець дзвенів про небо і про зорі,

Про радощі життя, про сонячні надії;

На другу ніч — в задусі, взаперті —

Пісні були уже не ті.

Де дзвінкість, запал, мрії молодії?

На третю ніч, на диво,

Чудові трелі забував,

Щось заїкався тріпотливо

І раптом, писнувши, з жердини впав...

А Курочка й журитися не хоче,

Джинджуриться, сокоче:

— Я думала — талант він невмирущий

І вічний радості співець,
А він... мов нетямущий
Сіренький горобець!

* * *

Ожив би Соловей — ніколи на віку
Він не шукав би щастя... в курнику.

1957

ПЕРЕДЧАСНА ПІСНЯ

Сівалку витягли з стодоли
І з піснею поїхали на поле.
— Співайте, хлопці! — каже бригадир.—
Де пісня, там добро, там успіх, лад і мир.
Співай, співай! Не пропадеш зо мною!
Я хлопець дбалий, хлопець з головою!
Дивіться — лан! Аж просить — сій мене!
Насіннячко — нуль-нуль еліта.
Я, братці, знаю: дбання весняне
Нам гарантує результати літа...—

І, гасячи небесні співи жайворонні,
Гриміла пісня, буйна і гучна,
«Гей, розпрягайте, хлопці, коні...» —
Луною відгукнулась далина...
...Ось наші співаки
Засіяли гектарів п'ять —
Щось сошники,
Глузуючи, скриплять,
Почали кривулять.
— Стій! Стій! — гукають сівачі.—
Гей, бригадире, де дівав ключі?
Ти ж говорив: «У поле йдеш — готуйсь до бою!
В безладді сошники — біда з сівбою...»
— Ой-ой-ой-ой! — стривожився співак,
Що вихвалявся і чванивсь так.—
Єй-ей, забув ключа, взяли б його чортяки!
Клятуща чарочка заморочила баки...
— Ха-ха! А хто ж казав: «На праці як в строю»?
Хто звав не замарати марки?
Хто вчив: «Не прикладайсь до чарки,
Щоб свіжа голова була, як у бою»?

* * *

•
Нас вчить народ: співай собі з охотою,
Коли управишся з роботою!

1962

М Е Т Е Л И К І Г У С Е Н И Ц Я

ітав та вигравав, крильцями лопотів
І, необачний, зачепився в павутинні;
Метелик борсався, зірватися хотів,
А більш заплутався, к лихій годині.
— І крильця є, і досить ніг,
А попадеш в біду — кричи, щоб хтось
поміг! —

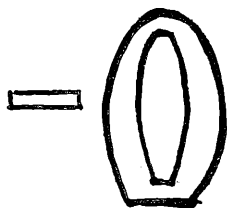
Угледів Гусеницю чіпконогу
(Одній гіллі завдавши зла,
На другу листя нищити повзла).
— Тітусю, — каже Метель, — дайте допомогу,
Розплутайте, бо пропаду, ей-богу!
Здається, ви мені
Зрідні?
— Мовчи вже там, збитошнику! Зрідні
Чи ні,
А ось господар строгий надійде, гляди,
Подивиться — гілля мов обгоріло,
Подумає — моє це діло,
То не минуть біди;
Він зопалу не розбере,
То не тобі, що листя з'їв зелене
І порятунку просить в мене, —
Мені безвинно маку втре!

* * *

І що б ви думали? Бува таке на світі:
Змололось Метелю, що борсавсь при землі,
А тітка по гіллі та по гіллі
Сховалася у верховітті.

1959

ДІЛО — СТОРОНА

н, Півню, бач — Кабан вернувся з гулі.
Нажерся буряків, порив гряди цибулі,
А це припався до цебра,
Господарка наляля всякого добра...
Найшла кому годити!
Не знає про грядки,
Про моркву й буряки.
Дізнається — ох, буде ж бити! —
Пес каже Півневі, що порпався в гною. —
Не думай, я не б'юсь за честь свою,
Не заздрю Кабану — за правду я стою! —
А Півень з гною: — Ко-ко-ко!
Хіба за правду так стоять, Рябко?
Щоб я тобою був
І бачив цей випадок,
Кабан би крижі потягнув
З хазяйських грядок. —
Рябко і очі геть одвів:
— Ах, біс йому! Навіщо ворогів
Скажених наживать мені?
Мое собаче діло — в стороні!

* * *

Буває: зло прекрасно бачить,
Але мовчить і боком обмина,—
Мое собаче,
Мовляв той, діло — сторона!

1960

КОТЯЧА СОВІСТЬ

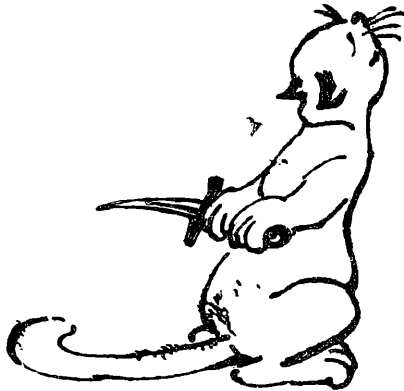
Натхненний Соловей співав, як міг.
Коли кохана Солов'їха збоку,
То, знаєте ж, співається, нівроку!
А Кіт співця, розбійник, підстеріг,
Плигнув — за горло не дістав,
А кров пустив і хвостик одбатав.
Співець вмостився вище —
І тьохкає, і свище...

Кіт-підлабузник ходить унизу,
Питає Солов'я, пускаючи сльозу:
— Як там живеться? Весело, мій друже?
— Д-дуже!

* * *

Учиниш зло, так совість май —
Хоч про здоров'я не питай!

1958

ВОРОНА І ЛЕЛЕКА

Коли весна якогось дня
На землю глянула ласкавим оком,
У вирії, на просторі широкім
Знялась пташина метушня.
Ті вчора зринули в блакитну височінь,
Сьогодні інші зникли, наче тінь;

Ось і Лелека роздймає крила.

Всіх батьківщина кличе мила.

Одна Ворона порпається в смітті,

Байдуже їй, в якому жити світі,

Далекий край Ворону не зове:

Там—там, тут—тут,

Живе собі й живе,

Аби був ситий кут;

Вабливим щастячком не кличе далина,

Високих поривань душа її не зна...

— А ти куди? — пита вона Лелеку.—

Чи теж туди, у путь далеку?

Кидаєш цей прекрасний рай?

От навіжений птах, та й годі!

Тобі черви не вистача в болоті?

Чи наобрид вічнозелений край?

— Хай ирій твій прекрасне диво,—

Лелека в відповідь гукнув

І голову зневажно одвернув,—

А жить не можу тут щасливо:

Тепла для серця не стає,

Щось в груди стука таємниче.

І рідний край до себе кличе

В гніздечко дороге своє...

На жаль великий, в нашім світі
 Ворона є, немудрий птах,
 Була б їй воля порпатись у смітті
 Та більш черви було б у болотах!

1960

ГИДОТНА ЗБРОЯ

Рябко служив ретельно, пильно, вірно.

Він не боявсь ворожого дубця,
 Не продававсь за кус смачний хлібця,
 Не дозволяв собі скорятися покірно
 Перед великим чи малим,

Ні перед добрим а чи злим...

В господаря двора — дочка на все село.

Постояти з такою парубкам охота

В зеленому садку чи коло плота,—

Ану поткнись було

Котрий у двір —

Рябко кидавсь, мов звір.

— А ти микить, як кажуть, головою,—

Оленка любого навча,—

Де зброя не візьме — бери там похвалою;

Слова солодкі, вір, гостріш меча;

Зодягнені в кирею лесті та омани,

Замулять очі, наче ті тумани.

Ідеш коло воріт —

Заговори Псу зуби:

«А, Песику, привіт!

Хороший, любий!»

Удруге йдеш — сказати не забудь:
«Цю-цю, знайомий мій! Здоровий будь!
Ти милий всім, як квіточка на вітті!
Найкращий ти, найрозумніший в світі!
Якби не ти стеріг цей двір,
Я тут би не ходив, повір!»
Полаци кілька днів солодкими словами,
І вічна дружба стане межі вами...—
Послухав парубок — ужив солодких слів,—
За тиждень з любовою в садку розмову вів.

* * *

Коли в основу приязні й любові
Солодка ляже лесть і похвала,
Гнила вся та основа
І та хвала — гидотна і гнила!

1960

ВЕДМЕЖІ ТАНЦІ

Поснідавши, блукав Ведмідь в ліску,
Шукав дупла, куди б засунуть лапу,
Дістать смачненького медку.
Аж гульк — Мисливець. Дав би Миша драпу
І димом зник в густих чагарниках,
Коли ж в того рушничка у руках.
Воно й рушничка невеличка,
Але така проклята птичка —
За кілометр, як швидко б ти не біг,
Наздоганя і валить з ніг...

Щоб ворог в лоб не здумав бити,
Ведмідь береться зустріч солодити:
Танцює гопки й вихилясом,
Реве, немов бугай той, басом,
То бекає, як те ягнятко часом,
 То на колінки упада,
 То в очі мило загляда,—
Точнісінько фігляр той в балагані!
Упрів, віддав поклін останній
І хильцем-хилечком, кмітлива голова, .
Мерщій туди, де хаща лісова...
— Ой, насмішив мене! —
 Сорока в вітті скаче.—
 Утанцювавсь на дурне!
Таж то опудало! Невже ти не добачив? —
Ведмідь спинивсь, подумав хвильку-дві
І гірко посміхнувсь, простягшись на траві:
 — Трапляється... Буває часом...
 Частує доля злом:
 І бекаєш, і ходиш вихилясом,
 Опудалу дурному б'єш чолом...

1958

ЗАЄЦЬ У ЛИСЯЧІЙ ШУБЦІ

Кось-то Заєць до Лисиці в ліс

Журбу свою приніс:

— Лисиченько! Ласкавенька! Голубко!

Споглянь ти на мою біду,

Продай мені таку, як в тебе, шубку,

Бо головою, бідний, накладу!

Повіриш, я всього боюсь.

Шелесне дуб над головою —

Я затрясусь

І геть лечу стрілою.

Шуліка крилами залопотить —

У грудях стисне щось, в очах замерехтить.

Перепелиця крикне поруч мене —

Здригне від страху серце навіжене,—

Зривається з трави на всім скаку...

І що ж? Сам лізеш в лапи хижаку.

Як в шубку зодягнуся —

Тоді нікого не боюся!

Тоді у мене буде спритний ум

І в голові багато дум,

У грудях серце гратиме сміливе...

Настане Зайцеві життя щасливе! —

Лисиця рада тим була,—

Урятувала Зайчика від зла

Й вигідно шубку продала.

Вернувся в шубці Заєць і радіє,

Майбутнім тішиться, думками багатіє:

Шуліка не його — вже він Шуліку вбив!..

Аж гляне — ой, шуліки тінь!

Як плигне Заєць з-під куща...

І шубку загубив,

У далечінь

Помчав.

* * *

Я б декому сказав: — Завважте, любі:
Сміливості, талантів та ума
Ой не знайти вам в шубі,
Якщо у вас в натурі їх нема!

1956

СОРОКА І СВИНЯ

орока у садку застрекотала,
Тривожна, наче чула зло.
А в холодочку Льоха спала.
Озвалась: — Що так загуло?
Мов на живіт стрекочеш.
Ти дерті хочеш?
— Ой ні!
Пробач мені.

Гадюка в ваш город вповзла.
Боюся, щоб, нечиста сила,
Мале дитя он не вкусила.
Убить би цю личину зла!
— Ще ж не вкусила? — Льоха каже.—
Хай вкусить — о, ми їй покажем! —
Сказала й захропла.

* * *

Ненависні, скажу вам загалом,
Свинячі методи боротися зі злом.

1962

ЛАСТІВКА І ГОРОБЕЦЬ

На хаті Ластівка весела щebetала
І неба синь уважно оглядала —
Чи ворог звідки не шугне.
А Горобець в сусіди на току
Видзьобував пшінце смачне,
Розмову вів з Курчатками таку:
— Ростіть щасливі та хоробрі!

Я на сторожі щастя вашого стою:
Хто проти вас намислить щось недобре,
Готовий з тим зітятися в бою...—
На слові цім майнула тінь над током,
Мій Горобець — добродій і вояк —
Мерщій під стріху — фіть і там заляк,
Лякливо визира одним лиш оком,
Ледь дух не вискочить із тіла.
— Горобчику! — сказала Ластівка йому.—
Чого перелякався і заховався чому?
То хмарка над подвір'ям пролетіла!

* * *

Стрічаємось з людьми-Горобцями:
Малюються завзятими бійцями,
Коли клюють твоє зерно з тобою,
Розпустить хвостик, крильця підніма!
А як прийде пора, зовеш до бою —
Шукать дарма:
Під стріху миттю фіть і — їх нема!

ТИГР І ЖАБИ

За бірманською казкою

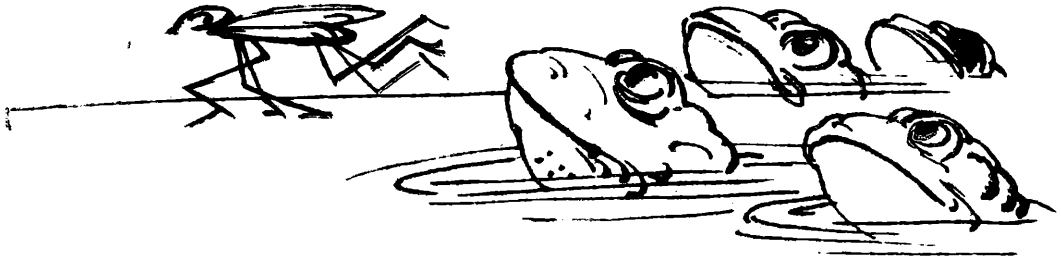

країні сонячній, природою принадній,
На троні золотім, в печері золотій
Жив гордий Тигр, величний,
можновладний.
Не знав непослуху в країні тій,—
З покорою на скромному чолі
Всі гнулись перед ним до чорної землі.
Та хтось, слизькоязыкий,
Доніс, що стався гріх великий —
Зневажено і послух, і привіт.
Звичайні Жаби в тихому болоті
Задрали носа враз, широкороті,
Не платять податі, бунтують цілий світ,
Кричать-кричать, мов на живіт...
Позбувсь Тигр супокою.
До Жаб гидких пробрався осокою —
Непослух покарати карою лихою.
Аж гляне — на листках зеленого латаття
Вмостились Жаби, мов на сміх, окаті
Й таке весілля завели,
Немов не Тигр — вони царями тут були.
Розгнівавсь Тигр: — Чи бач, гидота!
Я вас навчу, як зневажать мене! —
Та як плигне
В болото...
І велетень, силак, всі перед ним тряслись,
Погруз в багні, бульки знялись...

* * *

Воно-то слід тримати дисципліну,
Але не слід царю стрибать в болотну піну.

1961

РІЧКОВИЙ ПАВУК І ЖАБИ

Вставку затишному турбота —
Не стало Жабам супокою:
Сьогодні тихе їх болото
З'єдналося з рікою!
Аж ось і перший гість з ріки —
Павук. Гість, правда, не високий,
Але цікавий і прудкий,
За мить оббіг калюжі та осоки.
— Тьфу! Раки тут та Слимаки!
Які бридкі тут Жаби вирлоокі! —
Павук нечемний був:
Відразу
Поважним дамам учинив образу.
Не знав він, чи забув,
Що з ними треба вміти жити,
Що зачепити Жаб — біди собі нажити,
І — боже борони! — болото їх зганьбити:
Не будеш в світі знати, що й робити!
І був би край нещасний Павуку,
Коли б не мав таку

Прудку ходу
І гостре око,
Помітивши біду,
Урятувався втьоком.
Не обійшла лиха година Павука:
Одне кричать своє «кра-ка-ка-ка»
І вимагають: — Покарать підлоту!
Завдав образи нашому болоту!

* * *

Їй-право, є такі, як Жаби, люди:
Болото зачепи їх — прощення не буде!

1956

РЕМОНТ НА ХОДУ

ригріло сонечко. Колгоспні люди
На поле рушили за покликом весни.
А де народ, там бути
Особам керівним.
Іван Іванович — начальник ідеальний:
Своє він діло зна, ретельний і діяльний.
Не снідавши, біжить, гука з порога:
— Шофере, за руля!
Мерщій в дорогу!
На села! На поля!

Нехай не каже язикатий,
Що не люблю виходить з хати,
Мене, мовляв, не одірвати
Від кабінетного стільця!
Хай лопнуть злопихательські серця! —
Широка стелеться дорога.
Спішить начальник якомога.
Он трактор на ріллі. Стоїть, завмер.
Під ним Хома уклався на лопатки.
Начальник швидше — за папер:
«Хома справляє неполадки!
Не жаль йому ні сил, ні спини
Для рідної машини.
Ударимо в газетний дзвін,
Щоб всі були такі, як він!» —
І рушив далі в путь,
У синю даль ясну,—
І там-бо ждуть
На допомогу керівну.

* * *

Іван Іванович попав у точку,
Хомі до речі похвала така:
Під трактором у холодочку
Хома справляв старанно... хропака.

1956

Зійшлись у холодку, щоб не кусали мухи,
 Цісара, Качка, Курка-цокотуха,
 Індичка, мудра голова;
 Про щастя завелись, що й кожній птиці
 (Не згірш, як нам, сердечним) сниться —
 Про милих річ (без них-бо щастя не бува!).
 — Щасливіших нема, — зацікала Цісара, —
 Індик з Індичкою, що в нас живе.
 Як вийдуть із хліва — на диво пара!
 Поглянеш — заздрість вхопить за живе:
 Які в сусідок пари гарні!
 Хвіст — віялом, розпустить крила барвні,
 Червоний ніс — мов запорізький шлик,
 Та все «курли» та все крилом шик-шик!
 — Ой так! — гукнула Курка-дурка,
 Що має звичку говорить невлад.
 — Та-так! — сказала Качка-прачка. —
 Мій Селезень — огидний м'яса шмат!
 Ні ласки, ні любові,
 Ні тихої розмови;
 Увечері засне —
 Немовби і нема мене.
 Сестрички, не судіть: я — грішниця велика —
 Зміняла б Селезня з кумою на Індіка!
 — Ой сестри-сестрички, — Індичка їм в одвіт, —
 Ніхто не відає, який у нас обід!
 Щербате щастячко моє Індиче:
 На людях він бундючиться, курличе,
 А дома — лишенько моє! —
 Таке начальство з себе удає —
 Уся сім'я навшпиньки ходить,
 Ніхто ні в чому не догодить,

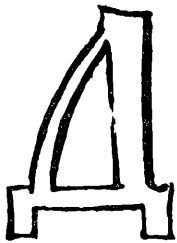
Насупить носа: «Я!» та «Ми!»,
Та шарудить крильми,
Та чином хвалиться, нехай би йому тряся!..
От, сестри, і судить, яке у мене щастя!

* * *

Є в нас такі, подібні до Індика:
На людях — віялом хвоста,
На все подвір'я голосно курлика
І навіть скаче, навіть підліта,
І від Качок йому хвала велика...
Копнути глибше — негідь! Пустота!

1961

звіночок голосний вчепили Віслюку:

— Водитимеш на честь собі отару! —

Віслюк задрав чванливу голову під хмару:

— Ще в пелюшках таку

Мені ворожка віщувала долю! —

Забувши про дзвінок, про водієву ролю,

Провідця і пастух

Пішов собі гулять по полю,

В пшениці випасавсь, аж грало коло вух.

Услід за водієм в сусідському городі

У зеленнях густих гуляли вівці в шкоді.

Не обминуло лихо Віслюка:

Позбувсь дзвінка,

Спороли спину:

— Иди, обийбоко, місити глину!

— Щоб глину я, водій, місив?

Хіба не я дзвінок носив? —

Сказали Хазяї: — І тут нема ладу!

Їси за трьох, а користі не бачим.

Недбайлицям і спритникам ледачим

Не місце в чесному ряду!

У чорну валку йди; як на твою природу —

Возитимеш сміття і воду.

От по тобі і честь така! —

Образився Віслюк. Усюди нарікав,

Що Хазяї не тямляться в талантах,

Засяять не дали його ясній зорі,—

Замість водить в шовках і бантах,

Велять робить на чорному дворі.

— Там прості трударі

Ішачать, шмаровозять,

Слухняно в шлеях ходять,

А ми не з тих, що возять,
Ми з тих, що водять!
Здеріть із мене шкуру, на біду,
На низову роботу не піду!

* * *

На жаль, в громаді бачив я
Вухатого такого водія:
Хай раз йому дзвінок під шиєю подзвонить —
До праці не проси, хай бог боронить!

1960

ВАСЬКО-МЕХАНІК

Питалися Васька: — А ким ти хочеш бути?
— Механіком! — казав він,
виставивши груди.
— О, славний хлопчик! Він доб'ється чина!
Наш батько в мехбригаді бригадир,
А син механік буде... Молодчина! —
Васько навколо хати — дир-дир-дир! —
Гаса на мотоциклі-блекоті,
А в серці — мрії золоті.
Хлопчині з ярмарку машину привезли.
Васько на radoщах танцює, скаче, —
Такої забавки він ще не бачив:
Ліхтарики, рулі, колесики, вали...

Увечері питають батько, мати:
— Де ж дів ти грашку дорогу?
— А де ж мені її ховати?
Татусь свої машини теж хова в снігу!?

* * *

Хлопчина — молодчина!
Ще не доріс до чина,
А татка вже навчив,
Де слід ховать машини.

1962

КИЦЯ З БАНТИКОМ

Н

а лютий глум, чи для осуди,
Чи на людський докір
Нам Кицечку у двір
Підкинули лукаві люди.
Погана та брудна,
Горбата, тонкокоста,
Скрізь швендяє, мов навісна,
Хвіст вниз і на боках короста...
Та раптом Кицечки не пізнають:
Ще вчора рада миші препоганій —
Сьогодні дай купатися в сметані;
Ще й пирхає, коли борщу дають;
Учора спала в будяках,
Немов картяр після нічної п'янки,—
Сьогодні розвернулась в подушках
Після північної гулянки;

Учора приязно Рябкові ніс лизала —
Сьогодні «добрий ранок» не сказала.
— Чого це ти, — пита Рябко, — така?
— Чого? Догляньсь! Хазяйчина дочка
Мені широкий бантик прив'язала!
Ще й не простий, а панський!
Не з Харкова, не з Дону,
А придбаний на виставці американській,
Остання мода закордону!

* * *

На жаль, є в нас такі,
До мод чужих швидкі, —
Ногами догори ходити ладні без пардону,
Як привезуть ту моду з закордону.

1959

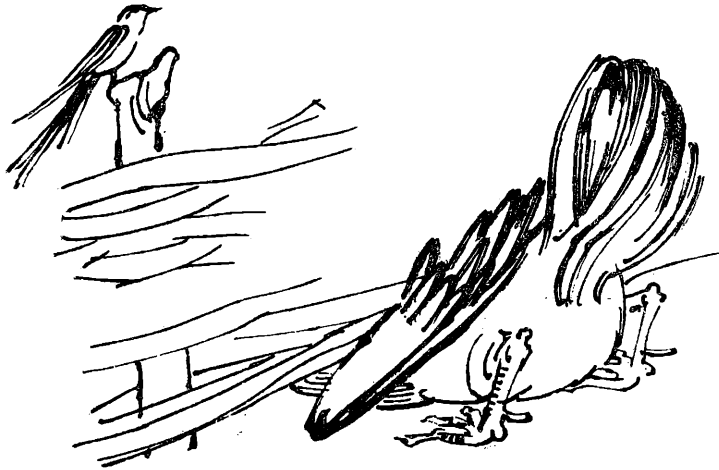

ПАНИЧКИ НА ШТАХЕТИНІ

На світ весняний вибравшись з землі,
Паничик кручений зирнув—навкруг травичка.
— Хоч би тобі який нікчемний пліт,
Хоч би вишнівка чи вербичка,
Щоб учепитися і вилізти у світ! —
Аж гляне він:— Ось, щастя, де ти?! —
Залізні крашені штахети
Мов ждали Панича багато літ,
Стоять, як вартові, повз шляху...
Панич не дав, звичайно, маху,
Вхопивсь, вчепивсь, утішився до сліз,
В один і в другий бік поліз,
Розрісся і розвився,
Аж на дорогу похилився:
— Ось я який —
Живкий!

* * *

Панички лише тоді ростуть,
Коли знайдуть
Покірну штахетину,
Щоб вибратись по ній на шлях з-за тину.

ПІВНІК

Заповзявся Півник
Вибитися в світ:
— Де тут, — каже, — дірка —
Вилізти крізь пліт? —
Ластівонька мила
Каже: — Дивний ти!
Адже в тебе крила —

Ти й перелети!
— В крила я не вірю!
Небезпечний літ!..
Де, скажи, тут дірка,
Щоб пролізти в світ?

* * *

Є такі ще й нині:
Вибитись у світ
Хочуть не на крилах —
В дірочку крізь пліт.

1953

Пес на Вола не має ока,
 Усе гав-гав, гав-гав.
 Хоча Віл Псу на ногу не ставав,
 Так Псові заздрісно дивитись збоку,
 Що Віл мав честь високу.
 — За що та честь йому? Ні за́ що!
 Коли б не я за нього мудрував,

То здох би Віл давно, ледащо.
 Він мною держиться... Гав-гав! —
 Тварини за Вола настійно обставали:
 — Коли б не він — то ми б голодували.
 Забув, як з голоду ти пояс підтягав? —
 Пес їжиться, пускає пінку,
 Дає свою оцінку:
 — Гав-гав!

Я чув давно, казали друзі,
 Що добре Віл танцює в плузі.
 От я стараюсь, горло геть подрав.
 Коли б не я, то вас би хтось покрав...
 — Покрав би а чи ні,— Псу Кінь говорить,—
 А діло тут не те:
 Віл цінності, Віл блага творить,
 А ти всю ніч лиш гавкаєш впусте,
 Щоб підлизатись до господаря двора,
 У чергу вранці стать коло цебра.

* * *

На світі є двоногі гавкуни:
 Хоч цінностей не створюють вони,

Так горлом намагають, брехуни,
І сняться їм посади та чини,
І заздрості пече їх згага,
І гавкають впусе, сподіючись на блага.

1962

СВИНЯЧІ РЕЗОНИ

Чого кричиш? Ще й не світає,
А ти вищиш, задравши ніс,
Мов хто тебе волочить на заріз?—
Коза Свиню питає.
— «Вищиш!»! А що ж, терпять, коли
Коню давно поклали паші,
Корові пійла піднесли,
Соломкою хрумтять овечки наші,
А я терпи, забута усіма,
Немов мене в хліві нема!
— Ох, пані, пані нетерпляча! —
Коза Свиню на глузи підніма: —
Не знаєш — служба та коняча:
Ледь-ледь свіне — на працю йти.
Корова молока дала дійницю повну,
Овечки віддадуть сьогодні вовну...
А ти?
В комфорті,
Мов на курорті,
Лежиш, сопеш
Та в череві ростеш...
Звідкіль така гарячка,
Претензії і нетерплячка?

Дістанеш по черзі!
— Іч, розбазікалась! — Козі
Одрізала Свиня: —
Твої резони брехнями підбиті!
Я знаю те, що в чергах при кориті
Я мушу быть і перша, і щодня!

* * *

Таку Свинячу вдачу
І в іншій місці бачу:
«Мені давай! Мені! Мені!»
Резони? Точно у Свині!

1962

СОПІЛОЧКА В МОСКВІ

В

Москву прямуючи колись,
Щоб на Декаді славу й силу показати,
Сопілочка з Бандурою зійшлись,
По-доброму в вагоні стали розмовляти.
Сопілка почала казати:
— Не думала, що доживу
Поїхати напоказ в Москву,
Засвідчити всьому народу,
Що й ми козацького, мовляв той, роду:
Не раз на рать смертельну проводжали,
І козакам добра бажали,
І веселили слави шлях,

І плакали, і розважали;
Не раз в дівчат на весіллях
Гуляли
І разом з місяцем у душу щастя ляли...
— Не чваньсь! — золотистий Саксофон
Фальцетом вигукнув на весь вагон.—
Штурпак з калини чи з лозини,
Недогризок козиний,
А з нами хоче стати вряд! —
Сопілочка, таке почувши диво,
В кутку завмерла боязливо,
Посунувшись назад.
— Голубонько моя, не скни! — Бандура
Одразу стала зла й похмура.—
Чого поникла сумно голова?
Не забувай, гляди, супутнице Сковороди,
Попереду — Москва!
А там не знатимем біди,
Хоч ми й не в позолоті.
Народів братніх там знавці
Дадуть усім свій суд і виведуть кінці
Умінню доброму й роботі,
Синам любові, штуки і краси...
Хай плеще Саксофон з метою злою,
Щоб славу і талант присипати золою,
Щоб дух приспять, глушити голоси.
Ірже сам та вищить,
Мов поросся у плоті,
А іншого змерзить —
Знаходить слини в роті.
Ховаючи злобу свою бездонну,
Розводить нечисть закордонну.

...Кремлівський зал. Старі
Сопілкарі

Зрослись із Сопілками
Засмаглими устами і руками.
...І мріє степ, і дихають гаї,
Дзвенять натхненні солов'ї,
І оживають в поетичній думі
Походи в дальнії краї
За правду й вільності свої,
І чути оборонні вигуки й бої
У степовому шумі...
...На полі чути — трам-там-там! —
Як невсипуща молотарка
У прохолоді ночі там
Гуде і весело, і жарко.
І електричні там сонця
З темряви роблять ясну днину,
Там животрепетні серця
Рухають течію зернинну.
...При місяці
 під плотом
 на дубочку
Пісень Сопілка витина.
Пливе ясна луна
По сонному ставочку,
А молоденькі голоси ведуть:
«Ой на горі та женці жнуть!
 А попід горою
 Яром-долиною
 Козаки йдуть...»

Кремлівський зал в пориві одностайнім
Сопілку проводжав під оплески вітальні.
А Саксофон, зігнувшись в три дуги,
За сценою яривсь од заздності й нудьги.

* * *

Новим надбанням всяк душею служить;
Майбутнє руки світлі простяга.
Але й історія сміється нам і тужить,
Бо є минувшина в нас люба й дорога,
Що кличе не давать чужацькій гнилі ходу,
Зове служити правдою своєму народу.

1962

ЗАСУХА В РОТІ

М

артин жагою на жнивах горів.

Затерп язик, не змочений у слині.

— Чого там горювать? — сказали жнивари.—

Он джерело холодне при долині:

Піди нагнись і пий! —

Мартин товстий;

Постоявши при джерелі,

Бреде назад, чорніший чорної ріллі.

Питаються його: — Попив, Мартине?

— Еге! Прийдеться, знать, загинуть:

Вода — як лід, кипить,

Та з джерела попить —

Потрібно гнуть хребта,

А в мене, бачите, комплекція не та!

Сусід у мене є (занадто вузьколобий):
Йому той стиль писань не до вподоби,
Коли, щоб скористать премудре джерело,
Потрібно нахилять чоло.

1957

БУХГАЛТЕР І КВОЧКА

Б

ухгалтер Квочку запитав:

— Ти все сидиш? — і головою похитав.—

Сиди, дрімай, невизнана вдовиця,
Коли тобі приємне сниться!

— Кво-кво! — наїжилася птиця.—

Хто б говорив про сидження і сни,
Тобі б мовчати:

Не менш від нас ви сидуни,

Та я висиджую курчата,

А ти просиджуєш штани! —

Бухгалтер засміявсь, узявшись в боки:

— Ти задавайсь, бреши, та не мені,

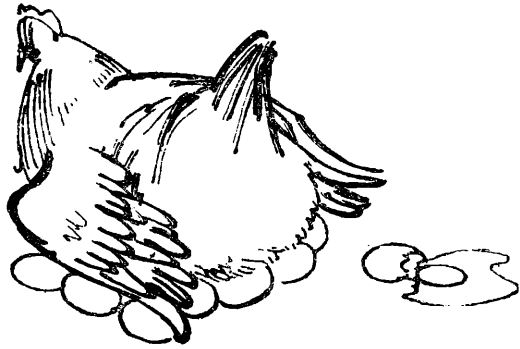
Бо знаю я: тобі пройшли всі строки,

І під тобою бовтуни дурні!

* * *

Сидить, бува, просиджує штани,
Аж мліє до восьмого поту.
— От,— каже,— я роблю роботу! —
А глянеш — бовтуни.

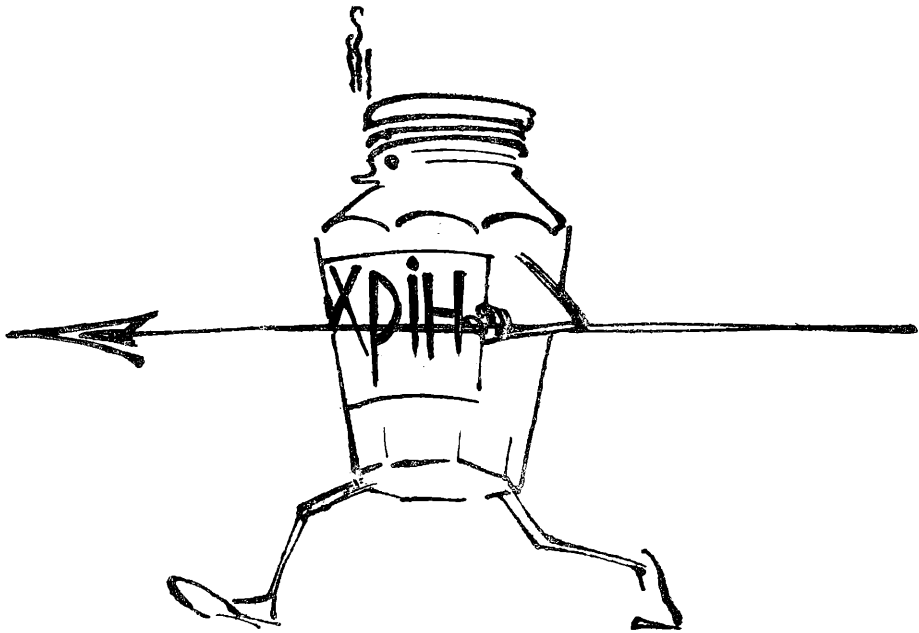
1944

VII

САТИРИКИ, ЦЮ ЧАРКУ П'Ю ДО ВАС!

*Коли жалом сатира коле
Ї в ній сфриву й злосї досїдє,
А розуму і сьрця не сїдє,
То з неї їам сьбра не багити ніколи.*

ХРІН І МОРКВА

З

городу овоч принесли у хату —
Веселу Моркву й Хрін сумний.
— Чого б то, — каже Морква, — сумувати?
Ти скоро на столі візьмешся старшувати,
Ти поміж нами головний,
Тебе у хаті всі боялись досі:
Аж піт на лоб впаде рясний,

Як свердликом закрутиш в носі.
— Ех, Морковко! Сумую не дарма —
Гризе мене печаль німа! —
Хрін одмовляє сумовито. —
Щоб я не бив у ніс сердито,
Підлив смачних майстри
(Хитренькі, обережні, лихо їх бери!)

До Хрину цукру додають
І ллють
Туди
Води.

* * *

Сатирики! Цю чарку п'ю до вас:
Ви не робіть із хрину квас!
Хай з хрину вашого, ще більш, ніж досі,
Б'є піт рясний і свердлом крутить в носі!

1957

ПОГАНКИ

Після дощу, як день удався погожий
І сонце розлило
І сяйво, і тепло,
Василик враз розцвів, як пишна рожа:
— Татусю, ідемо в байрак?
Ти ж обіцяв по губи? Так?
Пішли он з кошиками люди!
— Як, синку, обіцяв, то так і буде! —
Назбираним грибам забув Татусьо й лік,
А Син поганок кошик приволік
Ще й хвалиться: — Гарненькі! Височенькі!
От дома поїмо! Мабуть, смачненькі? —
Сміється Батько: — От дурненьке!
Таж то поганки! Трутина!
Таких поїж — могила путь одна! —
В рів кошик викинути хоче.
Син не дає. Сліз повні очі:
— Не дам! Мої! Я сам збирав,
Одну до одної старанно добирав;

В сусідського Едварка трошечки украв.
Едвар хвалив — немає кращих в світі.
Якщо отрута це — я сам в одвіті!
Не вам болить: як, що нам готувать...
— Е, ні! — говорить Батько.— Смішки!
За вами, малишня, ой, треба пильнувать!
Вам волю дай — наварите лемішки!..—
Син не дає поганок кинуть в рів,
Аж поки по руках —
Трах-бах! —
Татусьо мало не огрів.

* * *

Якщо таке не слуха батьківської ради,
Поганки в рот сує, мале — дурне,
Єй, по руках ударити не вадить.
Як виросте, удячно спом'яне,
Бо сам тоді і знатиме, й побачить,
Що — погань, що — гриби добрячі.

1962

СОВА ЗАХИЩАЄ ТАЛАНТИ

З акоханій у свій талант співочий,
Зозулі молодій у голову прийшло
Прославитись на все село
(Хто слави милої не хоче?!):
— Я, бувши в иріях по заграниці,
Набачилась, як там співають птиці —
Вигадники Щиглі, новатори Шпаки:

Змагаючись з Летючою Мишвою,
Донизу виснуть головою;
Що творить хто — вони все навпаки.
Отак таланти славні
Кують нове, ламають пута давні...
Ось я з'явлюсь з такою новиною —
Всі стануть тут ніщо передо мною! —
І почала на всю леваду
Кричать щиглячим і шпачиним ладом,
Мемекати ягням, сичати гадом.
Таких пісень не чула в нас земля...
Злетілись птахи: — Хто це? Звідкіля,
З якого капосного царства
Навіз такого нам штукарства? —
Озвалася стара Сова
З дупла
(Відома скрізь була
Як мудра голова,
Суддя, арбітр на всій мистецькій ниві):
— Я чую голоси ворожі, незичливі.
Новаторів мерзять? Вигадників ганьблять?
Тут не дають дороги ініціативи,
Засмикують Зозуль, Шпаків, Щиглят...—
Котячі витріщивши очі,
Сова читала сповідь до півночі.
Від слів гучних пустої похвальби
Попухли в слухачів і вуха, і лоби.

* * *

Не так Зозулі нам шкідливі,
Як Сови на мистецькій ниві:
Зозуля прищепить собі смаки нові
І винайде шляхи розумні і щасливі,—
Попробуй дати лад старій Сові,
Що в неї сторч стоять думки у голові!

біцяючи і любов, і дружбу,
Один Мистець
привабив Сміх
собі на службу.

Та Сміх за тиждень, зблідлий, поверта,
Мов скривджена смертельно сирота.

— Що трапилось?—стривожилися друзі.—

Попав у лапи каторжні катюзі?

Чи скупарю, який тебе ні за що мав,

Мов наймита, голодного тримав?

— Ой ні! Скажу по дружбі —

Не до душі прийшлося на службі.

Мені в одну годинку

На рот приладили сурдинку*,

Прийшлося питатися мені —

Сміятися чи ні?

Е, бачу я, попав у твань густу,

Утратив зразу силу й гостроту,

І дзвінкість вже не була джерелом.

Я став — мов той гусак з поламаним крилом.

Найгірше, що у всіх, кому раніше

Я серце лікував і тішив,

Від кого мав любов і славу,

Хто шанував мене весь вік —

В очах у них читав зневагу...

Так я

відрізає поли,

втік.

* Сурдинка — пристрій, що при потребі накладається скрипачами на струнну підставку, щоб приглушити звук.

* * *

Наш Сміх — слуга, і друг, і син народу —
До тих на службу не піде,
Хто нехтує його і дзвінкість, і свободу,
Сурдинку їм на рот кладе.

1958

НЕПРИСТОЙНИЙ ІЖАК

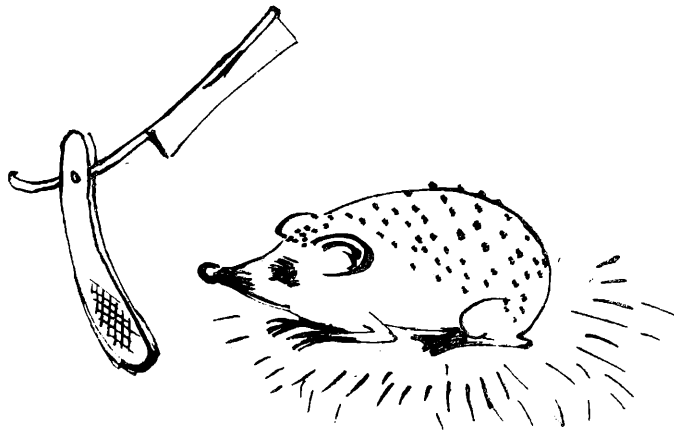
Якийсь керуючий чи трестом, чи й повище
На зборах солов'єм і тьожкає, і свище:
— Люблю сатиру я колючу як Іжак!
Вітаю критику, хай гостра наче бритва!
То наші спільники, де йде кривава битва
З усяким злом, що заважає так.—
Втішались слухачі, в долоні щиро били
(А ми б, скажіте, не любили
Промовоньку святу таку?!).
Керуючий всміхався любо-мило
І сам собі голубив твар гладку...
Верта додому. Жінка на порозі
Його стрічає, злякана, в тривозі:
— Прийшов Іжак. Як бути з ним мені?
«Ми,— каже,— з чоловіком вашим друзі.
Готов я завжди бути на послuzі,
Коли зі злом стає він до борні».—
Керуючий відразу сторопів:
— А... він поголений чи з колючками?
— Та де! Увесь немов уतिकаний штиками!

— Та як він смів?!
Погані, жінко, вісті..
Піди скажи йому —
Небритого такого не прийму.
Пристойність в нас на першій місці!

* * *

Ми знаємо таких дядьків:
Про критику й сатиру люблять говорити —
Мовляв, кохаю їх із вік віків,
А сам: коли б та критика була побрита,
Сатира щоб без колюків.

1960

Б Д Ж О Л А І Г А Д Ю К А

Бджола з Гадюкою розмову завели.
Гадюка так знущалася з Бджоли:
— Жало твоє — і сміх і горе;
Кусаєш ти не всіх, неначе по розбору,
А вкусиш — спухне, та й усе.
От я вкушу — укус мій смерть несе;
Жалю при всякій змозі,
Кого зустріну на дорозі...

Бджола

Відповіла:

— Слід знати,

Крім люті й зла,

І серце, й розум треба мати!

* * *

Коли жалом сатира коле
І в ній отрути й злості досить є,
А розуму і серця не стає,
То з неї там добра не бачити ніколи.

1959

ВЕДМІДЬ

Ведмідь найшов картину,—
Змальовано ялину.
Стоїть вона,
Мов наречена чарівна.
А на гіллі,
Залитій світом,
В горішки граються, мов діти,
Дві білочки малі.
А мати скраю
На діток гордо позирає —
На вищу радість на землі...
Ведмідь — лісів тайгових житель —
Вимогливий цінитель;
І голову схилив,
І око мружить:

— Не те... Не так... Не дуже...
І хто таку схвалив?
Така робота не прославить.
Тут треба децицію підправить! —
Щоб не гулять дарма,
Хапає пензель. За хвилину
Звірків нема,
Сів вулик на ялину...
Погасли радісні сонця,
Померкли задуми митця.
Ведмедю праця видалась похвальна:
— Поправочка моя прегеніальна!

* * *

Чекає горе декого з митців:
Ведмедя я у Лева бачив,—
Переговори вів,
Щоб Лев його редактором призначив.

1955

ДЯДЬКО ЩУР

Серед ночі у дім прийшла мертвяща тиша.
У спільній кухні, де весь день бедлам,
Нема нікого. Тихо стало й там...
Із нірки вибігла хитренька Миша.
Нюх-нюх — цебро помийне, запах ковбаси
(Нехай її, прокляту, скажуть:
В залізі схована, не поїси!).
А хто це під столом, мов злодій, лазить?
Це Щур!

— В коморах, дядьку, повно вам добра,
Ковбаси, масло, сир і сало,
Так вас сюди лихе загнало
Поласитись з помийного цебра?
— Хо-хо! Дурна!—говорить Щур глузливо:—
Є вищий інтерес, тобі на диво:
Митець я! На горшках як грать почну,
Уранці дім гуде про музику нічну.
Бува, і вдень в куточок тут залізу —
Куди твоє кіно, театр і телевізор!
На кухні всяку чуєш новину:
Як заведуть язик від скуки та безділля,
Розводять, женять, родять без весілля,
Мирять держави, зводять знов війну...
Признаюсь, маю думку потайну:
Багаті тут, на кухні, теми —
Писать романи б, лірику, поеми!..—
А Мишка в нірку — ш-шур:
— Ой дядьку Щур!
Чи добре б то було?
Від творів тих помями б несло!

1963

М А К

На квітнику велике свято:
Раптово розцвіло квіток багато,—
Розкривсь червоний Мак!
На Мак милується усяк.
Один завмер, хвилюється, не дише;
Той вірша «Мак» під яблунькою пише,
Співає квітам пречудовим славу
За їх красу яскраву...

Прекрасні квіти виділись у сні.
На ранок дивляться: чи вірити, чи ні?
Квітник погас, мов надвечірні далі,—
Зелені маківки стирчать такі сумні,
 А на землі — пелюсточки зів'ялі...
Мак всяк хвалив-хвалив,
Ніхто водою не полив!

Так гублять пелюстки таланти молоді,
Нам любі і в мистецтві, і в труді,
Якщо, зустрівши словами вихваляння,
Не поллемо їх справжнім піклуванням.

1953

Я Б Л У Н Я

І. І. Майку

осна, що поруч Яблуні росла,
Якось питає Яблуню: — Сусідко!
Всьому життю твому за свідка
 Я з давніх літ була.
Немов на довгій ниві,
На довгому віку
 Ти долю відала гірку
І знала дні щасливі;
І дощик листячко ласкав,
Південний вітер пік,
І град безжально сік,
І соловей тобі співав,
А ти своє на світі добре знала:

Щоб віття гнулось від плода,
Ти для людей не шкодувала
Ні соку, ні труда...

Скажи: хто зустрівавсь тобі в житті,
Про кого бережеш ти спогади святі? —
Сказала Яблунька: — Сусідко мила!

Охоче я скажу,
Про кого спогади я в серці бережу,
Кого я все життя любила:
Нехай благословенна буде та рука
Садівника,
Яка

Колись мене, зелену дичку, нащепила,
Щоб сорт високий
У собі носила,
Щоб яблука мої червонобокi,
Найкращі у садку,
Медові, запашні, іскристі,
Цінилися людсьми, мов перли чисті.
Якщо народові даю користь яку,
Вся честь — Садівнику!

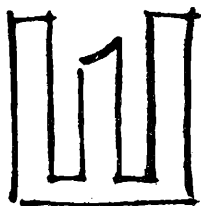
* * *

Навчителю! Це ти
Мене підтримав, юнака,
Як кладочка схибнулася тонка,
Щоб я не впав із висоти
В бурхливу воду,
Ти показав стежки, якими йти
Служить народу!

1956

ДЗЕРКАЛЬЦЕ

К. Крапіві

видкий Миколка з вулиці прибіг,
Сьогодні в нього день гарячий дуже:
Нахлюпався у дощовій калюжі
І з хлопчиками мав гарячий бій.
А потім по городі грали в жмурки;
Штанці — задрипані, з сорочки — цурки,
Усе лице в смолі,
Під носом юшка запеклася,
Під оком смуга розляглася,
Кривава пляма на чолі...
Миколка в дзеркальце зирнув
І з несподіванки здригнув:
— Ой-ой! Які погані свідки!
Сьогодні в гості мав іти до тітки —
Там іменинник брат Іван,
Там гратиме баян...—
Миколка з горя ледь не плаче
І дзеркальцем об лаву брязь:
— Нехай ніхто не бачить,
Що на мені і кров, і грязь!

* * *

Не одному мені здається —
Сатирі так частенько дістається:
Об лаву брязнуть нею, люті й злі,
І думають — немає плями на чолі!

1958

НЕЗРУЧНИЙ ТАЛАНТ

день народження, на літнього Миколи,
Друг Пса прислав із собачарні-школи
(Ми любимо дарувати заради світлих днів!):
— Прийми, Миколо! Скарб, а не собачка!
Талант! На диво всім шукачка!

Хабарників, хапуг і брехунів,
Неробів, лизоблюдів, лежебоків,
Любителів доносів, сварок, склоки,
Хвальків, пустих балакунів,
Короткозорих пустунів —
Не стерпить нечисті ніколи.
Обгавкає — хай де,
Хай хто — візьме за поли,
Хоч де — знайде!
Зі злом в запеклій боротьбі
Послужить, друже мій, тобі! —

Микола, звісно, рад. Складає другу дяку:
Таланти любить він, шанує здатність всяку,
Бо то природи дивний цвіт;
Йому, начальнику в окрузі,
Такі таланти — щирі друзі,
Вони нам творять кращий світ!
Привіт, привіт
Умілій школі,
Яка прислала дар Миколі!..
Минає кілька днів, і бачить він,
Що Пес — не радість, зайвий дзвін:
Підручних, друзів і кумів Миколи
(І саме тих, яким
Він вірив серденьком палким)
Зганьбив той Пес, хапаючи за поли.
Микола знітився, стривоживсь, розгубивсь:
Довіривсь Псу, проспав, недодививсь,—

Набрався Псюка злої волі —
У власній хаті, гемонська мара,
Геть тещу покусав, як брала хабара,
Щоб передать Миколі
(Знать, тонкощів таких не навчено його,
Щоб розпізнав, коли хабар той для свого).
— Умгу! — Микола мліє.— Йди ти к богу! —
І вигнав Пса до біса на дорогу.
Заплакав Пес: — Старавсь — не догодив...
Йому б такий талант, щоб без зубів ходив!

1959

ФАГОТ І РОЯЛЬ

Чого засумував і голову схилив! —
Рояль спитав Фагота по виставі! —
Занудьгував по невмолимій славі?
А чи слухач роботи не схвалив?—
Фагот: — Поцілив ти в боляче!

Ти сам там був,
Все бачив,
Чув.

Я дві години грав, старався,
Гарячим потом обливався.
Які колінця викидав!
Я силу всю вкладав,
А слухачі, понуривши лоби,
Плескали так, аби-аби;
А Скрипочка заграла —
Вмить ожила вся зала.—
Всміхнувсь Рояль:

— Сказати правду мушу,
Та Скрипка всіх взяла за душу,
Вона співала їм про те,
Що в серці їхньому цвіте,
Сьогодні любе, завтра неозоре,
В очах їх засвітило зорі...
Учись трудитися й творить
І серцем з слухачами говорить!

1925

С И Н О К С А Т И Р И К А

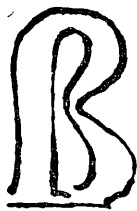
В

Сатирика родилось хлопчєня.
Іменувать зійшлася вся рідня.
Найперше Повитуха мала слово:
— Я раджу дати дїтлахові
Ласкаве ім'ячко Ягня.
Яке багатство сховане в цїм слові!
В нїм запорука успіху й любові...—
Сміється Тїтка, жвава молодиця:
— Синку Сатирика ім'я це не годиться.
Не жартома я б Іжачком
Хлоп'я назвала,—
Із материнським молочком
Ця назва душу б формувала.
— Кхе-кхе! — Бабусенька з кутка.—
А я б нового молодцюгу
Хрестила в Скорпіона, чи Перцюгу,
Чи по-туркменськи в Довбню-Токмака.—

Тут серед хати Дід вродився,
Ставний, кремезний, наче дуб;
Дід дужим голосом гордився:
— Хай хлопець зветься Правдолюб! —
Аж Прадід висунувсь з-за печі,
Де доживав літа свої старечі:
— Зовіть хоч Левеням,
Хоч Тигреням,
А ймення те не варт гроша,
Як буде в нього заяча душа!

1958

ВІСЛЮК І КІНЬ

іслюк завиграшки, легенько віз
З половою великий віз.
Назустріч — Кінь. Поклажі не видати,
Але з напруги він і мокрий, і горбатий.
— Дивись! — Віслюк хвалився.—

Я гору волочу
І навіть не крекчу,
А ти... весь піною облився,
Сопеш як, неборак,
Ідеш повільно так.
Хіба поклажа та

Така важкезна дуже?
Що в тебе там? — пита
Віслюк байдуже.

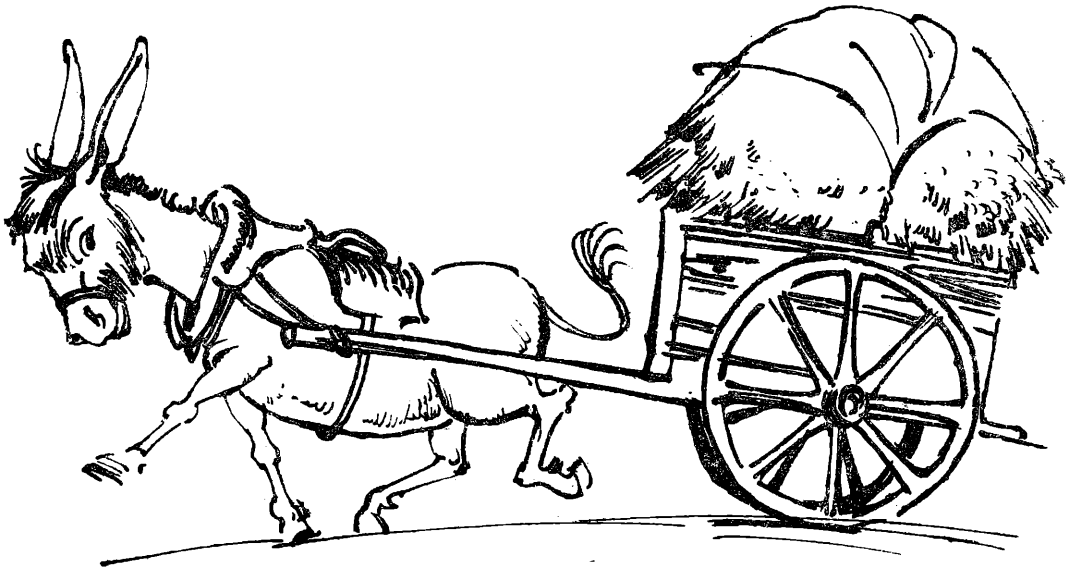
Кінь каже: — Золото, мій друже!

* * *

Хваливсь Іван Іванів,
Що настругав романів,
Що праця та йому легка...
А їх вага яка?
Як та поклажа в Віслюка!

1955

ГОРОБЕЦЬ СКАРЖИТЬСЯ

— **П**овір на совість на мою:
Я заздрості у серці не таю,—
Горобчик каже Солов'ю,—
А щось таки пече у грудях,
Коли тобі я чую славу в людях.
Звідкіль у тебе пісенька така —
Багата, мудра, ніжна і дзвінка?
А я викручую, буває, язика —
Себе самого слухати противно:
Ні серця, ні ума, аж дивно...—
Всміхнувся Соловей, співати перестав:
— А ти б, голубчику, по світу політав
Та придививсь, подумав, щастя попитав,
Удачі пережив та життєві незгоди;
В лугах, лісах, горах, на водах
Таяться радощі і горе та біда...
Коли ж дістанешся до рідного гнізда —
Сама полетється пісня, як вода! —
Замисливсь Горобець, надусав пір'я:
— Негоди... Горе... Дальній літ?..
Ні! Кращий, мабуть, світ —
Моє подвір'я!

* * *

Щоб піснею завоювать довір'я,
Щоб серцем слухали тебе й любили —
Ти не вростай в траву подвір'ячка свого!
Кидайсь у вир життя на дужих крилах,
Натхнення пий із джерела його!

1962

Відламана безжально бурею жорстокою,
 Галузка за водою річкою глибокою
 Пливла
 І сумно думала, сірома:
 В яке майбутнє невідоме
 Вода її несла?

«Чи винесе мене
 У море неозоре
 І сумно у безсиллі
 Битимусь на хвилі?
 Чи сила річкова,
 Нап'явши гордо груди,
 Награвшись, викине, бува,
 Байдужа, і забуде?
 Чи, може, доля винесе на береги ясні,
 І щастя посміхнеться радістю мені?..»

— Галузко, стережись біди! —

Чиясь з води

Почулась мова.—

Униз по течії завзяті риболови
 Збираються темряву освітять,
 Виловлюють гілля і деревину;
 Потрапиш їм в лиху годину,
 Згориш і ти
 Цієї ночі...—
 Галузка голос подає:
 — Я долі іншої й не хочу.
 Радіє серденько моє,
 Бо щастя більшого не тра —
 Згоріти для громадського добра!

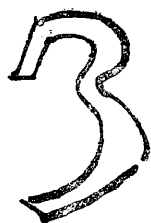
* * *

Я буду щасливіший в світі,
 Якщо свої шляхи в житті,

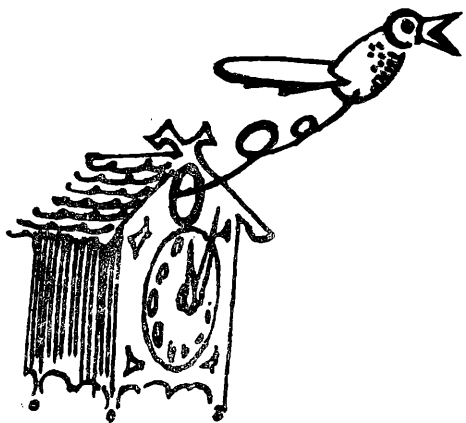
Трудами довгими зогріті,
Вогнями серця позначу
І, як галузка та, життя кінчу.
Нехай вогні ті блиснуть у путі
Тим, хто сміливо йде в ясну нову дорогу,
Щоб людству збудувать пресвітлу побудову.

1944

ЗОЗУЛЯ НА ГОДИННИКУ

З битошник Гриць одної ночі,
Зловчившись, Солов'я піймав,
Коли мистець, закривши очі,
Коло гніздечка діточкам співав.
У койчик посадив, запер кріпкенько.
— Отут співай,— говорить,— голосненько!
Давно я від людей чував:
Талант ти знакомитий.—
Але мовчав співець, тяжкою тугою сповитий.
Хіба розкриються уста
Для славлення любові й світу,
Коли із кожного кута
На тебе дихає нудота і пригніта?!
— Ку-ку, ку-ку! — Зозуля на стіні
З годинника старенького озвалась.—
«Талант!» Сказали б те мені,
Я їм за довгий вік накукувалась!
Чи темінь, сум за серце тиснуть,
Чи сонечко, чи хмари в небі виснуть,
А я кую свої пісні,
Лічу години й дні,
З нудьги не кисну
У тихому кутку...

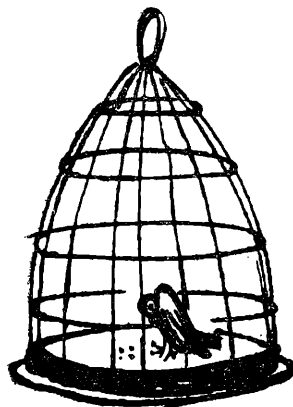

Наслідуйте ж мені,—
Ку-ку! Ку-ку-у...—
Ураз щось дзвенькнуло й завмерло.
В Зозулі зразу дух заперло...
— Отак? — сказав співець сумний.—
Талант твій, бачу, залізячий,
Який не тішиться й не плаче,
Бо він у тебе... заводний!

* * *

Зозулі-кукали з талантом заводним
Ні серцем, ні умом співать не годні;
Як не вичванюються ним,
А не дійдуть у глиб в серця народні.

1959

НЕЩАСТЯ В САДКУ

рийшов наказ, рішуче слово:

«По силі голосів
Обрати терміново
Господаря лісів!»
Від світу до темна
Точились перебори,
І думка зборів
Одна:

— Та Щиголь хай, хоч замалий він досить,
Важку корону носить!
Загальною увагою щасливий,
Веселий, скромний і правдивий,
Сам серцем чистим любить все,—
Нам щастя й радість принесе!
А на науку й оборону
Додать йому Рябка й Ворону! —
Минуло кілька днів,
Як кожен подивом піснів:
Їх Щиголь враз почав щось харамаркать,
Узявсь на всіх нудливо каркать,
А одного надсонячного дня
З гілля почувлась гавкотня.

* * *

Нещастя з Щигликом, нещастя й гріх:
Наслідував порадників своїх.
Біда, хто власного ума й смаку не має,
З чужого голосу мотиви переймає!

1959

ГОРЛИЧКА І ДЯТЕЛ

— Д

овбе й довбе! Довбе й довбе! —

До Дятла Горличка голівку нахилила.—

Невже той дзьоб не заболить тебе?

Чи наша пісня Дятлові немила?

Ти вслухайсь: по садах

Щебече любо кожен птах;

Поглянь: цвітуть сади убранням запашним,

Милують око й дух небаченою грою...

Ну, й говори із ним:

Я — про квітки й плоди,

А він, гляди,

Шука щось під корою...

— О, серденько мое! —

Озався Дятел дорогій сусідці: —

З нас кожному своє:

Тобі — щасливо туркотать на вітці,

Мені — довбать кору в усяку пору,

Шукати й нищить нечисть і потвору,

Яка, коб вилізла в сади,

Понищила б і квіти, і плоди.

* * *

Не всім судилася однака доля:
Один кує болванки розігріті,
Той весело співа, мов соловей на вітті,
А третій трактором рокоче серед поля.
І добре: паразитом не живем на світі!

1961

ДОМОВИЙ ЛІХТАР І СВІТЛЯЧОК

а пишному будиночку з колонами,
З фігурками, з балконами,
Ліхтарик домовий проказував усім:
— Це дім
сімдесят сім,
сімдесят сім...—
Ліхтарика удень ніхто не помічав,—
Ліхтарик, тихий, спав, мовчав,—
А тільки сонце спати ляже
І пільма все навкруг обляже,
Господар вмикача крутне —
Ліхтар, гордуючи, почне:
— Сімдесят сім, сімдесят сім!
Я сонцем сяю в домі цім...
Дивись і вчись,
Як я, світись! —
Ліхтар гукнув повчально Світлячку,
Що поблизу світивсь у вишняку.

І відповів Світляк лукаво:
— Дивлюсь і вчусь!
Чужа у тебе сила й слава,
А я... своєю силою свічусь!

* * *

Не викличе той заздрості й на мить,
У кому світ чужий блистить;
Прославим тих, хто сяйвом душу гріє
І внутрішнім вогнем, хай скромним, а яріє!

1959

ЗОЗУЛЯ

Зозуля сховалась в густім вишняку
І плакала журно на долю гірку:
— Ку-ку! Ку-ку! Ку-ку!
Одна тільки радість судилась мені —
Самітній кувати в оцій гущині
І солодко мріять про щастя, про славу,
В куцах нарікати на долю лукаву...
Як тяжко, як важко родини не мати
І щастя не знати дітей годувати,
Прожить сиротою, вмирати самітній,
Лягти невідомій в труні непривітній...
Ніхто не одвіда забуту могилу,
В ногах не посадить вербичку похилу,
З очей не загубить сльозинку палку...
Ку-ку! Ку-ку! Ку-ку! —

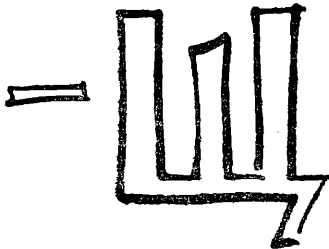
На цей журливий спів пташиний гурт,
однак,
Не виявив Зозулі співчуття:
— Як можна вік одне співати так,
Сховавшись від життя?

* * *

Поете, друже наш єдиний!
Який душею б ти не був багатий,
А відгородишся за кабінетні стіни —
Ми матимем пусту Зозулю, не митця.
Пропав талант. Почнеш співати,
Немов Зозуля ця.

1953

БРИТОВКА І ПЕРО

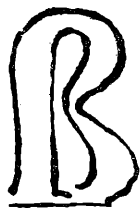

о доброго, товариш Гострота? —
Перо веселе Бритовку пита.
А та:
— Жартуєш? Гострота — велика сила!
Господар мій сів до стола писать
І олівець узявся підтесать,
А я його нехотячи вкусила —
До кістки руку просікла...
— До кістки? Пхе! Які діла!
Господарка моя — хитренька молодичка —
Мене до діла узяла,
Сусідці за якусь дурничку

Так всипала та так дала —
Сатиру-пісню написала,
Накапала і наплескала,
Що та світ за очі втекла.
Ти бачиш? Можеш заздрити: вістря мое
Не до кісток — до серця дістає!..
— Так, так... Замислитись — ціла наука.—
Сказала Бритовка Перу.—
А от ума не доберу:
Кому себе дало ти в руки?
Чому служило ти? Якій меті?
Дрібниці! Чварам! Чвані!
Не заздрю радості твоїй поганій.
В нас Пера — прості й золоті —
Були завсіди у пошані,
Ми славу слали їхній гостроті:
Талант не йде служити бредням диким,
За правду, честь грудьми стає.
Немає слів — і в тебе здатність є,
Так хай вона ділам великим
Свою пресвітлу силу віддає!

1944—1963

БРИЛЬЯНТ

одній родині
Лежав Брильянт у скрині.
Від прадіда до внука
Передавалася

неоцініма

штука,

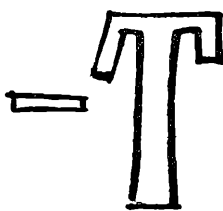
Як річ старовини,
Без радості й ціни,
Що кожну річ
Освітлювать повинні.

* * *

Мов темна ніч,
Талант дурний,
Коли лежить у скрині.

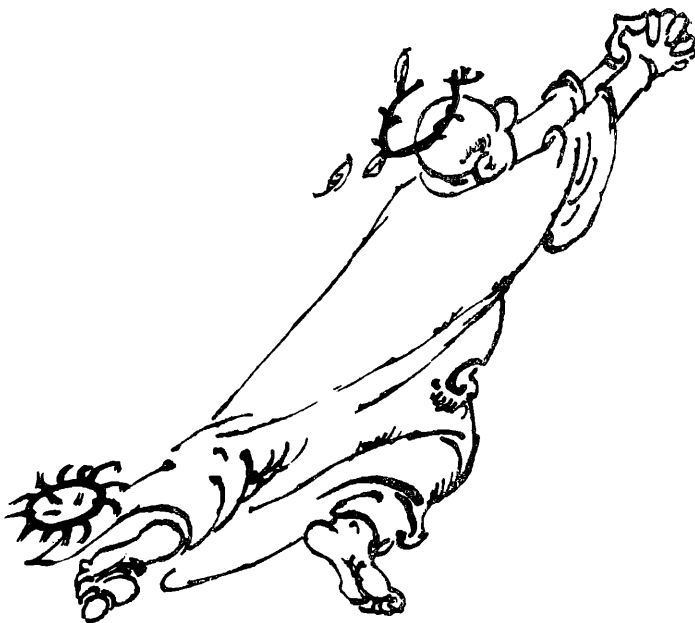
1962

ГОЛОСНА ПАПУГА

и чув, яка Папуга голосна!
Гуде луна під небесами!
— Не в тім біда, а в тому, що вона
Усе життя кричить те саме!

1959

ГЕНІЙ І РЕП'ЯХ

Геніям, як грішним нам: вмирай!
Помер один. Слізьми біду облили.
Друзьки піднесли перепустку у рай
(Відомо: папірці — велика сила!).

І Геній в небі вже мов птах.

А до поли його пристав Реп'ях.

— А ти чого, небого? —

Промовив Гудзик строго.—

До раю входять лиш великі та святі,

А ти на Генія в газетах не вінчався,

За святість по церквах не величався.

Тебе по запаху признають Реп'яшком

І з раю виженуть старенькою мітлою.

— Не бійсь! Я непомітно, під полою
За Генієм протиснуся бочком.

Побожимось, що чаркували разом,
Що один одного в газетах вихваляв,
В президії один одного виставляв,
В поважний кабінет влізали плазом...

За спиною чужою у раю
Скуштую райської дурнички.
У всіх світах однакі звички.
Так думаю, на тім стою...—

Та воїнство небесне
На цей раз виявилось чесне,—
Гірка, як правда, відповідь була:
— Облиш! Не підпускай туману!

У нас — без блату і обману,
В нас в книзі пишуться усі діла,
Кому талант великий доленька дала.
Тебе у книзі цій нема.

Назад! Не прись дарма! —
Гадюка Реп'яшку по серцю поповзла,
Обухом новина вразила люта:
У Генія була
Вся слава дута!

* * *

Хитренькі Реп'яшки — цей витвір долі злої,—
Ховаючи в душі нікчемну пустоту,
Шукають Геніїв, щоб з ними під полою
Пробратись в рай, на висоту.

Вже осінь в двір повзе через ворота.
 Для всіх сумна її нестримана хода.
 Старим Куркам лиять прийшла охота,
 Щоб в пір'ї теплому зустріти холода.
 І Півень-бойовик, зачувши осінь хмуру,
 До серця, мов змію, пустив гірку зажуру.

І тільки Курочка — весела, молода,
 Із виводка весняного, марцівка,
 В подвір'ї крутиться, мов на весіллі дівка,
 Сокоче, що є сил, збитошниця двора:

Нестися їй прийшла пора!

Ну що ж, зерна поїла, слава богу?

Плати! Від тебе ждуть добра!..

— Паньматки! Дайте-но дорогу!

Старі — на бік! Своє ви однесли

Колись,

Гайда на пенсію безногу!

Я покажу свою юнацьку змогу,

Свою можливість, силу і красу:

Ураз яєць півкопи ізнесу,—

Куди тобі качині чи гусині,—

Ну чисто закордонні, страусині!

По світу славу вітер рознесе:

«Ось молодушка яйця в них несе!» —

Знайшлись серед старих охочі подивиться,

Чим світ потішить донька молода,

І смирно стали в чергу (пренаївна птиця!),

Почали кудкудахкати, хвалиться:

— Талант! Є чим і нам, старим, гордиться!..—

Аж молодушка скочила з гнізда,

Оглянулась на труд на свій великий

І хильці-хилечки, без сокопу і крику

За хлів сховалась в бур'яні,
Бо сором пік, як на вогні:
Одне яйце, однісіньке —
І те манісіньке.

* * *

Є молоді: задравши носа вгору,
Скрізь чваняться, що можуть зрити гору;
На старших, з досвідом, що є для нас зразком,
Очима косять, плещуть язиком.
А справу повести — скажу без зла —
Їх не стає і на малі діла!

1962

Ц В І Р К У Н

Не спить Цвіркун веселий ночі
(Ще, знати, щастя в нього є!) —
Добродій Кум доручення дає:
— Шануєм твій талант співочий,
Візьми мандат — преславний хор створить;
Щоб місто, села, доли й гори
Схилялись перед ним з поваги і покори,
Щоб світ почав про нього говорить.
Пройдись садком, полями і лісами,
Поодбирай достойних, з голосами...—
І заходивсь Цвіркун,
Впріваючи в напрузі,

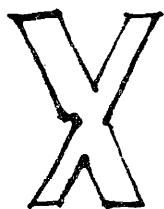
Збирать співців:
— Ей, милий кум!
Сусіди, друзі!
З ким пив, з ким їв,
З ким ночував у ріці,
Пишіться в хор скоріше!..—
Ще май не відшумів —
Хор заспівав, що вмів.

Добродій Кум співаком не родився,
А й той за голову у відчаї схопився:
— Дарма мандат тобі довірив я!
Ну й назбирав ти безголосих раків!
Чому б не взяти видатних співаків —
Зозулю, Жайвора та Солов'я?
— Пхе! «Видатних»!
Мої співці вартіші них.
Бо ті старих пісень співають,
Що їх весь світ
Вже знає сотні літ.
Мої ж нове щось витівають
Та ще й таке, скажу, нове,
Що слухачів хапає за живе.
Якось чужі нас чули птахи перелітні,
Так обіцяли лаври нам всесвітні.
— Чужі? До нас таких арбітрів не веди,
До нас з піснями цими не ходи...
Давай мандат сюди!

* * *

Хотіли Цвіркуни щось дивне нам співати,
Так вінником народ їх випровадив з хати.

СУЧОК

удожник змалював прекрасний кущ троянди —

Гілля й квітки, букети і гірлянди —

І Жабку на гіллі (гадав — сучок),

Зелену Жабку Чок-чок-чок.

Не встиг картину ту на виставці поставить,

Як критик-слабачок

Почав картину славить.

Та й слава то була не слава —

Дивина,

Чи то лукава,

Чи дурна:

Не майстра вдалого, не рожі пречудові —

Прославлено сучок луною по діброві...

Художник оглядівсь і зняв сучок з гілля,

А слава не вгава — вихрує та гуля;

Згнила і Жабка вже під кущиком троянди,

А слава залягла в архівні фоліанти,

Сучку чіпляла на чоло

Блискучі літери заглавні,

Як вчені критики, було,

Про труд художника труди писали славні.

* * *

Є, кажете, такі, на Жабку схожі,

Що славу ссуть,

Бо приросли до рожі?

Ну, звісно, є. Але не в Жабці суть.

Про славу річ веду, яка така була
Причеплива, мов та закохана вдова.
Та не про ту, що труд людину позначає,
А чи заслужено народ митця вінчає,
А ту, якою критик-слабачок
Вінчає Жабку Чок-чок-чок.

1958

КАЧУР

Ках-ках-кав, задававсь, ходив із перевалом.
Ах, шийка-перламутр! Ах, хвіст гачком!
Вже до своїх не пригортався з палом—
Сусідок попід пліт відвідував тайком.
Хай лиш сусід-нетяма задрімає —
Вже Качур там, сусідок обнімає.

Зі скаргою свої звертались до Індика,
Щоб до порядності покликав;
Індик мораль читав,
На добре навертав —
Дарма!

Що суд, як честі й совісті нема?!
Було багато слів про кепську славу,
Ганьбило Качура ціле село —
Не допомгло!..

Аж бачать: Качур волоче крило.
Сусід вчинив розправу:
Коло своїх збитошника спіймав

І, не заводячи судову справу,
Дрючком крило безжально обламав.
І, справді, дивина:
Мов підмінив хто джигуна.
Коли вернувсь з-за плоту,
Скрізь галасав про совість і чесноту:
— Пильуйте! То окраса в нас одна!

* * *

Спитаєте: яка свята причина?
Таж замашна дрючина!
Хтось, може, дорікне мені:
Байкар дрючком махає!
Ну що ж, бувають ліки несмачні,
А п'єш. А п'єш, бо помагає.

1963

ЗАРОЗУМІЛИЙ СИЧ

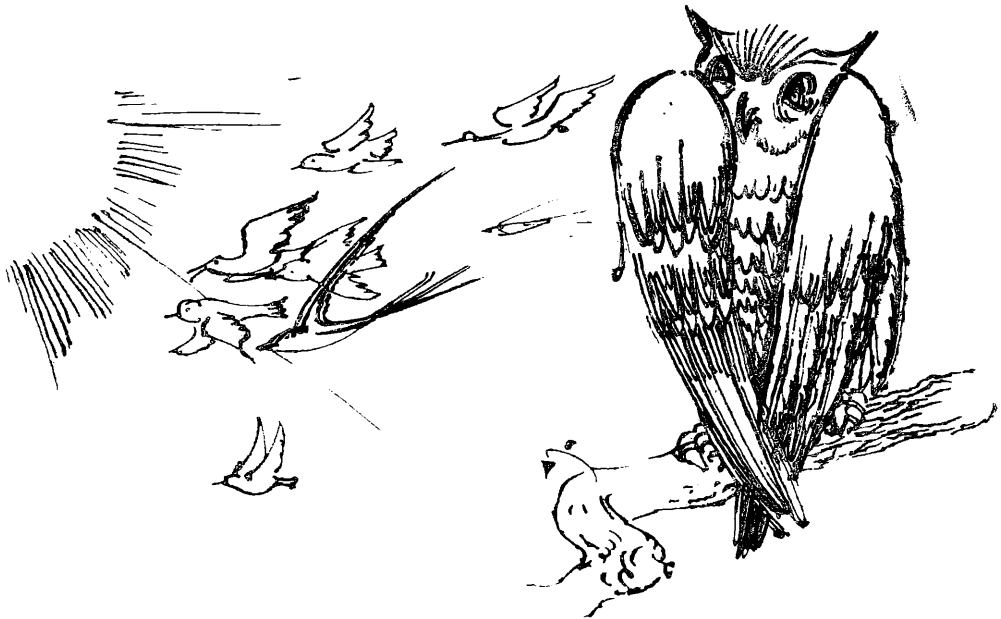
садах, лісах, степах
Заметушився кожен птах:
Із певних уст дізналися вони,
Що завтра вранці Сонце яснолике,
Яке за хмарами ховалось до весни,
Над обрієм засяє щастям превеликим
І, радісно всміхнувшись даліні,
На небо виїде в яснім своїм човні...
Неспана ніч...
Розмови...
Хвилювання...

Зібралися гуртом зустріти Сонце зрання.
— Летім! — плечем тиснулись до плеча.—
А ти чого сховавсь? — питаються Сича: —
Сутулишся і очі геть одвів,
А в них горить зневага дика?
— Летить вже ви! — Сич хрипко відповів.—
А я... Щоб Сич якийсь там Сонце стрів?
Для Сонця буде честь велика!

* * *

Розмова в нас зайшла про велич і таланти,
Що їх великий труд не ліг у їх гробу,—
Про Паганіні, Рафаеля, Данте,—
Нам заперечив Сич і чвиркнув крізь губу.

1962

VIII

НА ОБІДІ У КОТА

*Від крифіки боки з іржею не ховайґе,
Не пхенькайґе, не нарікайґе,
Що їре безжально вам боки,
Бо добра крифіки — як для Ножів Брусси!*

ГЕРОНИМ

К

олгосп купив коня Гнідого —
Баского, молодого;
Коли біжить —
Земля дрижить
Під ним.

На другий день їздовий Героним
Запріг Гнідого в плуг з Гнідою,
Оре з великою бідою:
Гнідий то вбік шарпне,
То впусить посторонки,
То гопки скаконе,
То грається навперегонки.
Він радий всякі фіглі гнуть,
Аби лиш плуга не тягнуть.

Сердитий Героним Гніду, знай, лупить,
Хоча вона одна насилу плуга цупить.

Сусідка,

Яка всьому

Тому

Була за свідка,

Сказала гаряче йому:

— Гніда, нещасна, тягне плуга,

А ти її так тяжко б'єш!

А ледаря цього, мов друга,

Ти жалуєш і пальцем не торкнеш!

— Мовчи! — Йй Героним шепоче.—

Який дурний собі нещастя хоче?!

Гнідий підкови гострі носить,—

Не догоди,

То жди

Біди.

Дивись — я босий!

* * *

На вулиці столичній

Мені зустрівся Героним:

Друкує скрізь статті критичні,

Вважається вже провідним,

За мудрість славиться гарячу;

Та й тут свою не зрадив вдачу,

Бо напрям вченого труда

Вирішували ноги.

Він, пишучи, уважно погляда,

Чи гострі в автора підкови?

БРУСОК І НІЖ

бік штовхнувши мовби ненароком,
Смішливий Свердлик запитав Ножа,
Що поблизу лежав:
— Чого ти на Бруска сердито косиш оком?
У вас з ним давні нелади?
Боїшся, що завдасть біди,

Потре тебе strapатим боком?
Від лежанки росте іржа, а від іржі
Пропаші Бритви і Ножі.
Тож як, братухо, не крути,
А доведеться вам спізнаться...—

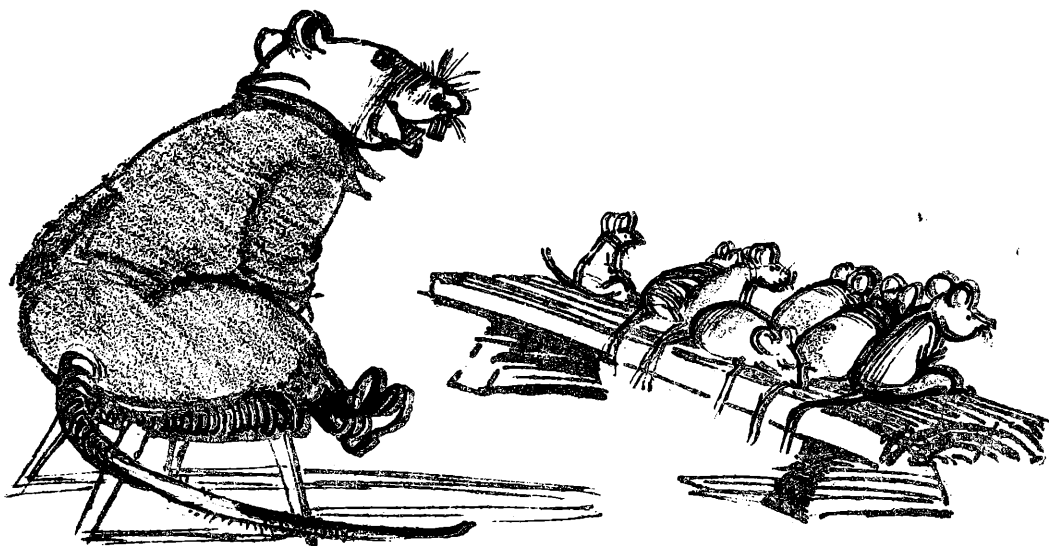
Почав Ніж-лежебока заїкаться:
— Глу-глу-глузуєш ти!

Не дуже-то приємно,
Коли Брусок почне боки товкти!
Аж іскри б'ють, перед очима темно...—
Всміхаючись, Брусок сказав Ножу:
— Хто зна мене — із тими я дружу.
Доб'юся я такої гостроти,
Щоб з нею твій талант набрав нової сили,
Щоб славили тебе, цінили і любили,
Для щастя для твого доб'юсь...
— Ох, Брусику, боюсь!

* * *

Від критики боки з іржею не ховайте,
Не пхенькайте, не нарікайте,
Що тре безжально вам боки,
Бо добра критика — як для Ножів Бруски!

1961

НА ОБІДІ У КОТА

Збирайтеся, Мишва, хто любить смачно їсти! —
Гукнув веселий Щур, забігши до сусід.—
Не маю часу вам докладно розповісти,
А коротко це так: наш Кіт дає обід,
А по обіді, гм... читатиме нам драму
(Бо ж він — відомий драматург!).

Та наше діло там,— в кулак сміється Щур,—
Веселе — смійсь, Кіт плаче — плачмо до нестями.

І ще вам треба знать:

Подобається, ні, а не пищать! —

Гукнули Миші: — Згода! Ідемо!

І поп'ємо,

І наїмось,

А головне — насміємось,

Бо сміх веселий при нагоді

Велике щастя, чули ми в народі! —

Наїлись, напились,
До п'єси узялись.

У деяких місцях своєї драми
Кіт сльози розливав річками;
Здебільшого від сміху не читав,
А заїкався та реготав...

— Чи подуріли ви? — Щур бив Мишей хвостом.—

Ви що, жартуєте з Котом?

Вам сльози висохли? Покорчило роти?

Забули, що таке Коти? —

Як не крути, як не верти,
Прийшлось-таки — Мишва
Хихикнула разочків два.

* * *

Нещасні слухачі, і доля їх сумна,
Як треба реготать, а п'єса не смішна.

1958

СЕРЕД ВЕСНЯНОГО ГОМОНУ

Xоча в Круків, чував я, душі кам'яні,
Та, знать, і камінь тоне навесні.
Підкорений
всевладним
ГОМОНОМ
весняним.

Що розіллявсь навкруг весіллям п'яним.
Сидів на груші Крук, вслухаючись в пісні.
— Джів-джів! Дозвольте примоститься! —
Цвірінкнув Горобець.—
Хоч сам ви не співець,
А, бачу, любите, коли співає птиця?!
Ось, скажемо, Синиця:
Раденько так пітінкає у вітті,
Втішається, що гарно жить на світі.
— Умгу, «пітінкає»! — Крук мовив, мудрий птах,
Мов був суддею справ цих зроду.—
Таким співцям я дав би по зубах:
Як плавають не мастак,
Не лізь в глибоку воду! —
А Горобець своє:
— Однак, хи-хи, однак...
Ось слухайте: Зозуленька кує.
Не спів, а мила втіха!
Чорнява дівчина в яскравих поликах
Заслухалась під деревом горіхом
І лічить, скільки літ сидить ще їй в дівках.
— Умгу...— повів Крук грубим носом: —
Зозуля славиться пустеньким розголосом.
В її піснях є ніжність дорога,
Ну, є привітність,

Але ж... Одноманітність,
Нудьга...

— Ось хто вам зможе, мабуть, догодить:
Митець наш Соловей — на вишеньці сидить.

Цей з давніх-давен
На всесвіт славен.

Всяк слухає його і не дихне.

Історія про нього спом'яне...—

Крук тріпонує крилом, відповідає:

— Історія? А хто історію складає?

Ось я історію про співи склав!

Її мій друг до друку вже послав.

Тоді-то по моїй вказівці

Співатимуть не тільки птахи — вівці!

* * *

Носатий Крук запишеться в жерці,
Виносить присуд з техніки і штуки;
Сам олівця не вміє взяти в руки,
А пнеться Солов'ю в судці.

1960

СОЛОВЕЙ, ЩИГЛЬ І ЗОЗУЛЯ

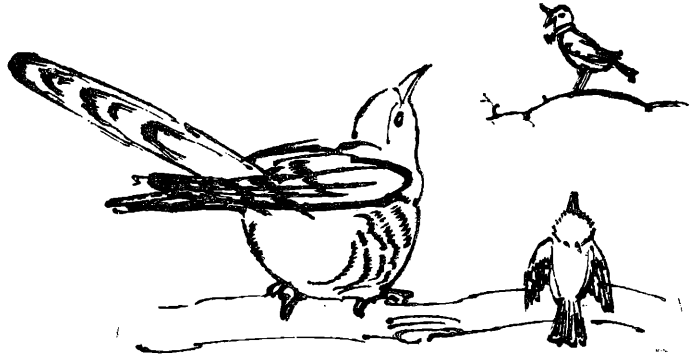

поруч Щиглика, що спав собі в ліщині,
Затюхкав Соловейко на калині.
У Щиглика аж серце затремтіло,
Озватись до сусіда закортіло.
— Привіт мій,— каже,— пісняру,
Чий пісні зовуть на світ зорю,
Чий спів серця всім звеселя,

Чию майстерність славить вся земля! —
Мій Соловейко (не затулиш вуха!)
Ці вихваляння слухав,
А думав про своє:
«В словах солодких завжди прикрість є!
Творця словами лесними не тіш,
Бо може бути —
У вихвалянні схована отрута,
А правди ні на гріш...»
Тут де взялась Зозуля, рада-рада:
— Тут що у вас? Нарада?
Порядок дня? Ах, Соловейків спів?!
Дозвольте і мені сказати кілька слів
Про славного митця.
Порядком критики, з любові до творця,
Сказати мушу: Соловей відстав,
Зазнався, знехтував навчання, не зростав,
Він свище, як сто літ тому свистав;
Його перемагають співаки малі...—
«Хай дещо в цих словах не так,—
Подумав Соловей,— однак
Послухать критику корисно всяку,
Бо навіть в бур'яні нікчемних слів
Цвітуть, буває, правди маки...»

Якогось дня
Зозулю Щиголь стрінув на суку:
— Скажи, кума,
Що тямиш ти в піснях,
Коли сама
Виводиш все життя одне «ку-ку»?
Ти Соловейка посікла кріпенько! —
А та на вушко каже потихеньку:
— Та хай подумає! Корисно це бува:
Він помовчить — Зозуля поспіва! —
Ковтаючи приховану досаду,
Очима Щиголь показав до саду.

Зозуля вслухалась — за голову взялась:
На яблуні, усипаній квітками чарівними,
Під зорями рясними
Вечірня пісня золотом лилась.

На пліт зіпершись, мрійне, одиноке,
Дівча замислилось, мов бачить дивний сон,
А серце чисте, світлооке,
Із Соловейком тьохка в унісон.

* * *

Лукава похвала
Хай фіміями кадить,
Зловмисна зла хула
Чадну отруту лє,—
Таланту світлому ніколи не завадить
І з вірного шляху нізащо не зіб'є!

1953

С Л О Н І П О Т І К

*За притчею індійського поета
Сур'яканта Тріпатхі Ніралі*

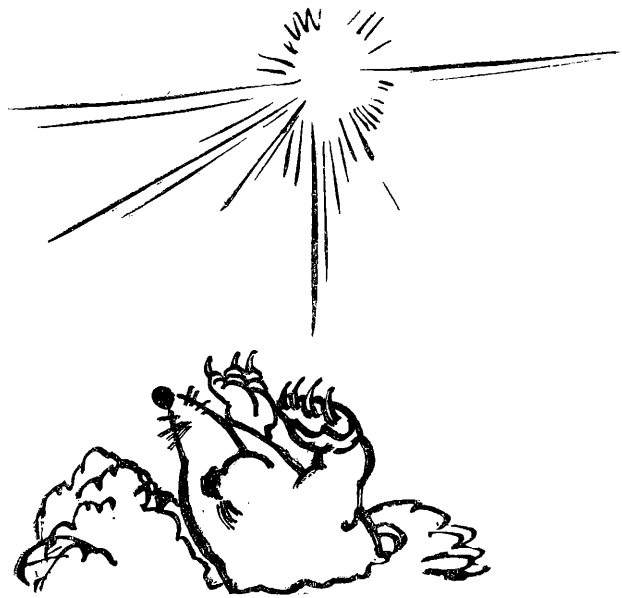
Ч ванливий велет, Слон вухатий,
Сказав: — Бурхливий ти, Потік,
А я тобі підставляю бік —
Замре безкрайній стік —
І будеш ти калюжею лежати.
Де ясність дінеться твоя,
Що сонце в ній і грає, і сія?
Зів'яне свіжість мудра й сили,
Що їх віки і славили, й хвалили.—
Забрів Слон у Потік,
Потік надвоє пересік,
І нижня частка враз зомліла,
І жалісно так лебеділа,
Сльозами розлилась по дну...
Спокійні води все текли згори,
Уперлись в бік Слоноу,
Набрались сили —
І велета звалили,
І понесли ногами догори.

* * *

Потік — народ. Підуть так за водою ті,
Хто здумає народу стати на путі.

1962

КРОТИК НА СОНЕЧКУ

За М. Є. Салтиковим-Щедріним

перше Кротик вибрався з нори.
На сонечку розлігсь і — лапки догори:
— Як гарно тут! Як весело, як мило!
На яснім світі гарно так бува!
Тепло все тіло сполонило,
Ласкаво й ніжно обвіва;
Назад в нору шляхів мені нема!
Там сморід,
холод,
сировість,
пітьма.
— Ох, сину мій! Твої там батько й мати
Терпіли,
звиклися,
якось жили,
Ганьбою рот не сміли розкривати,
Бо ж там родились ми, в норі зросли.
— О ненечко! Там сморід і темрява!

Я з ними не змирюсь, тому й ганьблю.
Во ім'я щастя,
радості,
і слави,
Во ім'я сонечка і запахів ласкавих
І найріднішому на ніготь не стерплю!
Я, звідавши нові життя краси,
Супроти негіді завжди буду проти!

* * *

Дай, Кротику, тебе обняти вдячно:
Теж проти негіді стою весь вік безлячно!

1960

НОВИЙ РЕПЕРТУАР

Весною Соловей із вирію вернувся,
Із птахами зустрівсь у рідному гаю.
Всі кинулись назустріч Солов'ю:
— Чого ти там набачився-начувся?
Ну, викладай нову продукцію свою!
Чудово! Слухаєм. Співай!
Що в тебе там — цікаво знати? —
Веселий гість почав співати,
Йому луною вторив гай...
— Гм...— мовив Сич, крутнувши головою.—
Співає добре наш співець! —
(Сич в музиці був видатний знавець
І завжди говорив глибоко і докладно).—
Думками, свіжістю і силою живою
Пісні звучать і владно, і принадно,
Та...—

(Мудрий Сич з важким докором
Поглянув навкруги печальним зором)—

...Одне

Збентежило мене:

Коли співає,

Він рота дуже розкриває...

— Ах, знов своєї? — птахи загули

І розлетілись, мов тут не були.

Хотів Сич говорить,

Та день піднявся з-за гори,

Проміння бризнуло сліпуче,

Всміхнулась зелень чарівна...

Що може бути лучче:

Бує запашна весна!

Дзвенять пісні пташині,

А над усе — натхненні солов'їні!

1956

ДИЛДА

илда став садівником.

І володарем лопати,—

Був він старшим над садком —

Чи садити та копати,

Чи на кого помахати...

Якось день щасливий випав,—

Соловейко навесні

Чистим золотом розсипав

По садку свої пісні.

Садівник у боки взявся:
— А це що там за співак?
(Що ж, у кожного свій смак!)
Відкіля такий узявся?
Геть із саду! Вистачає
Нам своїх тут співаків —
Горобців, сорок, шпаків.
Щиглик нам за всіх співає
Краще кращого митця...
Геть же! — гостя проганяє.
Ухопивши камінця,
Поціляє у співця.

* * *

Не дивуйтесь цьому диву:
Дилда звик до примітиву!

1956

В ПОЛІ ВЕСНОЮ

Веселий Жайвір сонячними днями
Дзвенів-видзвонював піснями,—
Послухатъ — серце веселиться.
А на межі — Ослиця.
Вслухаючись в пісні, задрала вуха
І ратицею поза вухом чула,
Гіркенько мовила: — Овва!
Завзято Жайворон співа,
А техніка мала.

Знать, школи пташка не пройшла.

Ось тута

Хорей із ямбом плута,
З баладою сонет в одне сплела,
Тут в казку байку заплела,
Ось на півтону вишечки взяла...
Куди ж бо? Зовсім збилась ти!
Придється, бідній, допомгти.

* * *

Не раз те бачимо в житті:
Гаряча вдача нетерпляча
І наміри, сказати б, золоті,
Та компетенція... осяча.

1956

З М І С Т

Голос схвильованого серця. <i>Іван</i> <i>Дузь</i>	3
I. ОСЛИЦЯ В КВІТНИКУ	
Вимогливий жених	9
Лелека і Голуб	11
В громадському садку	12
Орел	13
Ослиця в квітнику	15
Святкові тости	16
Журились на межі	17
Василик	19
Ховрах	20
Гава на цямрині	21
З ковбаскою багатою і з гострою лопатою	22
Корова в просі	25
Пес Сірко	26
Піджак	28
Хома	29
Військовий чобіт	30
Афродіта і Мом	31
Бритва	33
Ксенька	34
Булькі	35
Лисича мораль	36
Мурахи	38
Два Сичі	39
Смерть не жде	41
Лелека і Голубка	42
Ведмідь і Бджоли	43
Шабля і Диван	44
Квочка і Тарган	45
Яблуня і Садівник	46
Грішна кома	47
Хміль і Кабачиння	48
II. ДО РОБОТИ — ОХ, А ЇСТИ ЗА ДВОХ	
Осел з дзвоником	53
Мозолі	54

Гусениця і Голубка	55
Таргани і Миші	56
На пасіці	57
Кінь і Осел	59
Лисиця-іменинниця	60
Два Рябки	61
Святе серце	62
Бойовий Кінь	63
Мудрий Ховрах	64
Дронт	66
Повитиця і Гарбузиння	67
Буває дружба всяка	68
Чотириногий дзвоник	69
Мундир і Чересло	70
Розмова коло корита	72
Собака і Кіт	74
Буйволи	75
Прудкий Віслюк	76
Штати	77
Свиня	79
Чесняга Рябчик	80
Ненависть, як любов...	81
Невдале сватання	83

III. НА СЛОВАХ — ШОВК,
А НА ДІЛІ ВОВК

Трамплін	87
Горобець з-під стріхи	88
Ратиця	89
Слова і діла	91
Кручений Панич і Лозина	92
Омела	94
З великої любові	95
Сердечна порада	97
Образливий Максим	98
Віл	99
На людях і дома	101
Град	102
Даремний переляк	103
Верблюди у Москві	104
Освідчення	105
Лисича порада	106
Галасуни	107
Івась та Метелик	108
Сова і Горлиця	109

Йорж-підбрехач	110
Господар і Пес	111
Жаба на пні	112

IV. СТАРЕ-ГНИЛЕ, НОГИ ВОЛОЧЕ,
А ПОМИРАТЬ НЕ ХОЧЕ

Щасливий ключик	117
Хомин спадок	119
Ворота	120
Мішок	121
Хориста	122
Соловей у відставці	124
Поштиве Порося	125
Як вони вола ділили	126
Ягня	127
Чорногуз	129
Сорока і Одуд	130
Віл і Куріпка	131
Невпопад	132
Реп'ях	133
Кіт Мурий	134
Лисиця і Ящірка	135
Люшня	136
Віслюк на весіллі	137
Добрий Вовк	139
Рожа	140
Заячі страхи	141
Кіт на груші	141
Сава	143
Слон і Миші	144
Люб'язний староста	146
Кожух	147
Реп'яшок і Терен	148
Лисяча стратегія	149
Небезпечний суперник	151
На колгоспному току	152
Премія	153
Дятел і Сорока	154

V. ВУЖІ ПІД ЯСЛАМИ

Черв'як і Слимак	159
Вужі під яслами	161
Сак і Підсак	162
Лисиця без хвоста	163
Осот	165
Сич-мовчун	165

Приятель Грак	167
Заяча математика	168
Щигля	169
Щури за прилавком	170
На пожежі	172
На птахофермі	173
На торговиці	174
Мудряща бабця	176
Трутень-головач	178
Сметанка	180
Індик	181
Лелека і Півень	182
Мале, але...	183
Ведмідь і Гадюка	184
Увічливий Півень	185
Дрібненькі зуби	186

VI. САМ У ПОЗОЛОТІ,
А ДУША В БОЛОТІ

Лев на сконанні	191
Соловей у приймах	192
Передчасна пісня	193
Метелик і Гусениця	195
Діло — сторона	196
Котяча совість	197
Ворона і Лелека	198
Гидотна зброя	199
Ведмежі танці	200
Заєць у лисячій шубці	202
Сорока і Свиня	203
Ластівка і Горобець	204
Тигр і Жаби	205
Річковий Павук і Жаби	206
Ремонт на ходу	207
Розмова про щастя	209
Капризний водій	211
Васько-механік	212
Киця з бантиком	213
Панички на штахетині	215
Півник	216
Заздрісне око	217
Свинячі резони	218
Сопілочка в Москві	219
Засуха в роті	222
Бухгалтер і квочка	223

VII. САТИРИКИ, ЦЮ ЧАРКУ
Г'Ю ДО ВАС!

Хрін і Морква	227
Поганки	228
Сова захищає таланти	229
Сміх на службі	231
Непристойний Їжак	232
Бджола і Гадюка	234
Ведмідь	235
Дядько Щур	236
Мак	237
Яблуня	238
Дзеркальце	240
Незручний талант	241
Фагот і Рояль	242
Синок Сатирика	243
Віслюк і Кінь	244
Горобець скаржиться	246
Галузка	247
Зозуля на годиннику	248
Нещастя в садку	250
Горличка і Дятел	251
Домовий Ліхтар і Світлячок	252
Зозуля	253
Бритовка і Перо	254
Брильянт	255
Голосна Папуга	256
Геній і Реп'ях	257
Молодушка	259
Цвіркун	260
Сучок	262
Качур	263
Зарозумілий Сич	264

VIII. НА ОБІДІ У КОТА

Героним	269
Брусок і Ніж	271
На обіді у Кота	272
Серед весняного гомону	274
Соловей, Щиголь і Зозуля	275
Слон і Потік	278
Кротик на сонечку	279
Новий репертуар	280
Дилда	281
В полі весною	282

НИКИТА ПАВЛОВИЧ ГОДОВАНЕЦ

Басни

(На українском языкe)

Портрет М. П. Годованця роботи художника

С. Б. ГРУЗБЕРГА

Редактор Л. С. Малахова
Художній редактор К. К. Калугін
Технічний редактор О. П. Яхніс
Коректор Н. Н. Падалка

*

БФ 04103. Здано на виробництво 10/VI 1963 р.
Підписано до друку 2/IX 1963 р.
Формат паперу 84×108/16. Фізичн. друк. арк. 18,25.
Умовн. друк. арк. 29,93. Обліково-видавн. арк. 12,377.
Ціна 1 крб. 8 коп. Замовл. 131.
Тираж 14 000.

*

Держлітвидав України,
Київ, Володимирська, 42.

*

4-а поліграффабрика Головополіграфвидаву
Міністерства культури УРСР.
Київ, пл. Калініна, 2.

